

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav informačních studií a knihovnictví

Studijní program: informační studia a knihovnictví

Studijní obor: informační studia a knihovnictví

Diplomová práce

Bc. Jana Kvašová

Digitální knihovny komerčních nakladatelů

Digital libraries of commercial publishers

Praha 2011

Vedoucí práce: PhDr. Eva Bratková, Ph.D.

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a že jsem uvedla všechny použité informační zdroje.

V Praze, 19. srpna 2011

.....
Jana Kvašová

Identifikační záznam

KVAŠOVÁ, Jana. *Digitální knihovny komerčních nakladatelů [Digital libraries of commercial publishers]*. Praha, 2011. 93 s., 8 s. příl. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí diplomové práce PhDr. Eva Bratková, Ph.D.

Abstrakt (česky):

Cílem práce je analyzovat, porovnat a zhodnotit současný stav vybraných digitálních knihoven významných komerčních nakladatelů, kteří se zaměřují na vědeckou literaturu (SpringerLink, Wiley Online Library, ScienceDirect).

Úvodní kapitola se stručně věnuje digitálním knihovnám obecně a specifikům digitálních knihoven komerčních nakladatelů. Jsou zde představeny definice základních pojmů této problematiky (digitální knihovna, elektronický zdroj, digitální dokument). Jádro diplomové práce představují tři dílčí analýzy vybraných digitálních knihoven; Wiley Online Library (<http://onlinelibrary.wiley.com/>), SpringerLink (<http://www.springerlink.com/>) a SciVerse ScienceDirect (<http://www.sciencedirect.com/>). Následující kapitola se věnuje propojování digitálních knihoven službou CrossRef. Závěrečná část porovnává hlavní parametry analyzovaných systémů digitálních knihoven a představuje trendy a perspektivy dalšího rozvoje těchto systémů.

Abstract (in English):

The aim of the thesis is to analyze and compare the current state of selected digital libraries of the most significant commercial publishers of scientific literature (SpringerLink, Wiley Online Library, ScienceDirect).

The first chapter describes digital libraries in general and points out some of the specifics of digital libraries owned by commercial publishers. Basic terms like "digital library", "digital source", "digital document" are also explained in this chapter. The core of the thesis is represented by three analyses of selected digital libraries; Wiley Online Library (<http://onlinelibrary.wiley.com/>), SpringerLink (<http://www.springerlink.com/>) and SciVerse ScienceDirect (<http://www.sciencedirect.com/>). The following chapter describes the connecting of digital libraries using the CrossRef service. The final chapter compares the main features of digital libraries and presents trends and possible future of this field.

Klíčová slova (česky)

digitální knihovna, nakladatelé, vydavatelé, Wiley Online Library, SciVerse ScienceDirect, SpringerLink, John Wiley and Sons, Elsevier, Springer, CrossRef, DOI

Klíčová slova (anglicky)

digital library, publishers, Wiley Online Library, SciVerse ScienceDirect, SpringerLink, John Wiley and Sons, Elsevier, Springer, CrossRef, DOI

Obsah

Předmluva	9
1. Úvod.....	11
1.1 Digitální knihovny	11
1.2 Specifika digitálních knihoven komerčních nakladatelů	13
2. Analýza vybraných digitálních knihoven	15
2.1 Metodika analýzy.....	15
2.2 Digitální knihovna Wiley Online Library.....	15
2.2.1 John Wiley & Sons	15
2.2.2 Wiley Online Library	16
2.2.3 Obsahové zaměření a fond knihovny.....	16
2.2.3.1 Obsahové zaměření.....	16
2.2.3.2 Informační fond	17
Elektronické časopisy	17
Retrospektivní soubory časopisů	17
Online knihy	18
Online referenční díla	19
Databáze.....	19
Aktuální protokoly	20
Wiley Interdisciplinární Recenze.....	20
2.2.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání	21
2.2.4.1 Jednoduché vyhledávání	21
2.2.4.2 Rozšířené vyhledávání	22
2.2.4.3 Vyhledávání pomocí procházení	23
Procházení podle oboru	23
Procházení podle názvu	24
2.2.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů.....	24
2.2.5.1 Články	24
2.2.5.2 Časopisy.....	25
2.2.5.3 Knihy	25
2.2.5.4 Kapitoly knih	26
2.2.5.5 Protokoly.....	26
2.2.6 Služby	26
2.2.6.1 Služby pro registrované uživatele.....	26
2.2.6.2 Specifické služby	27
2.2.7 Přístup k systému Wiley Online Library	28
2.2.8 Technické informace.....	29
2.2.9 Závěr	29
2.3 Digitální knihovna SpringerLink	30
2.3.1 Springer Science + Business Media.....	30
2.3.2 SpringerLink	31
2.3.3 Obsahové zaměření a fond knihovny.....	31
2.3.3.1 Obsahové zaměření.....	31
2.3.3.2 Informační fond	32
Elektronické časopisy	32
Online knihy	33
Online referenční díla	35
Knižní edice	35
Protokoly.....	36

Online archivní kolekce	37
2.3.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání	37
2.3.4.1 Jednoduché vyhledávání	37
2.3.4.2 Rozšířené vyhledávání	39
2.3.4.3 Vyhledávání pomocí procházení	40
Procházení podle oboru	40
Procházení podle typu dokumentu	41
Procházení podle abecedy	41
2.3.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů	41
2.3.5.1 Články	41
2.3.5.2 Časopisy	43
2.3.5.3 Knihy	43
2.3.5.4 Kapitoly knih	44
2.3.5.5 Referenční díla a Protokoly	44
2.3.6 Služby	44
2.3.6.1 Služby pro registrované uživatele	44
2.3.6.2 Specifické služby	45
2.3.7 Přístup k systému SpringerLink	46
2.3.8 Technické informace	47
2.3.9 Závěr	47
2.4 SciVerse ScienceDirect	48
2.4.1 Elsevier B.V.	48
2.4.2 SciVerse ScienceDirect	50
2.4.3 Obsahové zaměření a fond knihovny	51
2.4.3.1 Obsahové zaměření	51
2.4.3.2 Informační fond	51
Elektronické časopisy	51
Online knihy	52
Online referenční díla	53
Online příručky	53
Knižní edice	53
Retrospektivní kolekce	54
2.4.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání	54
2.4.4.1 Jednoduché vyhledávání	54
2.4.4.2 Rozšířené vyhledávání	56
2.4.4.3 Vyhledávání pomocí procházení	58
Procházení podle oboru	58
Procházení podle abecedy	59
Procházení oblíbených dokumentů	59
Procházení nejstahovanějších dokumentů	59
2.4.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů	60
2.4.5.1 Články	60
2.4.5.2 Časopisy	62
2.4.5.3 Knihy	62
2.4.5.4 Kapitoly knih	62
2.4.5.5 Referenční díla	63
2.4.6 Služby	63
2.4.6.1 Služby pro registrované uživatele	63
2.4.6.2 Specifické služby	64
2.4.7 Přístup k systému SciVerse ScienceDirect	65
2.4.8 Technické informace	67

2.4.9 Závěr	67
3. Propojovací služby.....	68
3.1 Propojovací služba CrossRef	68
3.1.1 Identifikátor digitálního objektu	68
3.1.2 Historie a politika CrossRef.....	70
3.1.3 Proces přihlášení dokumentů do CrossRef	72
4. Porovnání analyzovaných systémů digitálních knihoven.....	74
4.1 Perspektivy dalšího možného rozvoje systémů	79
5. Závěr	82
Seznam zkratk	83
Zdroje.....	84
Seznam obrázků.....	93
Seznam příloh	93
Přílohy.....	I

Předmluva

Téma mé diplomové práce je *Digitální knihovny komerčních nakladatelů*. Cílem práce je především analyzovat, porovnat a zhodnotit současný stav vybraných digitálních knihoven komerčních nakladatelů, kteří se zaměřují na vydávání vědecké literatury. Jedná se o digitální knihovny *Wiley Online Library*, *SpringerLink* a *SciVerse ScienceDirect*. Téma bylo vybráno na základě nabídky vypsaných témat diplomových prací na Ústavu informačních studií a knihovnictví. Impulsem pro výběr tématu byl fakt, že jsem několik let pracovala v oddělení akvizice Národní technické knihovny, a proto je mi téma digitálních knihoven nakladatelů velice blízké.

Práce navazuje na předmět *Digitální knihovny ve vědě a technice*, který jsem absolvovala v rámci dvouletého navazující magisterského studia na Ústavu informačních studií a knihovnictví. Jako součást závěrečné atestace jsem vypracovala analýzu digitální knihovny *Wiley Online Library*, která se stala základem pro pozdější rozšíření v diplomové práci [KVAŠOVÁ, 2010]. Mezi doporučenou literaturou byly také předloženy vybrané analýzy digitálních knihoven předchozích studentů. Tři z těchto analýz se zabývaly stejnými digitálními knihovnami, které jsou předmětem analýzy i mé diplomové práce. Jedná se o analýzy digitálních knihoven *Wiley Interscience*, *SpringerLink* a *ScienceDirect* [SKOLKOVÁ, 2007 ; MACHÁČKOVÁ, 2007 ; HUDÁKOVÁ, 2007]. Tyto práce jsou však dnes v některých ohledech již zastaralé. Především se jedná o *Wiley Interscience*, kterou nahradila *Wiley Online Library* a *ScienceDirect*, jež se stal součástí jednotné platformy *SciVerse*. Diplomová práce se zaměří na aktuální stav digitálních knihoven a nebude popisovat rozdíly vůči jejich předchozím verzím.

Informace jsem čerpala především z online provozů vybraných digitálních knihoven a jejich oficiální dokumentace. Pro konzultace jsem kontaktovala zástupce vybraných digitálních knihoven. Konzultantem z *Wiley Online Library* byla paní Marta Dyson, která pracuje jako account manager nakladatelství *John Wiley and Sons* pro střední Evropu. Za *SpringerLink* se mnou konzultovala paní Beate Laier, která je odpovědná za provoz této digitální knihovny. Bohužel se mi nepodařilo z e-mailové korespondence zjistit všechny informace, které mě zajímaly. Z digitální knihovny *SciVerse ScienceDirect* mi ani po opakovaných urgencích nikdo neodpověděl.

Diplomová práce se skládá z čtyř hlavních částí. Úvodní kapitola se stručně věnuje digitálním knihovnám obecně a specifikům digitálních knihoven komerčních vydavatelů. Také jsou zde

představeny definice základních pojmů v této problematice (digitální knihovna, elektronický zdroj, digitální dokument).

Jádro diplomové práce představuje kapitola, která obsahuje tři dílčí analýzy vybraných digitálních knihoven. Analýzy jsou pro lepší ilustraci bohatě doplněny printscreeny z online provozů. Následující kapitola popisuje propojování digitálních knihoven službou CrossRef.

Závěrečná část porovnává hlavní parametry analyzovaných systémů digitálních knihoven. Celkově hodnotí získané poznatky a představuje trendy a perspektivy dalšího rozvoje těchto systémů.

Pro citování zdrojů jsem použila metodu tzv. harvardského systému, která vychází z norem ISO 690 a ISO 690-2. V hlavní textové části práce jsem citovala podle prvního údaje záznamu a data vydání.

Ráda bych poděkovala vedoucí mé diplomové práce, PhDr. Evě Bratkové, Ph.D., za pomoc při specifikaci tématu a za její cenné připomínky v průběhu zpracovávání.

1. Úvod

Digitální dokumenty dnes většina uživatelů bere jako přirozený zdroj informačních pramenů. Masově začaly vznikat v 90. letech 20. století a s jejich nárůstem se objevila snaha soustředit je do organizovaných sbírek, kde by byly spravované, chráněné, snadno vyhledatelné a přístupné. Dokumenty v digitální podobě jsou ukládány v různých formátech a mají různý původ. Jako digitální dokumenty se kromě textových souborů označují i obrazové, zvukové a multimediální informace.

1.1 Digitální knihovny

Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy (TDKIV), kterou spravuje Knihovnický institut při Národní knihovně ČR, definuje termín *digitální knihovna* jako: „*Integrovaný systém zahrnující soubor elektronických informačních zdrojů a služeb umožňující získávání, zpracovávání, vyhledávání a využívání informací v tomto systému uložených. Digitální knihovny jsou zpřístupňovány prostřednictvím počítačových sítí. Účelem budování digitální knihovny je poskytnout uživatelům možnost jednotného přístupu k digitálním anebo digitalizovaným dokumentům, případně i k sekundárním informacím o tištěných primárních zdrojích, uložených v fondu knihovny*“ [CELBOVÁ, 2009a].

Pro doplnění je možné doplnit definici od téže autorky i pro elektronický zdroj: „*Informační zdroj, který je uchovávan v elektronické podobě a je dostupný v prostředí počítačových sítí nebo prostřednictvím jiných technologií distribuce digitálních dat (např. na discích CD-ROM). V bibliografickém popisu elektronických zdrojů se používá tohoto termínu pro obecné označení druhu dokumentu*“ [CELBOVÁ, 2009b].

Neměla by zde chybět ani definice elektronického dokumentu, mezi jehož ekvivalenty se v TDKIV uvádí termíny digitální dokument a elektronická publikace: „*Dokument, který se od tištěných typů dokumentů odlišuje nikoliv obsahovými, ale formálními vlastnostmi, zejména digitálním způsobem záznamu informací a z něho vyplývající větší nezávislostí a oddělitelností obsahu dokumentu od nosiče dat. Digitální uložení informace umožňuje aplikaci operativnějších individuálních metod práce s informacemi (vyhledávání, změny). Pro účely bibliografického popisu elektronických zdrojů se termínem elektronický dokument označuje zdroj, který obsahuje převážně textová data*“ [CELBOVÁ, 2009c].

Myšlenky na vytváření systémů, které by se daly považovat za předchůdce digitálních knihoven, můžeme pozorovat v pracích významných představitelů informační vědy Vannevara Bushe nebo J. C. R. Licklidera již v 40. a 60. letech 20. století. Vznik digitálních knihoven, jak je známe dnes, se datuje do 90. let 20. století a souvisí především s rozvojem informačních a komunikačních technologií. V té době začalo vznikat velké množství informací v digitální podobě a vyvíjela se výpočetní technika, která umožňovala ukládat a spravovat čím dál více digitálních dat. Vývojem v oblasti komunikačních technologií (především expanzí internetu) se vytvořila globální síť, která umožnila rychlý, přesný a relativně levný přenos velkého množství digitálních informací [BARTOŠEK, 2004].

Digitální knihovny jsou významné z hlediska dlouhodobého uchovávání elektronických zdrojů a zajišťování jejich ochrany. Pro koncové uživatele přinesly především zajímavé možnosti pro využívání informačních pramenů. Přístup k dokumentům je nepřetržitý a je umožněn i na dálku prostřednictvím komunikačních sítí. Digitální dokument je v systému uložen jako unikátní soubor, ale je možné, aby ho současně používalo více uživatelů. Dnes již často kvalitní rešeršní systém a kvalitní obsahová analýza digitálních dokumentů slouží uživateli jako spolehlivý nástroj pro vyhledávání, identifikaci a výběr toho druhu informací, které odpovídají jeho informační potřebě. Přidané služby digitálních knihoven, jako např. vzájemné propojování dokumentů z různých digitálních knihoven, alertní služby či možnost získávání statistik pomáhají uživateli zefektivnit a urychlit jeho výzkum.

Od 90. let také vzniká mnoho národních i nadnárodních digitalizačních projektů. Ty zpravidla řeší uchovávání, ochranu a zpřístupňování elektronických zdrojů, které vznikají již jako tzv. born digital¹ či jako digitalizované verze analogových dokumentů. Například v roce 2001 byl jako součást 5. rámcového programu EU spuštěn projekt TEL – Evropská knihovna (The European Library). V rámci tohoto projektu usilovalo zpočátku devět evropských národních knihoven² o vytvoření celoevropské digitální knihovny, která by soustřeďovala digitální sbírky těchto knihoven. Na TEL navázal v roce 2007 dvouletý projekt Europeana, jehož hlavním cílem bylo vytvoření evropské digitální knihovny, která by obsahovala digitální dokumenty z různých kulturních institucí členských států evropské unie, včetně obrazových, zvukových a multimediálních dokumentů³ [Kvašová, 2009].

¹ Dokumenty, které vznikají již v formě digitálních dat.

² Počet spolupracujících národních knihoven se postupem času rozšířil i o knihovny z nových členských států EU.

³ Portál Europeana dnes úspěšně existuje na webové adrese <http://www.europeana.eu/>

1.2 Specifika digitálních knihoven komerčních nakladatelů

Digitální knihovny mohou být komerčně i nekomerčně založené. Hlavním rysem komerčních digitálních knihoven je přirozeně to, že jejich obsah není přístupný zdarma, ale pod podmínkou licenčního přístupu či platby za dokumenty. Majitelem nebo provozovatelem digitálních knihoven nemusí být nutně státní instituce. Je možné se setkat se soukromými či specializovanými digitálními knihovnami.

Tím, že v 90. letech 20. století začaly vznikat ve velkém dokumenty a publikace již primárně v elektronické formě i u světových komerčních vydavatelů, museli tito nakladatelé reagovat vytvářením specializovaných systémů. Ty lze označit jako digitální knihovny. U digitálních knihoven komerčních vydavatelů můžeme pozorovat některé specifické rysy.

Systémy nabízejí elektronické dokumenty, které byly vydány pouze u konkrétního vydavatelství. Proto je možné vyhodnotit, že neexistuje akvizice dokumentů z jiných zdrojů, ale elektronické dokumenty jsou do systému přidávány podle tradičních pravidel nakladatelského procesu dané vydavatelské společnosti.

Zpracovávání dokumentů probíhá podle pravidel dané digitální knihovny. Dokumenty musí být podrobeny kvalitní obsahové analýze, aby byla zajištěna odpovídající indexace, která je klíčová pro správné zařazení dokumentu a jeho následné vyhledání. Komerční vydavatelé významně přispěli k vývoji propojovacích služeb, když stáli u zrodu významného systému CrossRef (bude popsáno v samostatné kapitole). Propojovací služby se dnes rozšířily i do nekomerční sféry.

Protože prodej elektronických dokumentů je hlavním zdrojem příjmů nakladatelství, vyhledávací systém musí být intuitivní a umožňovat uživateli co nejjednodušeji vyhledat požadovaný dokument, popř. mu nabídnout alternativu v podobě jiného dokumentu. Digitální knihovny komerčních vydavatelů nabízejí kvalitní rešeršní systémy, které odrážejí nejnovější technologické trendy. V případě neúspěchu by měl systém podat uživateli náповědu, jak lépe vyhledávat. Elektronické dokumenty bývají často uloženy v dnes nejvíce užívaných formátech PDF a HTML⁴. Pro většinu uživatelů tak není problém dokument stáhnout a zobrazit.

Základem úspěšné firmy je také dobrý marketing, a to platí i pro digitální knihovny komerčních vydavatelů. Digitální knihovny posílají své zástupce na odborné konference,

⁴ Tyto formáty využívají všechny tři vybrané digitální knihovny.

nabízejí velké množství propagačních materiálů s informacemi o jejich digitálních knihovnách a jsou zpravidla ochotni komunikovat s uživateli a zodpovídat jim jejich individuální dotazy.

Jak již bylo zmíněno diplomová práce se bude zabývat analýzou vybraných digitálních knihoven - Wiley Online Library (John Wiley and Sons), SpringerLink (Springer) a SciVerse ScienceDirect (Elsevier). Všechny tyto digitální knihovny mají různé platební podmínky za přístup k jejich elektronickému fondu a službám. Specifické pro všechny tři digitální knihovny je, že jsou v České republice přístupné také díky konsorciálnímu přístupu. V tomto případě lze konsorcium definovat jako volné sdružení neziskových institucí, které je vytvořeno za účelem získání cenově výhodného přístupu k elektronickým informačním zdrojům, než jaký by byl k dispozici organizaci, která by si platila individuální licenci. Podmínkou je, aby členy konsorcia byly pouze výzkumné organizace, veřejné vysoké školy a odborné a vědecké knihovny, které mají právní subjektivitu a poskytují příslušné služby [ŽIŽKOVÁ, 2010b, slide 9].

V současné době je tento konsorciální přístup dotován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy v rámci projektu VZ09003 - *Elektronické informační zdroje z oblasti technických a aplikovaných přírodních věd pro výzkum*⁵, který je vypsán pro období 2009 – 2011. Projekt je součástí dotačního programu INFOZ (*Informační zdroje pro výzkum*)⁶, který probíhá v tom samém období [ŽIŽKOVÁ, 2010, slide 25].

Díky tomuto projektu mají i malé instituce, které by za jiných okolností neměly dostatek potřebných financí, přístup k produktům a službám Wiley Online Library, SpringerLink a SciVerse ScienceDirect (včetně databáze Scopus od nakladatelství Elsevier).

⁵ Informace o projektu dostupné v Informačním systému, experimentálního vývoje a inovací (<http://www.isvav.cz/projectDetail.do?rowId=VZ09003>).

⁶ Informace o projektu dostupné v Informačním systému, experimentálního vývoje a inovací (<http://www.isvav.cz/programmeDetail.do?rowId=VZ>).

2. Analýza vybraných digitálních knihoven

2.1 Metodika analýzy

Analýza digitálních knihoven byla vytvořena na základě praktické práce s online provozy jednotlivých systémů. Následně byly poznatky ověřeny a upřesněny díky prostudování uživatelské i technické dokumentace, kde se nacházejí nejvěrohodnější a nejaktuálnější informace k provozům knihoven. Informace, které nebylo možné ověřit z technické dokumentace byly doplněny e-mailovou korespondencí se zástupci vybraných digitálních knihoven. Jednotlivé analýzy se věnují charakteristice konkrétních nakladatelů a jejich produkci, obsahovému zaměření a informačnímu fondu digitálních knihoven. Jsou zde popsány i vlastnosti rešeršních systémů a možnosti práce s výsledky vyhledávání. Záznamy jednotlivých druhů dokumentů jsou podrobeny rozboru, který popisuje údaje, jež nakladatelé o dokumentech uvádějí. Analýzu doplňují také informace o službách, licenčních podmínkách přístupu a technické informace. Závěrem každé analýzy je dílčí vyhodnocení. Informace obsažené v analýzách byly aktualizovány k datu 31. července 2011.

2.2 Digitální knihovna Wiley Online Library

2.2.1 John Wiley & Sons

Komerční digitální knihovna *Wiley Online Library* je provozována nakladatelstvím John Wiley & Sons. Byla spuštěna na začátku srpna roku 2010 a plně nahradila předchozí verzi nakladatelství *Wiley InterScience*.

Nakladatelství založil v roce 1807 Charles Wiley v New Yorku. Po smrti zakladatele se vedení nakladatelství ujal jeho syn John Wiley, který ho v roce 1850 přejmenoval na John Wiley & Sons.

V roce 2007 došlo k významnému spojení s britským nakladatelstvím Blackwell, kdy se divize nakladatelství *Wiley's global Scientific, Technical, and Medical business* plně sloučila s *Blackwell Publishing* do *Wiley-Blackwell*. Jedná se o jednu z největších světových multidisciplinárních sbírek elektronických zdrojů a zodpovídá za provoz digitální knihovny Wiley Online Library. Odhadovaná cena transakce byla přes jednu miliardu dolarů. Součástí

akvizice nebyla společnost Blackwell, Ltd., která dosud podniká samostatně [LENZINI, 2006].

2.2.2 Wiley Online Library

Wiley Online Library nabízí jednotný online přístup k více než 10 tisícům elektronických knih, 1,5 tisícům časopisů a čtyřem milionům článků. Určenou komunitu představují vědečtí pracovníci z velkého množství odborných oblastí.

Nakladatelství Wiley se zaměřuje především na obory STM⁷ (přírodní vědy, technika a medicína). Poskytuje časopisy, encyklopedie, knihy, online produkty a služby. Nabízí též školící materiály, online aplikace nebo výukové materiály pro vysokoškolské studenty a studenty celoživotního vzdělávání [John Wiley & Sons, 2010a ; John Wiley & Sons, 2010b].

Digitální knihovna *Wiley Online Library* je provozována komerčně a přístup k většině informačních zdrojů a služeb je proto placený, nebo je podmíněn registrací uživatele. Některé informace a služby jsou však k dispozici i zdarma. Mimo samotných záznamů dokumentů se jedná o abstrakty k článkům, obsahy a doplňující informace k jednotlivým titulům. Každý časopis nabízí na ukázkou jedno číslo zdarma a některé nabízejí volně i jiný obsah (např. starší články). Uživatelé se mohou zdarma registrovat a využívat tak mnoha personalizovaných služeb [John Wiley & Sons, 2010c].

2.2.3 Obsahové zaměření a fond knihovny

2.2.3.1 Obsahové zaměření

Nakladatelství Wiley, které je nejvíce známé odbornými publikacemi z oblasti přírodních věd, techniky a medicíny, se věnuje i mnoha jiným oborům. Elektronické dokumenty v digitální knihovně se dělí do 17 hlavních oborových tříd. Třídění má dvě úrovně a pod každou hlavní třídou se nachází několik podtříd. Některé podtřídy mají dokumenty rozdělené ještě do tzv. témat (topics). Jedná se o následující oborové třídy:

- Zemědělství, Vodohospodářství a Potravinářství
- Architektura a Plánování
- Umění a Užité umění
- Obchod, Ekonomika, Finance a Účetnictví
- Chemie

⁷ Anglická zkratka pro „Science, Technology and Medicine“.

- Počítačová věda a Informační technologie
- Životní prostředí
- Humanitní vědy
- Právo a Kriminologie
- Vědy o živé přírodě
- Matematika a Statistika
- Lékařství
- Ošetrovatelství, Zubní lékařství a Zdravotnictví
- Fyzikální vědy a Inženýrství
- Psychologie
- Sociální a behaviorální vědy
- Veterinární lékařství

Obor informační věda a knihovnictví je zahrnut pod *Počítačovou vědou a Informačními technologiemi*, a to konkrétně v její podtřídě *Informační věda a informační technologie*.

2.2.3.2 Informační fond

Elektronické časopisy

Digitální knihovna Wiley Online Library obsahuje kolem 1 500 titulů odborných časopisů s více než třemi miliony článků. Zhruba polovina časopisů je publikována ve spolupráci s vědeckými, regionálními nebo neziskovými organizacemi. Tituly zahrnují recenzované výzkumy a pokrývají všechny hlavní obory vědy a výzkumu (přírodní, aplikované, sociální a humanitní vědy). Více než tisíc titulů má přiřazen Impakt Faktor od společnosti Thomson Reuters. Všechny články časopisů jsou ve formátu PDF a některé jsou k dispozici i v HTML formátu [John Wiley & Sons, 2010d].

Každý rok vznikne několik nových časopisů. Vydavatelství se tím snaží reagovat na vývoj v oblasti výzkumu a na vznik nových oblastí studia. První 2 - 3 roky po uvedení na trh jsou tituly dostupné zdarma. Tato služba se nazývá *Opt-in* a instituce (předplatitelé) mohou při podání žádosti o připojení k této službě získat zdarma online přístup ke zvoleným titulům z nabídkového seznamu. Tato služba platí i pro nové tituly Wiley Interdisciplinární recenze (o tomto druhu dokumentu pojednává samostatná část kapitoly) [John Wiley & Sons, 2010e].

Retrospektivní soubory časopisů

Retrospektivní soubory časopisů (*Journal Backfile*) zahrnují více než 890 titulů se 17 miliony stránek. Oblast historických časopisů sahá až do 18. století. Zahrnuje kompletní řadu

přírodních, technických, lékařských, obchodních, humanitních a sociálně vědních oborů. Digitalizované historické časopisy jsou integrovány spolu s jinými produkty Wiley Online Library a uživatelé v nich mohou vyhledávat a pracovat s nimi stejně, jako s ostatními produkty knihovny. Fulltexty článků jsou k dispozici ve formátu PDF, jejich záznamy a abstrakty jsou navíc uloženy ve formátu XML.

Přístup k retrospektivnímu obsahu jednotlivých časopisů je placený, některé tituly ovšem nabízejí retrospektivní čísla zdarma. Jedná se buď o kompletní vydání, nebo o určité ročníky. Tento volný přístup je umožněn všem uživatelům. Digitální knihovna spolupracuje i s americkým repositářem JSTORE⁸, kde jsou k dispozici záznamy na digitalizované vědecké časopisy z různých zdrojů [John Wiley & Sons, 2010f ; John Wiley & Sons, 2010g].

Digitalizace časopisů probíhá v rámci specifického workflow, o konkrétním postupu ovšem nejsou poskytovány informace. Bylo zjištěno, že Wiley-Blackwell je jedním z největších přispěvatelů (mezi komerčními vydavateli) do archivu JSTORE. Spolupráce probíhá na základě speciálních licencí. Wiley Online Library a JSTORE mají záznamy propojeny vzájemnými odkazy⁹.

Online knihy

Online knihy ve Wiley Online Library představují téměř 10 tisíc bibliografických jednotek. Jedná se o vědecké či odborné monografie, příručky, slovníky nebo knižní edice. Knižní edice jsou jednotlivé monografie sdružené v tematický celek. Více než 1600 ročníků edic z různých oborů bylo stejně jako Journal Backfiles digitalizováno a pro vědce je díky tomu zpřístupněno mnoho vzácných materiálů.

Nejvíce online knih je z oboru chemie, následuje inženýrství a medicína. Obsahy online knih jsou k dispozici po jednotlivých kapitolách. Všechny kapitoly jsou ve formátu PDF a ke všem je připojeno individuální resumé. Zákazníci mají možnost zaplatit pouze za jednu kapitolu [John Wiley & Sons, 2010h].

Pro knihovníky a informační pracovníky je také zajímavé, že každá online kniha má katalogizační záznam ve formátu MARC 21. Katalogizace je zajišťována službou *OCLC WorldCat Cataloging Partners Service*. Knihovny mohou o tyto katalogizační záznamy

⁸ Journal Storage.

⁹ Zjištěno z e-mailové korespondence s paní Martou Dyson, Account Manager z John Wiley and Sons.

požádat a na základě žádosti je OCLC připiše jako držitele dané knihy v souborném katalogu WorldCat [John Wiley & Sons, 2010h].

Novinkou je také partnerství vydavatele Wiley a IEEE Computer Society, které umožňuje produkovat více titulů především z oblasti počítačové vědy a výpočetní techniky.

Online referenční díla

Referenční díla představují encyklopedie, příručky a slovníky napříč obory. Ve fondu digitální knihovny je jich více než 100. Referenční díla z oblasti vědy, techniky a medicíny jsou ve většině případů k dispozici přímo v digitálním fondu *Wiley Online Library*. Dokumenty z oblasti společenských věd, humanitních oborů a obchodu jsou z větší části umístěné v kolekci *Blackwell Reference Online Collection*¹⁰, kde je k dispozici přes 400 dokumentů. Jednotlivé online jednotky referenčních děl pak mají podobné záznamy a formáty jako online knihy (např. i k těmto dokumentům jsou vytvořeny MARC záznamy) [John Wiley & Sons, 2010i].

Mezi klíčová online referenční díla patří *Encyclopedia of Life Sciences*, *Kirk-Othmer Encyclopedia of Chemical Technology* nebo *Wiley Encyclopedia of Electrical and Electronics Engineering* [John Wiley & Sons, 2011a].

Databáze

Digitální knihovna uvádí, že poskytuje databáze ze dvou oborů. Jedná se o chemické a lékařské databáze, které jsou také provozovány nakladatelstvím John Wiley & Sons. Každá databáze má jinou politiku a vlastní webový systém, ale společně mají to, že jejich články jsou dostupné přes rešeršní systém digitální knihovny *Wiley Online Library*. Rešeršní systém odkáže ze zkráceného záznamu na záznam článku z fondu dané databáze.

Chemické databáze

K dispozici je v současné době 13 chemických databází, které zahrnují články z oblasti analytické chemie, potravinářství, životního prostředí, organické a anorganické chemie, lékařské chemie, farmaceutické chemie atd. Jedná se o tyto databáze: *Database of Polymer Properties*, *Encyclopedia of Reagents for Organic Synthesis (EROS)*, *Organic-Chemical Drugs and Their Synonyms*, *Organic Reactions*, *Organic Syntheses*, *SpecInfo OL IR*, *SpecInfo*

¹⁰ www.blackwellreference.com

OL IR/NMR/MS, SpecInfo OL MS, SpecInfo OL NMR, Wiley Registry of Mass Spectral Data, Anthrosource, Linguistics Abstracts Online, Bloodmed.

Lékařské databáze

Wiley nabízí tzv. Evidence-Based Medicine databáze (EBM, ve volném překladu: medicína založena na důkazech). Hlavním cílem je poskytovat zdravotníkům správné informace ve správný čas. Získávání aktuálních a nestranných lékařských informací může usnadnit diagnostiku. Většina databází EBM je přístupná i prostřednictvím kapesních mobilních elektronických zařízení. V současné době jsou k dispozici čtyři databáze: *The Cochrane Library, Essential Evidence Plus, EBM Guidelines, HEED* [John Wiley & Sons, 2010k ; John Wiley & Sons, 2010l].

Aktuální protokoly

Jedná se především o metodické příručky pro laboratorní účely vydávané předními světovými autory. Knihovna obsahuje 18 titulů s více než 12 tisíci protokoly. Jádrem sbírky protokolů je umístěno přímo v kolekci Wiley Online Library a zbytek je zpřístupněn na samostatných webových stránkách od nakladatelství John Wiley & Sons *Current Protocols*¹¹. Každý protokol má připojen abstrakt a je uložen ve formátu HTML a PDF. Jedná se o tyto tituly: *Cell Biology, Chemical Biology, Cytometry, Essential Laboratory Techniques, Human Genetics, Immunology, Molecular Biology, Neuroscience, Nucleic Acid Chemistry, Pharmacology, Protein Science, Toxicology, Bioinformatics, Microbiology, Stem Cell Biology, MRI, Food Analytical Chemistry* [John Wiley & Sons, 2010m].

Wiley Interdisciplinární Recenze

Tento druh informačních zdrojů je zařazen pod online knihami (Wiley Interdisciplinary Reviews - WIREs). Podle dokumentace Wiley Online Library se jedná o unikátní publikace, které kombinují nejsilnější vlastnosti online encyklopedického referenčního modelu (komplexní tematické pokrytí, strukturovanost) s recenzními časopisy (dobrá viditelnost v online prostředí, plné abstraktování a indexace). Podobně jako u protokolů i zde je jádro obsahem kolekce Wiley Online Library. Všechny recenze jsou pak umístěny na vlastních

¹¹ <http://www.currentprotocols.com>

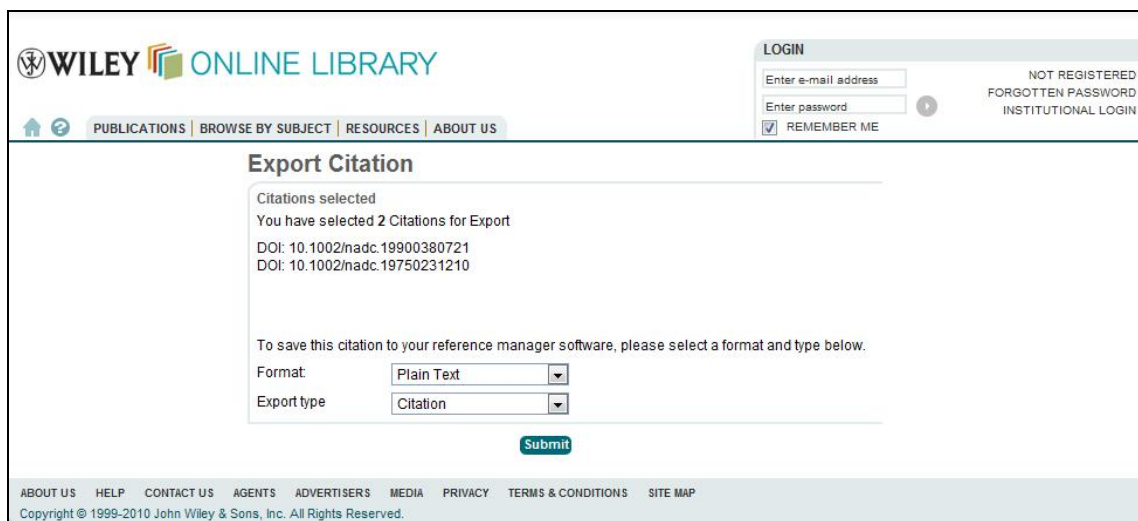
webových stránkách produktu *Wiley Interdisciplinary Reviews*¹² [John Wiley & Sons, 2010n]. Pro nové tituly tohoto druhu dokumentu také platí nabídka služby *Opt-in*.

2.2.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání

2.2.4.1 Jednoduché vyhledávání

Formulář pro jednoduché vyhledávání (Search) je umístěn na domovské stránce digitální knihovny. Lze definovat, zda má systém vyhledávat výraz uvedený v textovém poli v *celém obsahu* (All content), nebo v *názvech publikací* (Publication titles). Po zadání rešeršního dotazu a spuštění vyhledávání nabídne systém seznam výsledků. Tyto výsledky lze ještě upravovat. Uživatel může dodatečně filtrovat, o jaký *typ publikace* stojí (Publication type), a to v tzv. *seznamu filtrů* (Filtr List) v pravém sloupci vedle výsledků vyhledávání. Uživatel si pomocí zaškrtačacích polí může vybrat výsledky, které odpovídají nejpřesněji jeho informační potřebě. Z tohoto vlastního seznamu je možné získat export záznamů vybraných materiálů, a to pomocí služby *Export Citation*. Po kliknutí na tuto službu systém nabídne seznam identifikátorů DOI vybraných záznamů a uživatel může zvolit z rozbalovacích oken, v jakém *formátu* (Format) a jaký typ exportu (Export type) požaduje (viz Obrázek 1). Funkcí *Potvrdit* (Submit) se mu pak do počítače uloží soubor s požadovanými záznamy. Registrovaný uživatel si může pod přihlášením ukládat výše zmíněné vybrané položky vyhledávání (Save to profil) nebo ukládat celý rešeršní dotaz (Save search). Položky v seznamu výsledků vyhledávání lze navíc *třídít* (Sort by) funkcí podle *nejvyšší relevance* (Best Match) nebo podle *data vzniku*, který seřadí výsledky od nejnovějšího po nejstarší (Date). Na stránce s výsledky vyhledávání je také k dispozici funkce *Upravit vyhledávání* (Edit search) a ta uživatele odkáže na formulář rozšířeného vyhledávání. Formulář pro jednoduché vyhledávání je umístěn na všech stránkách digitální knihovny v pravé liště, a to umožňuje snadný přístup.

¹² <http://wires.wiley.com>

Obrázek 1 Wiley Online Library : Rozhraní pro export záznamů [výřez z printscreenu cit. 2010-12-21].

2.2.4.2 Rozšířené vyhledávání

K rozšířenému vyhledávání vede z domovské stránky odkaz *Advanced search*, nebo se k němu lze dostat přes výše zmíněnou úpravu rešeršního dotazu z výsledků vyhledávání. Formulář pro rozšířené vyhledávání nabízí jako základ tři textová pole, která jsou navzájem propojená základními booleovskými operátory AND, OR a NOT. Vedle každého textového pole je pole rozbalovací, kde lze určit, ve kterém selekčním poli má být vyhledávaný termín obsažen. Jedná se o 13 možností: vyhledání ve *všech polích* (All Fields), *názvy publikací* (Publication Titles), *názvy článku* (Article Titles), *autor* (Author), *fulltext* (Fulltext), *abstrakt* (Abstract), *afiliace autora* (Author affiliation), *klíčová slova* (Key Words), *financující agentura* (Funding agency), *ISBN, ISSN, DOI článků* (Article DOI) a *bibliografické odkazy* (Reference). Pod třemi základními vyhledávacími poli je možnost *Přidat další řádek* (Add another row). Jednoduché ani rozšířené vyhledávání neopravuje automaticky chyby a nepřesnosti v textových polích, je zde ale možné využít některých zástupných znaků (např. symbolů „,*“).

Rozšířené vyhledávání nabízí možnost omezit vyhledávání podle data vydání. Standardně je zaškrtnuta možnost vyhledávání ve všech dokumentech bez časového omezení (All dates). Uživatel dále může vybrat z rozbalovacího pole omezení na dokumenty staré měsíc, tři měsíce, šest měsíců, devět měsíců nebo dvanáct měsíců (In the last). Poslední možností je zadat do dvou textových polí roky, mezi kterými má systém vyhledávat (Between). K dispozici je i služba *Vyhledávací tipy* (Search tips), která odkáže na stránku, kde jsou jednotlivá pole a možnosti rozšířeného vyhledávání detailně popsány. S výsledky vyhledávání se pracuje stejně jako s výsledky jednoduchého vyhledávání.

2.2.4.3 Vyhledávání pomocí procházení

Vyhledávat informační zdroje lze i pomocí funkce *Procházení* (Browse). Jedná se buď o procházení podle autorizované kategorizace oborů (Browse by subject) nebo podle abecedního pořadí názvu publikací (Publication). K oběma způsobům procházení se uživatel dostane přímo z domovské stránky a v hlavním menu mají i vlastní záložky.

Procházení podle oboru

Lze si vybrat obor a podobor, podle kterého chce uživatel vyhledávat. Po rozkliknutí systém nabídne podstránku s náhodně vybraným vzorkem čtyř časopisů a knih, které spadají pod konkrétní obor. Pod tímto vzorkem jsou doplňující informace, které se k oboru a jeho produktům vztahují, stejně jako informace o digitální knihovně obecně. Navíc je uveden odkaz *Zobrazit všechny produkty v daném oboru* (View all products in ...), který uživatele přesměruje na abecedně seřazený seznam názvů všech produktů, taktéž se vztahujících k danému oboru. Pokud má obor dokumenty rozdělené ještě na tzv. témata, je v pravém sloupci na této podstránce jejich výpis s proklikatelnými názvy. Také tento rozcestník odkáže uživatele na abecedně řazený seznam. V tomto seznamu se dá pohybovat buď postupným procházením nebo filtrováním podle počátečního písmena názvu. Celý seznam lze ještě upravit pomocí filtru na typ dokumentu. Všechny jednotky mají název ve tvaru hyperlinku (odkazuje na záznam produktu) a doplňuje je popis typu produktu a zaškrťovací pole. U položek, ke kterým je pro uživatele k dispozici fulltext, je navíc ikona otevřeného visacího zámku. Položky, které tuto ikonu nemají, fulltext pro konkrétního uživatele nenabízejí. Fulltexty, dostupné zdarma, pak mají ikony doplněné o písmeno F (free to all users) (viz Obrázek 2). V pravém sloupci stránky se nachází opět Filtr list pro upřesnění typu publikace.

☐		Synchronization for fast and reentrant operating system kernel tracing (pages 1053–1072) Mathieu Desnoyers and Michel R. Dagenais Article first published online: 24 AUG 2010 DOI: 10.1002/spe.991 Abstract Full Article (HTML) PDF(440K) References
☐		Design principles for developing stream processing applications (pages 1073–1104) Deepak Turaga, Henrique Andrade, Buğra Gedik, Chitra Venkatramani, Olivier Verscheure, Jeffrey David Harris, John Cox, William Szewczyk and Paul Jones Article first published online: 24 AUG 2010 DOI: 10.1002/spe.993 Abstract Full Article (HTML) PDF(678K) References
Editorials		
☐		Focus Section Editorial (page 1105) Nigel Horspool and Andy Wellings Article first published online: 2 NOV 2010 DOI: 10.1002/spe.1018 Abstract Full Article (HTML) PDF(31K)

Obrázek 2 Wiley Online Library : Ikony v záznamu časopisu rozlišující volný a placený přístup k fulltextu článků [výřez z printscreenu cit. 2010-12-21].

Procházení podle názvu

Procházení podle názvu má stejné vlastnosti, které již byly výše popsány. Seznam položek se skládá z názvu a typu publikace, zaškrťovacího pole a ikony o přístupnosti. I tady funguje Filtr list typu publikace a vyhledávání podle jednotlivých písmen abecedy.

2.2.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů

2.2.5.1 Články

U záznamu článku je uvedeno několik druhů údajů. Mezi základní údaje patří: *název článku*, *jméno autora* (popř. autorů), *datum publikace* článku, identifikátor *DOI* a informace o *copyrightu*. Informace o zdrojovém časopise zahrnují: *název*, *ročník*, *číslo*, *strany* umístění článku a *datum vydání*. Ročník a číslo časopisu jsou zde uvedeny jako hyperlinky, který odkazuje na celkový záznam konkrétního čísla časopisu. V této sekci je také zobrazena již zmíněná ikona informující o přístupnosti článku (viz obrázek č. 3). *Přidané informace* (Additional information) obsahují citační záznam článku, informace o autorech a historii vydání. V dolní části záznamu je k dispozici abstrakt, samotný text článku, bibliografické odkazy a informace o tom, kde byl článek citován. Jsou zde hyperlinky pro přímé stažení fulltextu ve formátu PDF nebo jeho zobrazení, ve formátu HTML. V dolní části stránky jsou funkce *Najít obsah podobný článku* (Find more content like this article) a *Najít další obsah napsaný autory* (Find more content written by...). Po levé straně záznamu jsou umístěny služby poskytované pro registrované uživatele, které se vztahují ke zdrojovému časopisu:

získat upozornění o novém obsahu, získávat RSS novinky, uložit do profilu, získat ukázkovou kopii a služba doporučit vašemu knihovníkovi (popsáno v kapitole 2.2.6.2 Specifické služby). Pod tím jsou odkazy na informace o zdrojovém časopise, záznam časopisu, jak získat přístup atd.

Po pravé straně jsou podobné služby, které se vztahují naopak k samotnému článku: získat PDF, uložit do profilu, poslat e-mailem odkaz na tento článek, exportovat citace k tomuto článku, získat upozornění o citacích, žádost o oprávnění. Nechybí zde ani odkazy pro sdílení tohoto článku na sociálních sítích.

2.2.5.2 Časopisy

Záznam časopisu má jako základní informace: *název, autoritní odpovědnost* (např. editor), *Impakt Faktoru a ISSN*. V dolní části záznamu jsou odkazy na nejnovější čísla časopisu, odkaz na zobrazení všech jeho čísel a odkazy na vybrané články (článek dostupný zdarma pro všechny, náhodně vybraný článek).

Po levé straně záznamu jsou umístěny odkazy na podobné služby vztahující se k časopisu, které již byly zmíněny výše (informace o časopisu, předplatném, specifické nástroje). Na pravé straně záznamu je případně informace o nakladateli a prolink na jeho webové stránky.

Záznam čísla časopisu se příliš od záznamu časopisu a článku neliší. K dispozici je seznam článků se zaškrťovacími položkami a nástroji, které již byly popsány výše (uložit vybrané, exportovat citace). Zajímavý může být *Výpis tiskových oprav* (Corrigenda) a funkce *Přejít na předchozí/následující číslo* (Previous Issue/Next Issue). Základními údaji jsou: *název časopisu, informace o vydání, copyright*.

2.2.5.3 Knihy

Základní informace o knize obsahují: *název, autory, vydání, ISBN* (tištěné/online), *DOI*. Záznam doplňuje shrnutí knihy a tabulka obsahu s vypsanými jednotlivými kapitolami. Každá kapitola má vlastní shrnutí a fulltext kapitol lze stáhnou jednotlivě. Služby vztahující se ke knize jsou opět v pravé části záznamu a nabízejí: uložit knihu na profilu registrovaného uživatele, zakoupit tištěnou kopii nebo doporučit knihovníkovi. Výpis jednotlivých kapitol má opět zaškrťovací položky, které lze uložit nebo z nich vyexportovat citace.

Záznam knižní edice je podobný jako záznam časopisu. Obsahuje základní informace o edici (ISSN edice, DOI edice) a výpis jednotlivých titulů. V tomto případě je však výpis titulů pouze prolinkovaný seznam na záznamy knih.

2.2.5.4 Kapitoly knih

Záznamy jednotlivých kapitol obsahují oproti záznamům knih více popisných informací, podobně jako je tomu u záznamu článku a záznamu časopisu. Základní informace se zásadně neliší oproti výše popsaným záznamům (název, autor, datum publikace, DOI, copyright). *Přidané informace* (Additional information) navíc obsahují: informace o ISBN, popř. informace o vedlejších autoritách. Služby na pravé i levé straně záznamu jsou taktéž podobné výše popsaným (uložit na profil uživatele, zaplatit tištěnou kopii, poslat link e-mailem, sdílet na sociálních sítích, atd.).

2.2.5.5 Protokoly

Záznam protokolů se také výrazně neliší od předešlých záznamů. Odlišná je funkce *Článek podle tématu* (Article by Topic), která zobrazí seznam témat vztahující se k titulu protokolů. Jednotlivé dokumenty zde nejsou nazývány jako články ani jako kapitoly, ale jako *Jednotky* (Unit). Záznam každé této jednotky má totožné funkce jako výše popsané záznamy.

2.2.6 Služby

2.2.6.1 Služby pro registrované uživatele

Uživatelé systému *Wiley Online Library* mají možnost se registrovat, a tím si vytvořit vlastní uživatelský účet. Podmínkou pro registraci není předplacený přístup k digitální knihovně. To znamená, že se může registrovat kdokoli. Registrace probíhá¹³ prostřednictvím formuláře, kde uživatel vyplní všechny potřebné údaje. Povinnými údaji jsou *e-mailová adresa* (později slouží jako login), *heslo*, *celé jméno*, *země původu* a *obor zájmu*. Uživatel si může zvolit, zda chce dostávat na e-mail propagační informace a zda chce být připsán na seznam uživatelů, kteří dostávají klasickou poštou různé brožury a tištěné informace z vybrané oblasti.

Díky registraci je možné ukládat záznamy článků, publikací a vyhledávání; individuálně nakupovat fulltexty článků a kapitoly, nebo dostávat e-mailové aktualizace a reklamní nabídky o knihách a časopisech odpovídající zvolenému oboru zájmu. Registrace navíc uživateli umožní dostávat e-mailová upozornění na nový obsah ve vybrané tematické oblasti

¹³ Prověřeno vlastní zkušeností.

nebo reagující na jeho uložená vyhledávání (Alert). Uživatelé, kteří byli registrováni v předchozí verzi digitální knihovny Wiley InterScience, mají uživatelský účet plně převedený do Wiley Online Library. Autoři článků mohou díky registraci sledovat aktivitu svých článků. Autoři jsou z Wiley Online Library přeměrováni na samostatnou webovou stránku *Author service*¹⁴, kde jsou veškeré informace o zajímavých službách pro autory poskytované nakladatelstvím Wiley.

2.2.6.2 Specifické služby

Registrovaní uživatelé mají k dispozici odebírání novinek pomocí služby RSS. Formulářem *Doporučení pro knihovnu* (Library Recommendation Form) může uživatel doporučit své institucionální knihovně, které tituly by měla zakoupit. Služba je vhodná například pro vyučující, kteří chtějí využít publikaci pro své studenty nebo pro autory, kteří mají v publikaci příspěvek.

Služba COUNTER nabízí uživatelské statistiky, které mohou být užitečné pro institucionální zákazníky.

Jako *Online Open* jsou označeny primární vědecké články, které autor chce nechat volně přístupné i nepředplatitelům [John Wiley & Sons, 2011b].

Se svými uživateli je digitální knihovna Wiley Online Library ve spojení i prostřednictvím populárních sociálních sítí. Na *Facebooku*¹⁵ zveřejňuje novinky a dává uživatelům možnost diskuze. Podobnou funkci má i uživatelský účet na *LinkedIn*¹⁶. *Twitter*¹⁷ pak umožňuje sdílet s uživateli nejnovější informace o nových produktech či službách. U všech záznamů lze navíc sdílet jejich odkaz na sociálních sítích k tomu určených (Citeulike, Connotea, Delicious, Mendeley).

Digitální knihovna také připravila pro své uživatele speciální aplikace na mobilní zařízení iPhone a iPad od firmy Apple, které umožňují stahovat, nebo pročítat dokumenty přímo prostřednictvím těchto technologií. Aplikace se však nejmenují podle digitální knihovny a každá je jinak tematicky zaměřena.¹⁸

¹⁴ <http://authorservices.wiley.com>

¹⁵ <http://www.facebook.com/Wiley.Online.Library>

¹⁶ <http://www.linkedin.com/groups?gid=2991779&mostPopular=&trk=tyah>

¹⁷ <http://twitter.com/WileyLibINFO>

¹⁸ Zjištěno z e-mailové korespondence s paní Martou Dyson, Account Manager z John Wiley and Sons.

2.2.7 Přístup k systému Wiley Online Library

Wiley Online Library je komerční digitální knihovna, a přístup k jejímu fondu je proto placený. Některé produkty nabízí pod volným přístupem pro všechny uživatele (open access), většina obsahu ale podléhá poplatkům. Existuje několik způsobů pro placení [John Wiley & Sons, 2010o].

Wiley Online rozšířená licence (The Wiley Online Enhanced License) je vhodná pro konsorcia knihoven a institucionální zákazníci a nabízí jim řadu výhod. Například slevy na tištěné verze dokumentů, které má instituce předplacené v elektronické podobě, přístup k archivním číslům časopisů, spolupráci s tzv. Account managerem pro snadnou správu předplacené kolekce, s ní spojenou administraci a pomoc při propagaci systému Wiley Online Library v rámci dané instituce. S touto licencí je spojená i služba *Article Select Tokens*, která umožňuje získat přístup k článkům z odhlášených titulů časopisů, kapitolám online knih, záznamům v referenčních dílech a aktuálním protokolům. Počet uživatelů v této licenci není limitován, což znamená, že v instituci (místně i vzdáleně) může být přístup k digitální knihovně Wiley Online Library využíván více uživateli současně.

Zajímavou službou je tzv. *FTE Journal Pricing* (Full Time Equivalents – Ekvivalentní ceny za plný přístup). V současné době se jedná o 42 titulů časopisů, které Wiley Online Library nabízí za cenu, která odpovídá cenovému modelu podle velikosti a typu instituce. K určení ceny slouží speciální tabulka. Ta definuje čtyři typy zákazníků: *akademické instituce, firemní a vládní instituce, nemocnice (USA, Velká Británie, Austrálie a Nový Zéland) a nemocnice (ve zbytku světa)*. Všechny typy zákazníků se navíc dělí na malé, střední a velké velikosti.

U knižních titulů je možné využít několik druhů plateb. *One-Time Fee Option* (Jednorázová platba) zajistí trvalý přístup k titulu, *Flexi-Subscription Option* (Flexibilní předplatné) nabízí roční předplatné na různé tituly jež se mohou při obnově předplatného měnit.

U ostatních druhů produktů se nejčastěji využívá buď ročního předplatného, nebo služby *Article Select Tokens*.

Uživatelům, kteří nemají zajištěný licencovaný nebo konsorciální přístup k Wiley Online Library, je umožněno využít služby *Pay-Per-View* (Platba za zobrazení). Služba umožňuje zakoupit každému okamžitý přístup k fulltextům vybraných dokumentů pomocí kreditní karty. Přístup má uživatel zaplacený na 24 hodin. Služba je k dispozici registrovaným uživatelům. Uživatel vyhledá požadovaný dokument, nebo část dokumentu a klikne na odkaz

Full Text Link. Poté, co mu systém odepře přístup, klikne uživatel na funkci o zakoupení 24 hodinového přístupu. Tam vyplní fakturační údaje a na e-mail mu přijde odkaz vedoucí k zakoupenému článku nebo kapitole. Po 24 hodinách předplacený přístup vyprší.

2.2.8 Technické informace

Webové stránky digitální knihovny Wiley Online Library jsou kompatibilní s nejvyužívanějšími internetovými prohlížeči: Internet Explorer, Firefox, Safari, Opera, Google Chrome. Digitální knihovna také podporuje protokol Z39.50, který umožňuje federativní vyhledávání a propojování přes technologii OpenURL Linking. Celý obsah je navíc optimalizovaný pro vyhledávače typu search engine (např. Google). Kvalitní indexace a sémantické propojení je základem pro další služby (např. zobrazit podobné dokumenty). Provoz webových stránek i jeho obsah je spravován interně zaměstnanci digitální knihovny.¹⁹

Wiley Online Library podporuje také propojovací systém CrossRef. Vzdálený přístup je umožněn přes autentizační protokoly Athens a Shibboleth [John Wiley & Sons, 2010p].

2.2.9 Závěr

Digitální knihovna Wiley Online Library patří mezi nejvýznamnější zdroje informací pro vědce a badatele z mnoha vědeckých oblastí. Nabízí velké množství elektronických dokumentů a služeb, které jim zajišťují kvalitní informační podporu. Webové stránky knihovny jsou konstruovány podle nejnovějších technologických trendů a vyhledávací systém je uživatelsky přívětivý.

Ačkoli je tato digitální knihovna provozována komerčním nakladatelstvím, nabízí některé produkty a služby zdarma.

Wiley Online Library se nezaměřuje pouze na aktuální stav fondu, ale aktivně se podílí i na iniciativách podporujících dlouhodobé uchování (např. CLOCKSS, Portico) ve spolupráci s několika knihovnickými institucemi, kterými jsou Britská knihovna a Nizozemská Královská knihovna. Digitální knihovna také pomáhá snížit informační propast v rozvojových zemích tím, že se podílí na programech poskytujících bezplatně, nebo za sníženou cenu, přístup k výzkumu (např. projekt Research4Life) [John Wiley & Sons, 2010q].

¹⁹ Zjištěno z e-mailové korespondence s paní Martou Dyson, Account Manager z John Wiley and Sons.

2.3 Digitální knihovna SpringerLink

Digitální knihovna *Springerlink* je produktem nakladatelství Springer Science + Business Media, které je někdy krátce uváděno pod názvem Springer. Nakladatelství se zabývá šesti hlavními oblastmi lidského poznání: přírodní vědy, technika, medicína, obchod, doprava a architektura [Springer Science + Business Media, 2011a].

2.3.1 Springer Science + Business Media

Historie nakladatelství sahá až do roku 1842, kdy bylo založeno jako *Springer-Verlag* při knihkupectví německého vydavatele Juliuse Springera v Berlíně.

Dnes Springer provozuje pobočky v různých částech světa a patří k němu okolo 55 nakladatelství ve 20 různých zemích [Springer Science + Business Media, 2011a]. První zahraniční pobočka byla otevřena v roce 1924 ve Vídni. Významné bylo i otevření New Yorkské kanceláře v roce 1964, po kterém následovaly pobočky v Tokiu, Paříži, Dilií, Miláně nebo Hong Kongu.

V roce 1999 zakoupila velký podíl v nakladatelství nadnárodní mediální společnost Bertelsmann a vzniklo tak na čtyři roky akademické nakladatelství s názvem *BertelsmannSpringer*. Další velká změna nastala v letech 2003 a 2004. Tehdy bylo nakladatelství BertelsmannSpringer prodáno evropské Private Equity skupině *Candover and Cinven* za více než jednu miliardu Euro [POYNDER, 2003]. Následující rok byl Springer sloučen s nakladatelstvím Kluwer Academic Publisher, které Candover and Clinven také odkoupila a je dnes jeho nedílnou součástí. Vznikl tak dodnes trvajícím názvem *Springer Science + Business Media*. V roce 2009 změnilo nakladatelství majitele prozatím naposledy, když bylo prodáno švédskému finančnímu investorovi *EQT* a investičnímu prostředku Singapurské vlády *GIC* [Springer Science + Business Media, 2011b].

Nakladatelství nabízí řadu zajímavých elektronických produktů. Kromě digitální knihovny SpringerLink se jedná o *SpringerProtocols*, *SpringerImages*, *SpringerMaterials* a *AuthorMapper*.

SpringerImages je sbírka vědeckých obrazových dokumentů z oblastí přírodních věd, lékařských a technických oborů. V současné době obsahuje více než 2,8 milionu fotografií, grafů, histogramů a tabulek [Springer Science + Business Media, 2011c].

SpringerMaterials je platforma pro online přístup k databázi *Landolt-Börnstein New Series*, která je kolekcí unikátních dat především z oblasti fyzikálních věd a inženýrství. Zahrnuje také data z *Dortmund Data Bank Software & Separation Technology (Database on Thermophysical Properties)* a *Linus Pauling Files (Database on Inorganic Solid Phases and chemical safety data)* [Springer Science + Business Media, 2011d].

AuthorMapper je pomocným nástrojem pro vizualizaci vědeckého výzkumu, který umožňuje práci s vědeckými dokumenty, jež jsou dostupné v digitální knihovně SpringerLink, a to na základě jejich původu, nebo původu jejich autorů [Springer Science + Business Media, 2011e].

SpringerProtocols nabízí sbírku tzv. protokolů, což jsou návody či laboratorní příručky, které popisují provádění experimentů ve výzkumných laboratořích krok po kroku a jsou významnými informačními zdroji vědeckých pracovníků [Springer Science + Business Media, 2008a].

2.3.2 SpringerLink

Digitální knihovna SpringerLink (v některých zdrojích uváděná i jako databáze) zahájila provoz v roce 1996. Sama sebe uvádí jako nejvíce komplexní online kolekci STM knih, časopisů, referenčních příruček a databází²⁰, kterou využívá po celém světě více než 60 tisíc knihovníků. Slouží jako zdroj odborných informací pro určenou komunitu vědeckých pracovníků, výzkumných organizací i firem [Springer Science + Business Media, 2011f].

Celosvětově SpringerLink využívá okolo 600 konsorciálních zákazníků a více než 35 tisíc institucí [Springer Science + Business Media, 2010a].

Digitální knihovna SpringerLink nabízí více než 2 400 elektronických časopisů, přes 40 tisíc knih a 20 tisíc protokolů.

2.3.3 Obsahové zaměření a fond knihovny

2.3.3.1 Obsahové zaměření

Také SpringerLink nabízí kromě propagovaných dokumentů z oblastí přírodních věd, techniky a medicíny i časopisy a knihy z jiných oborů. Dokumenty se dělí do 13 hlavních tříd

²⁰ Z e-mailové korespondence s paní Beatou Laier ze SpringerLink vyplynulo, že databáze se zde uvádějí z důvodu existence databází SpringerProtocols, SpringerImages a SpringerReferences, jejichž dokumenty jsou v některých případech dohledatelné i v digitální knihovně SpringerLink.

a následných podtříd, podle kterých je lze vyhledávat pomocí procházení přímo z domovské stránky systému. Jedná se o:

- Architektura a design
- Behaviorální vědy
- Biomedicína a vědy o životě
- Obchod a ekonomika
- Chemie a materiály
- Počítačová věda
- Země a životní prostředí
- Strojírnoství
- Humanitní a sociální vědy, Právo
- Matematika a statistika
- Lékařství
- Fyzika a astronomie
- Profesionální a aplikovaná výpočetní technika

Dokumenty pro studenty z oboru informační vědy a knihovnictví se nachází ve třídě *Humanitní a sociální vědy, Právo*, pod kterou se nachází obor *Knihovní věda*. Částečně lze dokumenty najít i ve třídě *Počítačová věda*, kde jsou zařazeny dokumenty pojednávající o informačních systémech nebo Human Computer Interaction.

2.3.3.2 Informační fond

Elektronické časopisy

Kolekce *Springer eJournals* čítá přes 2 600 elektronických recenzovaných časopisů. Většina z nich je k dispozici kompletně od roku 1997. Stejně jako elektronické časopisy digitální knihovny Wiley Online Library zahrnují i tyto časopisy recenzované výzkumy a pokrývají mnoho vědeckých oborů. Hodně z nich má také přiřazen Impakt Faktor [Springer Science + Business Media, 2010a].

Na stránkách digitální knihovny SpringerLink se uvádí, že kolekce Springer eJournals je organizována do 11 oblastí. Ty se jen částečně liší od 13 tříd uváděných na domovské stránce digitální knihovny, do kterých se rozřazuje celý elektronický fond. Není zde uvedena třída Architektura a design a Profesionální a aplikovaná výpočetní technika [Springer Science + Business Media, 2011g].

Zajímavostí může být, že tři nejstahovanější časopisy za rok 2009 byly: *Journal of Materials Science, Applied Microbiology and Biotechnology* a *Journal of the American Oil Chemist's Society*.

Mnoho elektronických titulů nabízí uživatelům k časopisům zvláštní přílohy. Jedná se o barevné obrázky, simulace, ale i video nebo zvukové doplňky.

Služba *Online FirstTM* umožňuje přístup k recenzovaným článkům s relativně velkým předstihem, dříve než vyjde jejich tištěná verze. Fulltexty článků jsou plně indexované. Prolinkované citace navíc usnadňují uživatelům vyhledávat větší množství informací. Každý článek má přiřazen identifikátor pro digitální objekty DOI.

Fulltexty časopisů jsou rozděleny do jednotlivých souborů podle článků a jsou k dispozici pouze ve formátu PDF. Ačkoli některé články jsou k dispozici pouze přes placený přístup, abstrakty ke všem článkům jsou zdarma a někde se objevuje i jeden obrázek tzv. *fulltext preview* (náhled fulltextu).

Díky *Online Journal Archives Collection* (Online archivní sbírka) jsou k dispozici i digitalizované původně tištěné ročníky časopisů, povětšinou od prvního čísla prvního ročníku. Archivní čísla jsou pod jedním záznamem spolu s aktuálními čísly časopisu. Uživatelé tím získají přístup k vzácným článkům, které by bylo dříve obtížné si fyzicky vypůjčit. Archivních článků je v kolekci SpringerLink více než dva miliony, v téměř pěti tisících svazcích 200 titulů.

Online knihy

Kolekce online knih *eBook Collection* zahrnuje v současné době více než 45 tisíc elektronických knih s ročním přírůstkem přes čtyři tisíce, a tím je považována za největší sbírku STM elektronických knih na světě. Mezi eBook Collection se počítají kromě klasických monografií i kratší texty, příručky, atlasy a částečně i referenční práce a knižní edice [Springer Science + Business Media, 2010a].

Narozdíl od elektronických časopisů jsou knihy zastoupené ve všech tematických třídách. To, že se jedná o největší sbírku STM elektronických knih na světě, ovšem neznamena, že knihy z ostatních oblastí vědy jsou méně žádané. Jako důkaz může posloužit fakt, že mezi tři nejstahovanější knihy za rok 2009, mimo *Springer Handbook of Robotic* a *Name Reaction* fakt, patří i *Encyclopedia of Language and Education*.

Knihy jsou rozdělené na kapitoly, které jsou plně indexované a lze na jejich úrovni vyhledávat. Každá kapitola je opatřena vlastním identifikátorem (DOI) a může mít navíc jiná přístupová práva.

Dokumenty nepodléhají DRM (Digital Rights Management), neboli správě digitálních práv. Uživatelé si sami zvolí, jak chtějí k digitálnímu obsahu přistupovat a využívat ho [Springer Science + Business Media, 2011h].

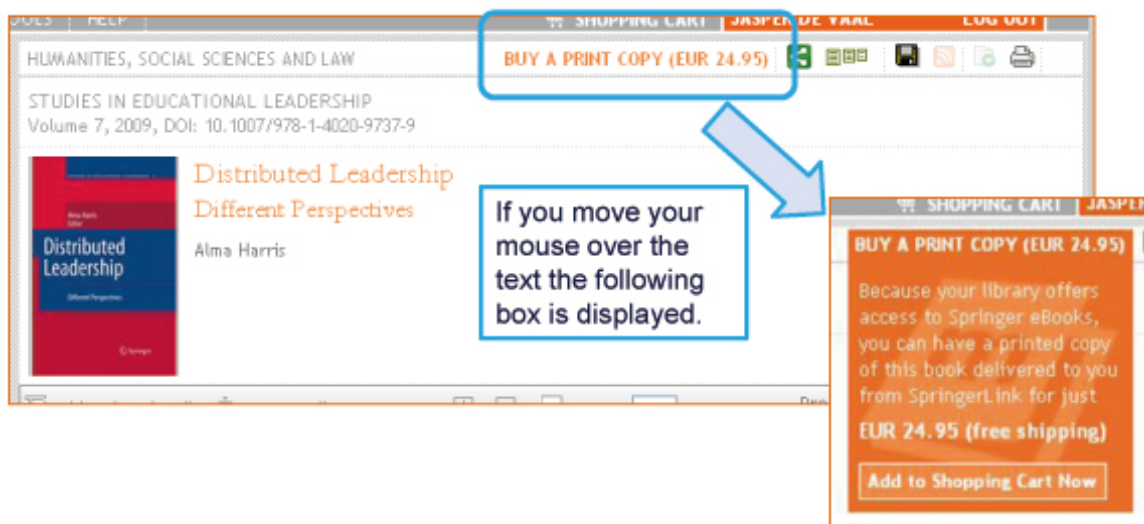
Také SpringerLink pro zákazníky z knihoven nabízí ke každé knize katalogizační záznam ve formátu MARC 21 a OCLC MARC zdarma. MARC záznamy jsou vytvářeny prostřednictvím služby OCLC WorldCat. Zdrojem pro katalogizační záznamy jsou *Springer Metadata* a obsahují nejčastější pole, které je potřeba mít v katalogizačním záznamu. Rozdíl mezi MARC 21 záznamem a katalogizačním záznamem OCLC MARC je v tom, že druhý jmenovaný je rozšířenější a obsahuje více polí [Springer Science + Business Media, 2011i ; Springer Science + Business Media, 2011j].

Pro zákazníky, kteří se stahováním záznamů začínají, nabízí SpringerLink na míru vytvořenou dávku záznamů těch dokumentů, které si právě zakoupili. Pro snadnější nalezení dokumentu jsou záznamy z OCLC opatřovány tzv. OCLC control number [Springer Science + Business Media, 2010b].

U vybraných dokumentů může uživatel požádat pomocí služby *MyCopy* o zaslání tištěné kopie elektronické verze knihy. Tištěná kopie je vyrobena v brožované verzi s barevnou obálkou a černobílým obsahem. V současné době je k dispozici u více než 16 tisíc elektronických knih. Vzhledem k tomu, že je tato služba součástí předplacených balíčků, mohou ji využít pouze registrovaní uživatelé, kteří si již zakoupili Springer eBook balíček.

Tištěnou kopii si lze objednat buď prostřednictvím speciálního formuláře nebo přímo odkazem ze záznamu elektronické knihy v digitální knihovně SpringerLink (viz Obrázek 3).

Služba se také vztahuje pouze na dokumenty, které byly vydány od roku 2005 a jsou v anglickém jazyce [Springer Science + Business Media, 2011k].

Obrázek 3 SpringerLink : Odkaz pro zakoupení tištěné kopie elektronického dokumentu [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

Online referenční díla

Elektronická referenční díla (Springer eReference Works) se v příručkách počítají mezi kolekci elektronických knih, přístup k nim lze ale zakoupit i samostatně [Springer Science + Business Media, 2010a].

Jedná se o referenční materiály, jejichž autory jsou vysokoškolští zaměstnanci a studenti i přední vědci a lékaři ze soukromých firem a státních institucí. I k těmto dokumentům nabízí SpringerLink zdarma katalogizační záznamy. Vzhledem k tomu, že se jedná často o poměrně rozsáhlá díla, nabízí digitální knihovna SpringerLink registrovaným uživatelům zajímavé online nástroje. Jedná se například o bookmarky (záložky), jimiž lze označovat určité pasáže.

SpringerLink v současné době nabízí přes 190 referenčních dokumentů, které pokrývají všechny hlavní třídy. K dispozici jsou i samostatné webové stránky²¹, kde jsou referenční díla uložena.

Knižní edice

Podobně jako elektronická referenční díla, jsou také knižní edice součástí kolekce elektronických knih. Z informačních zdrojů SpringerLink vyplývá, že tyto edice jsou pro svou odbornost kvalitativně přirovnávány k vědeckým časopisům [Springer Science + Business Media, 2010c].

²¹ <http://www.springerreference.com/navigation/>

V současné době je z celkového počtu elektronických knih více než 1 200 knižních jednotek rozděleno do 125 edic. U některých z těchto edic jsou i kompletně digitalizovány všechny starší publikace. Edice taktéž pokrývají všechny hlavní třídy SpringerLink.

Mezi nejpopulárnější knižní edice patří: *Lecture Notes in Computer Science*, *Lecture Notes in Mathematics*, *Lecture Notes in Control and Information Science*, *NATO Science for Peace and Security*, *Springer Series in Optical Sciences* [Springer Science + Business Media, 2010a].

Knižní edice, které vyšly v tištěné podobě před rokem 1997 jsou stejně jako elektronické časopisy digitalizovány až k prvním číslům a vznikl tím *Online Book Series Archive*, který sahá až do roku 1902.

Protokoly

Elektronické protokoly (SpringerProtocols) jsou stejný typ dokumentu jako u nakladatelství Wiley. Jedná se o hodnotné metodické postupy a návody pro laboratorní a vědecké využití. Jsou to odborníky hojně využívané materiály z oblasti přírodních věd, medicíny a farmaceutického výzkumu. Krok po kroku popisují vědecké pokusy, dokumentují průběh experimentů nebo zobrazují schémata a vzorce. O jejich významnosti svědčí fakt, že jsou jednak součástí SpringerLink, ale zároveň je možné k nim přistupovat přes jejich vlastní internetovou platformu²².

Rozdílnost v přístupu k dokumentům je v tom, že zatímco přes SpringerLink je možné k protokolům přistupovat pouze ze vztahu uživatele, na webových stránkách SpringerProtocol je možné tyto dokumenty i vytvářet a dostat se tak do pozice autora. Navíc jsou zde k dispozici i video-protokoly a jiné specifické služby (prvky webu 2.0) pro registrované uživatele, jako je přidávání komentářů k dokumentům nebo vytváření seznamů oblíbených protokolů atd.).

V současné době je na SpringerLink k dispozici přes 23 tisíc protokolů s ročním přírůstkem okolo 2 000 dokumentů [Springer Science + Business Media, 2008b].

Mezi prestižní série patří *Methods in Molecular Biology*, *Methods in Molecular Medicine*, *Methods in Pharmacology and Toxicology* nebo *Methodes in Biotechnology*. Samozřejmostí je, že i tyto dokumenty jsou fulltextově indexované, a proto mají uživatelé usnadněné

²² <http://www.springerprotocols.com/>

vyhledání. Variabilní možnosti platby umožňují předplatit si pouze určité dokumenty nebo jen úzkou tematickou oblast.

V digitální knihovně SpringerLink jsou elektronické protokoly k dispozici v PDF formátu, ale i ve formátu HTML. Je zde dostupná služba rychlého náhledu, stejně jako u elektronických knih.

I k těmto dokumentům lze získat zdarma již hotový katalogizační záznam ve formátu MARC, a také nepodléhají DMR [Springer Science + Business Media, 2011].

Online archivní kolekce

Jak již bylo popsáno výše, *Online Archive Collection* obsahuje digitalizované archiválie knižních edic a časopisů. Kompletní sbírka tedy zahrnuje 12 balíčků. Jedná se o 11 předmětových kategorií pro Online Journal Archives a jednu kategorii pro Online Book Series Archives. Celá tato kolekce je k dispozici v rámci digitální knihovny SpringerLink. Uživatelé si mohou předplatit buď jednotlivé balíčky nebo celou kolekci [Springer Science + Business Media, 2010d].

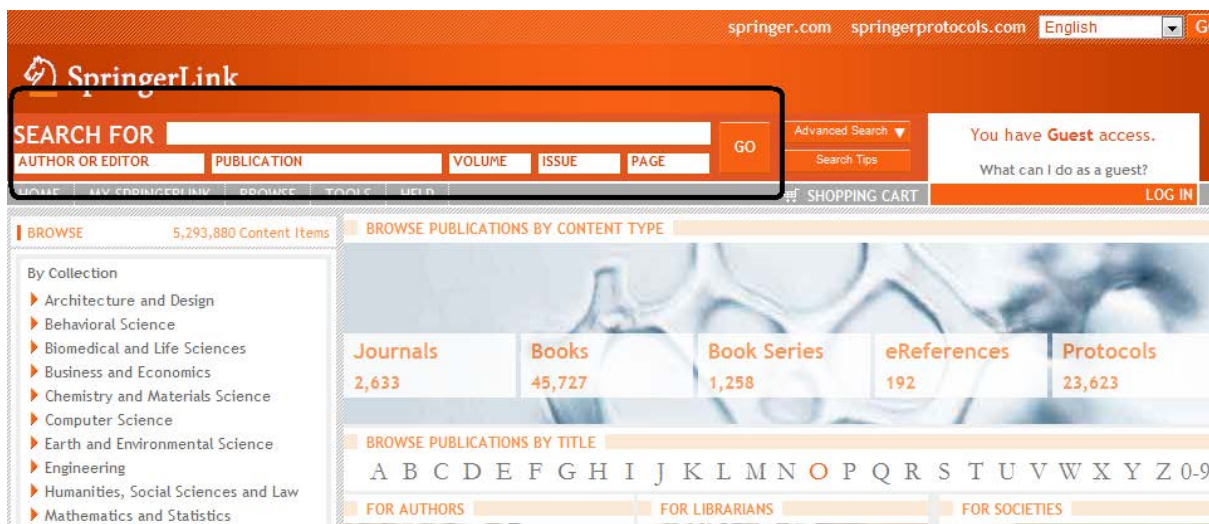
V současné době je zdigitalizován veškerý obsah tištěných časopisů a je v plánu zdigitalizovat i všechny tištěné knihy. SpringerLink spolupracuje také s repositářem JSTORE, kde jsou k dispozici placené i open access dokumenty.²³

2.3.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání

2.3.4.1 Jednoduché vyhledávání

Digitální knihovna SpringerLink má na svých webových stránkách umístěn rešeršní formulář pro jednoduché vyhledávání v hlavičce stránek. Je tedy neustále k dispozici, protože hlavička je statická a mění se pouze hlavní obsahová část webu. Zajímavé je, že i když se jedná o jednodušší vyhledávací formulář, má oproti ostatním jednoduchým rešerším formulářům poměrně hodně vyhledávacích polí (viz Obrázek 4).

²³ Zjištěno z e-mailové korespondence s paní Beatou Laier z digitální knihovny SpringerLink.

Obrázek 4 SpringerLink : Formulář pro jednoduché vyhledávání umístěn v hlavičce webové stránky [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

Hlavní vyhledávací textové pole slouží pro vyhledávání v obsahu dokumentů nebo v názvech publikací. Navíc je tam možné v dalších textových polích omezit vyhledávání podle dalších kritérií. Podle pole *autor nebo editor* (Author or Editor) lze určit jaká personální autorita stojí za požadovaným dokumentem. Pole *vydání* (Publication) určuje kritérium pro verzi vydání určitého dokumentu. Podobně tak do polí *ročník* (Volume), *číslo* (Issue) a *strana* (Page) jsou uváděna další kritéria pro rešeršní dotaz.

Výsledky vyhledávání lze dodatečně upravovat pomocí přehledných filtrů ve formě submenu na levé straně stránky. Lze filtrovat podle sbírky, roku vydání, přidání do SpringerLink, autora, typu dokumentu a jazyka. Nad těmito filtry je ještě jedno vyhledávací textové pole určené pro vyhledávání v obsahu celé digitální knihovny.

Pod údaji o počtu vyhledaných dokumentů jsou nástroje pro řazení seznamu výsledků. Ty lze řadit buď podle relevance, data nebo podle titulu. Registrovaný uživatel může výsledky vyhledávání uložit, zobrazovat ve verzi „pro tisk“ a stáhnout si unikátní RSS kanál pro daný vyhledávací dotaz, díky kterému se dozví pokud do digitální knihovny přibude nový dokument odpovídající požadovaným kritériím. U každého dokumentu je také zobrazena ikona, která informuje o dostupnosti dokumentu (viz Obrázek 5). Pokud je ikona pouze v zelené barvě, jedná se o open access dokument a pokud je bílá je to dokument placený. Pokud ikona kombinuje obě barvy, je část dokumentů dostupná zdarma a část ne.

Obrázek 5 SpringerLink : Ikony zobrazující přístupnost dokumentu [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

U každé položky jsou uvedeny nejdůležitější informace: druh dokumentu, název, autor, rok vydání, zdrojový dokument (časopis, kniha), odkaz pro získání fulltextu PDF, odkaz na službu Look Inside, odkaz pro zobrazení textu v HTML (je-li k dispozici) nebo získání příloh a také odkaz pro zobrazení abstraktu. Systém také zvýrazní v názvu i textu vyhledávaný výraz.

2.3.4.2 Rozšířené vyhledávání

Formulář pro rešerši rozšířeného vyhledávání je k dispozici pod ikonou *Advanced search*, která je součástí hlavičky webu hned vedle formuláře pro jednoduché vyhledávání. Tento formulář se rozbíjí na jakékoli stránce. Obsahuje 12 položek pro zadání rešeršních kritérií (viz Obrázek 6). Jako první je textové pole pro zadání požadovaného výrazu, u kterého můžeme určit, zda ho budeme vyhledávat ve fulltextu, názvu a abstraktu nebo pouze v názvu. Do dalších textových polí se vyplňuje *DOI*, *autor*, *editor*, *ročník*, *číslo* a *stranu*, a požadované *údaje z citací* (název, DOI, ISSN, ISBN). Lze také specifikovat typ dokumentu, datum vydání a řazení výsledků vyhledávání.

Obrázek 6 SpringerLink : Formulář pro rozšířené vyhledávání umístěn v hlavičce webové stránky [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

K dispozici je vedle rešeršního formuláře i odkaz na stránku pro *Vyhledávací tipy* (Search Tips), kde se uživatel může seznámit s metodami pro vyhledávání. V textových polích lze využít pro složený výraz booleovské logické operátory AND, OR a NOT. Naopak nenabízí žádné zástupné znaky, protože systém využívá lematizaci a pracuje se základním tvarem vyhledávaných slov (angličtina a němčina). Automaticky také opravuje překlepy (neboli nabídne podobný výraz). Pro vyhledání přesné fráze je potřeba složený výraz uvést v uvozovkách a díky tomu je možné vyhledávat i matematické rovnice nebo chemické vzorce [Springer Science + Business Media, 2011m].

2.3.4.3 Vyhledávání pomocí procházení

Procházení podle oboru

Procházení podle oboru je umístěno na domovské stránce v levém sloupci. Po rozkliknutí požadovaného oboru se zobrazí seznam příslušných dokumentů, které jsou dostupné prostřednictvím služby *Online FirstTM* (viz výše) a jsou seřazené od nejnovějšího dokumentu. V levém sloupci lze potom pomocí filtrů upravovat požadovaný seznam dokumentů specifikací podoboru a typu dokumentu. Je možné si také vyfiltrovat dokumenty, které jsou přístupné v rámci open access.

Procházení podle typu dokumentu

Z domovské stránky je možné vyhledávat procházením i podle typu dokumentu. V hlavní obsahové části webu je umístěno pět odkazů podle různých typů dokumentů (seriály, knihy, edice, referenční díla a protokoly). Ty vedou na seznam všech dokumentů určitého typu, který je seřazený podle abecedy. V levém sloupci lze potom filtrovat seznam podle oboru.

Procházení podle abecedy

Na domovské stránce je k dispozici také procházení podle abecedy. Po kliknutí na požadované písmeno se zobrazí příslušný seznam dokumentů. Možnosti filtrování jsou v levém sloupci v tomto případě poměrně široké. Lze seznam upravovat podle oboru, roku vydání, stáří záznamu v digitální knihovně SpringerLink, typu dokumentu a jazyka.

2.3.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů

2.3.5.1 Články

Hlavní údaje jsou u záznamu článků vizuálně výraznější. Jedná se o *název dokumentu*, *autory*, *název zdrojového časopisu* (zároveň prolink na záznam časopisu) a *DOI*. Pod těmito údaji je k dispozici fulltext ve formátu PDF (popř. i HTML). V dolní části záznamu je pět záložek mezi kterými lze překlikávat. Automaticky je nastavena záložka s abstraktem, dále jsou tam záložky s doplňujícími materiály, citacemi z článku, informacemi o zdrojovém časopise a doplňující informace k článku a poslední záložka obsahuje službu pro export citací. Součástí záznamu článku je i *náhled fulltextu* (Fulltext Preview).

Služba *export citací* (Export Citation) umožňuje exportovat citace (záznamy), nebo citace i s abstraktem. Uživatel má navíc na výběr, v jakém formátu chce citace stáhnout (např. v textovém formátu - viz Obrázek 7).

Na záložce s citacemi z daného článku jsou u vybraných citačních záznamů i prolinky na záznamy, abstrakty či fulltexty, které jsou přístupné z externích zdrojů (PubMed, ChemPort, CrossRef) i na dokumenty v rámci digitální knihovny SpringerLink. Služba CrossRef přesměruje uživatele na citovaný článek z původního zdroje, pokud tento zdroj službu CrossRef podporuje (viz Obrázek 8).

RESEARCH ARTICLE

Multinomial Logistic Functions in Markov Chain Models of Sleep Architecture: Internal and External Validation and Covariate Analysis

Roberto Bizzotto, Stefano Zamuner, Enrica Mezzalana, Giuseppe De Nicolao, Roberto Gomeni, Andrew C. Hooker and Mats O. Karlsson

Download PDF (2.6 MB) View HTML

[ABSTRACT](#)
[SUPPLEMENTALS \(1\)](#)

Export Citation

Export

- Citation Only
 Citation and Abstract

Select Citation Manager:

Text Only

EXPORT CITATION

Obrázek 7 SpringerLink : Rozhraní pro export záznamů SpringerLink [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

[ABSTRACT](#)
[SUPPLEMENTALS \(1\)](#)
[EXPORT CITATION](#)
[ABOUT](#)

References

- Mai E, Buysse D. Insomnia: prevalence, impact, pathogenesis, differential diagnosis, and evaluation. *Sleep Med Clin.* 2008;3(2):167-74.
- Gimenez S, Clos S, Romero S, Grasa E, Morte A, Barbanoj MJ. Effects of olanzapine, risperidone and haloperidol on sleep after a single oral morning dose in healthy volunteers. *Psychopharmacology.* 2007;190:507-16.
- Penzel T, Kesper K. Physiology of sleep and dreaming. *Sleep Apnea.* 2006;35:13-20.
- Rechtschaffen A, Kales A. A manual of standardized terminology, techniques and scoring system for sleep stages of human subjects. Washington, DC: Public Health Service, US Government Printing Office; 1968.
- Karlsson MO, Schoemaker RC, Kemp B, Cohen AF, van Gerven JMA, Tuk B, *et al.* A pharmacodynamic Markov mixed-effects model for the effect of temazepam on sleep. *Clin Pharmacol Ther.* 2000;68:175-88.

Obrázek 8 SpringerLink : Prolinky na citované dokumenty z článku [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

2.3.5.2 Časopisy

Záznam časopisu obsahuje z identifikačních informací pouze: *název časopisu* a *ročníky časopisu*, které jsou v digitální knihovně SpringerLink k dispozici. Více informací o titulu je pod záložkou *O titulu* (About) v levé části stránky. Pod touto záložkou jsou odkazy na externí služby nakladatelství (Register for TOC alerting atd.).

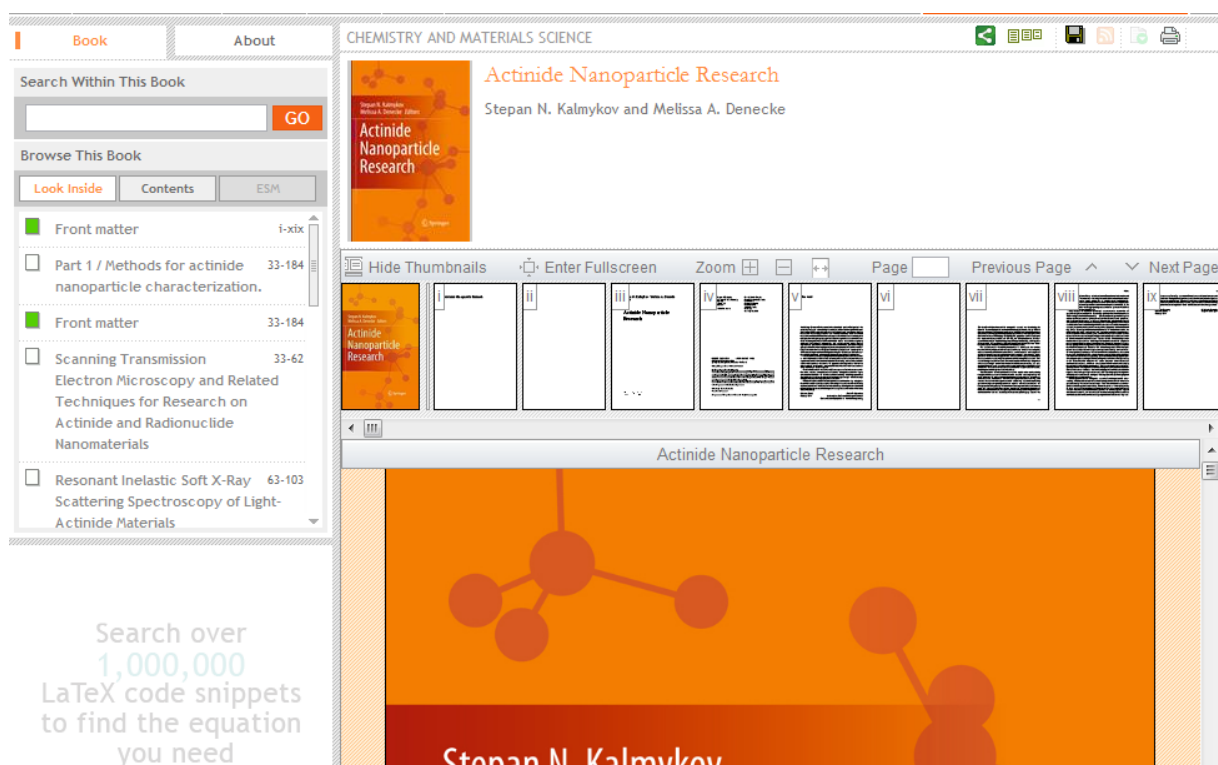
V téže části stránky je pod záložkou *Časopis* (Journal) výpis všech digitálních čísel, které jsou proklikávatelné. Pokud má časopis online archiv, jsou zde i digitalizovaná čísla starých ročníků.

Seznam článků pod konkrétním číslem časopisu nabízí krátké informace o článku (název, typ článku, autory, přístupnost) a navíc každá položka obsahuje odkaz pro stažení fulltextu či přidáných materiálů anebo zobrazení abstraktu, aniž by uživatel musel otvírat záznam článku.

2.3.5.3 Knihy

Záznam knihy obsahuje opět základní informace (název, autor, DOI a rok vydání). Celému záznamu dominuje interaktivní prohlížení obsahu *Look inside* (pohled do knihy), kde lze knihu prohlížet (viz Obrázek 9).

V levé části stránky je opět k dispozici záložka s tiráží knihy, informace o edici (patří-li kniha do nějaké) a možnost překliknout z *Look inside* na seznam kapitol. Tento seznam je velice podobný seznamu článků pod časopisem, který byl popsán výše. Je zde možnost rozkliknout abstrakt, stáhnout přímo fulltext kapitoly ve formátu PDF a opět do knihy nahlédnout pomocí *Look inside*.

Obrázek 9 SpringerLink : Služba Look Inside [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

2.3.5.4 Kapitoly knih

Záznam kapitoly knihy je velice podobný záznamu článku. Liší se opět pouze možnostmi Look inside. I zde je k dispozici export citací. Registrovaní uživatelé si mohou vyhledané záznamy ukládat, nebo sdílet jejich odkaz na sociálních sítích.

2.3.5.5 Referenční díla a Protokoly

Referenční díla i protokoly mají velice podobný záznam, jako je záznam knihy. Referenční díla jsou ovšem k dispozici i ve formátu HTML. Je zde služba Look inside i rozšířené informace o sérii nebo dokumentu samotném.

2.3.6 Služby

2.3.6.1 Služby pro registrované uživatele

Také SpringerLink nabízí svým uživatelům možnost vytvořit si vlastní uživatelský účet, který jim umožňuje využívat některé služby. Tato registrace je zdarma a podobně jako u Wiley Online Library není podmínkou, aby uživatel měl předplacený přístup k dokumentům. Může se proto registrovat kdokoli, kdo například chce využívat pouze open access dokumenty. Na stránku s registračním formulářem vede odkaz *Register now*, který je pod položkou v hlavním menu *My SpringerLink* (Můj SpringerLink). Povinné údaje jsou: *jméno, příjmení*,

uživatelské jméno, heslo (bude sloužit pro pozdější přihlášení) a e-mailová adresa. Po zaregistrování uživatele²⁴ mu systém přidělí identifikační osmimístné číslo od provozovatele digitální knihovny SpringerLink *MetaPress ID*, které je dobré mít, pokud je potřeba kontaktovat helpdesk (viz Obrázek 10) [Springer Science + Business Media, 2011n].

Registrovaný uživatel může ukládat záznamy oblíbených článků, jiných dokumentů nebo výsledky vyhledávání. Díky registraci je možné nakupovat individuální přístup k dokumentům a následně zobrazovat historii o objednávkách a fakturách. Uložené položky lze seskupovat do vlastních složek. Prostřednictvím registrace je možné také ukládat RSS kanály požadovaného vyhledávání, které uživatele upozorní na nové dokumenty, odpovídající všem jeho kritériím (Alert).

The screenshot shows a confirmation page titled "Register as an Individual". The text states: "You are now registered as an individual your new account details are indicated below. A confirmation has been sent to you." The page is divided into two sections: "Your account details" and "Your contact details".

Your account details

- MetaPress ID 985-08-660
- Username [REDACTED]

Your contact details

- Given Name Jana
- Family Name Kvasova
- Email Address jana.kvasova@gmail.com

At the bottom, it says: "You will be automatically logged in after you click 'Finish'." There are three buttons: "CANCEL", "BACK", and "FINISH".

At the very bottom, there is a footer with links: "Frequently asked questions | General info on journals and books | Send us your feedback | Impressum | Contact us" and "© Springer, Part of Springer Science+Business Media | Privacy, Disclaimer, Terms & Conditions, and Copyright Info".

Obrázek 10 SpringerLink : Registrace uživatele SpringerLink [výřez z printscreenu cit. 2011-06-26].

2.3.6.2 Specifické služby

Digitální knihovna SpringerLink nabízí řadu zajímavých specifických služeb. Jedním z nich je již výše popsáná možnost Look inside pomocí náhledu PDF. Tak si může uživatel vybraný dokument prolistovat a až poté se rozhodnout, zda si ho stáhne. Jako *Online FirstTM* jsou označovány dokumenty, které prozatím neprošly tištěným vydáním, ale v elektronické podobě jsou v rámci digitální knihovny SpringerLink k dispozici.

²⁴ Prověřeno vlastní zkušeností.

Sémantické propojení dokumentů (Semantic Linking) umožňuje propojovat dokumenty na obsahové úrovni. Díky tomu se uživateli zobrazí při prohlížení určitého dokumentu další dokumenty, které obsahová analýza vyhodnotila jako podobné a pro uživatele užitečné.

Služba *Open Choice* umožňuje autorům, aby si vybrali zda chtějí zveřejnit svoje dílo jako open access dokument. Zajímavé služby nabízí digitální knihovna SpringerLink i pro knihovny. *COUNTER* statistiky zobrazují využití digitálních dokumentů, a tak zaměstnanci knihoven mohou získat větší představu, co jejich uživatelé využívají, nebo co by rádi využívali.

Oproti digitální knihovně Wiley Online Library nevyužívá efektivně digitální knihovna SpringerLink sociální síť (Facebook, Twitter). Na Facebooku²⁵ i Twitteru²⁶ má digitální knihovna svůj účet, ale nepřispívá tam žádným obsahem a možná i díky tomu má minimum „fanoušků“.

U všech dokumentů ale umožňuje sdílet jejich odkaz na některé sociální síti, která se na podobná sdílení zaměřuje. Jedná se o *Delicious*, *Connotea*, *CiteUlike* nebo posláním odkazu na e-mail [Springer Science + Business Media, 2010a].

2.3.7 Přístup k systému SpringerLink

Existuje několik způsobů jak platit přístup k licencovaným dokumentům. Prostřednictvím služby *Pay-Per-View* (Platba za zobrazení) je umožněno registrovaným i neregistrovaným uživatelům zakoupit jednotlivé články nebo kapitoly (nikdy ne celé knihy nebo čísla časopisů). Registrovaný uživatel má výhodu v tom, že zakoupené dokumenty může ukládat pomocí služby *Order History*. Články a kapitoly knih mají jednotnou cenu. Články stojí 34 Euro a stejná suma je i v amerických dolarech. Kapitoly z knihy lze potom zakoupit za 25 Euro, nebo Amerických dolarů.

Licence *Print Plus Free Electronics* (Tištěné plus elektronické verze zdarma) umožňuje stávajícím předplatitelům vedle předplacené tištěné verze využívat zdarma i elektronické články, ovšem pouze po dobu předplatného tištěné verze. *E-only* je licence, pod kterou si uživatelé zaplatí přístup k aktuálním článkům z let 1997-2011. V rámci licence *Enhanced* (Rozšířená) má uživatel platící tištěné verze dokumentů zdarma aktuální ročník elektronických dokumentů a obdrží slevy na starší vydání časopisů.

²⁵ <http://www.facebook.com/pages/SpringerLink/56023570850>

²⁶ <http://twitter.com/#!/SpringerLink>

Uživatel, který chce využívat archivních dokumentů má možnost zakoupit přístup k celému online archivu, nebo si zaplatit libovolné množství a kombinace z 11 balíčků tohoto archivu [Springer Science + Business Media, 2011o].

Digitální knihovna, jak již bylo zmíněno, podporuje open access (volný přístup), kdy autorům článků nabízí možnost publikovat svůj článek zdarma pro všechny uživatele. Týká se to však pouze článků. Zda je článek publikován pod open access zobrazí zelená ikona u článku (viz výše). Tyto ikony slouží i jako ukazatel pro licencovaný přístup, díky čemuž platící uživatel vidí, jaké dokumenty má právo stahovat.

Každý časopis nabízí vzorek zdarma. A taktéž každá kniha i článek poskytují několik volných stránek. Uživatel se tak může rozhodnout, zda pro něj bude dokument přínosný.

2.3.8 Technické informace

Všechny dokumenty jsou indexované největším světovým vyhledávačem Google. Digitální knihovna SpringerLink využívá propojovací služby, jako je CrossRef, SFX nebo Summon. Je také optimalizován pro standardní aktuální verze webových prohlížečů Firefox, Internet Explorer, Google Chrome nebo Safari [Springer Science + Business Media, 2010e].

Systém umožňuje federativní vyhledávání (souběžné prohledávání různých typů zdrojů) ve všech typech dokumentů a využívá při tom protokol SRU/SRW. SRU (Search/Retrieve via URL) je protokol pro online vyhledávání prostřednictvím URL, přičemž výsledky jsou vráceny ve formátu XML. SRW (Search/Retrieve Web Service) je obdobný protokol, u kterého je ale již i dotaz tvořen v XML. Obojí je populárnější pro jednodušší implementaci, než dosud hojně používaný protokol Z39.50. Pro autentizaci přístupu používá protokoly Athens a Shibboleth [Masarykova univerzita. Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2008].

Od roku 2003 spolupracuje SpringerLink se systémem Metapress. Jedná se o systém společnosti EBSCO industries a poskytuje online správu obsahu a hosting digitální knihovny a zaměřuje se na vědecký obsah [EBSCO Publishing, 2003].

2.3.9 Závěr

Digitální knihovna SpringerLink nabízí velké množství vědeckých dokumentů na jedné online platformě, ta poskytuje velké množství funkcionalit v uživatelsky přátelském intuitivním

prostředí. To je výsledkem důkladného monitorování uživatelského chování při testování systému [Springer Science + Business Media, 2010a].

Nabízí celou řadu služeb jak pro uživatele, tak pro autory, kteří si zde mohou zvolit jakým způsobem chtějí pod nakladatelstvím Springer publikovat.

Také digitální knihovna SpringerLink, neboli nakladatelství Springer Science + Business Media spolupracuje na digitalizačních iniciativách podporujících dlouhodobé uchování. Jedním z nich je již zmíněný program *CLOCKSS*, se kterým spolupracuje i Wiley Online Library. Zároveň je také členem komunity *Portico*, která se taktéž zaměřuje na dlouhodobé uchování elektronických knih, časopisů a dalšího elektronického vědeckého obsahu, kde je potřeba zajistit přístupnost i pro budoucí badatele a vědce [Portico, 2011]. Také se podílí na programu Research4Life.

2.4 SciVerse ScienceDirect

Třetí analýza je věnována komerční digitální knihovně *Sciverse ScienceDirect*, která je produktem nizozemského nakladatelství Elsevier. Mimo hlavní tzv. STM oblast se nakladatelství věnuje mnoha dalším oborům vědy.

2.4.1 Elsevier B.V.

Nakladatelství Elsevier bylo založeno v Rotterdamu roku 1880 Jacobem Robberem. Jméno Elsevier bylo použito podle původního holandského rodinného nakladatelství *House of Elzevir*, které bylo založeno v roce 1580 Lowysem Elzevirem a bylo uznáváno jako prestižní vědecké nakladatelství. House of Elzevir ukončilo svou činnost v roce 1712. Založením novodobého nakladatelství Elsevier chtěl Jacob Robber na původní nakladatelství, které vydávalo například knihy kontroverzního Galilea Galileji, navázat a vydávat hodnotné vědecké publikace. V průběhu historie vydávali pod nakladatelstvím významní autoři (např. J. Verne či S. W. Hawking), kteří přispěli k tomu, že se Elsevier zařadil mezi nejprestižnější nakladatele vědecké a lékařské literatury na světě.

Hlavní sídlo nakladatelství je v současné době v nizozemském Amsterdamu, přičemž provozuje pobočky v různých zemích světa jsou USA, Velká Británie, Japonsko nebo Brazílie. Od 70. let začalo pro Elsevier období fúzí a akvizic a postupně se jeho součástí staly kolekce publikací, ale také tradice významných vědeckých nakladatelů (North Holland,

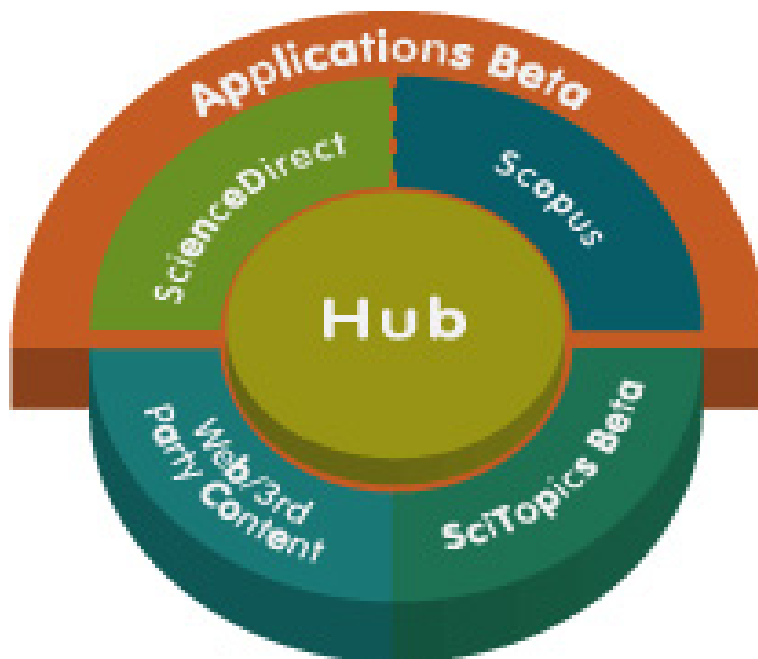
Excerpta Medica, Pergamon, Mosby, W.B. Saunders, Churchill Livingstone and Academic Press) [Elsevier, 2005].

Hlavní elektronické produkty nakladatelství Elsevier se v roce 2010 integrovaly pod společnou platformu *SciVerse*. Jedná se o *ScienceDirect*, *Scopus*, *SciTopics* a *Scirus*. S novou platformou byl vytvořen i nový nástroj pro přístup k informacím, kdy si na jednotném rozhraní *Sciverse Hub* (červen 2011 v beta verzi) může uživatel zvolit vlastní způsob vyhledávání. Toto sjednocené uživatelské prostředí kombinuje vyhledávání v již zmíněných elektronických produktech nakladatelství a na webových zdrojích třetích stran (jedním z nich jsou i záznamy publikací digitální knihovny Wiley Online Library²⁷, BioMed, IOP Publishing). Pro ilustraci je koncepce platformy *SciVerse* k dispozici na Obrázku 11. Prostřednictvím *SciVerse Hub* je tak například k dispozici přes 10 milionů článků a 11 tisíc knih ze *ScienceDirect* nebo 41 milionů citací z databáze *Scopus* [Brynko, 2010].

Scopus je elektronická databáze, která od roku 2004 zpřístupňuje citace a abstrakty vědecky hodnocené literatury a kvalitních webových zdrojů. Excerptní základna čítá přes 18 tisíc titulů od více než pěti tisíc vydavatelů z celého světa. V současné době má přes 41 milionů záznamů a 70 % z nich obsahuje abstrakt. Plně pokrývá i známou databázi *Medline* z oblasti lékařské vědy. Mimo samotná data nabízí *Scopus* i inteligentní nástroje pro sledování, analýzu a vizualizaci výzkumu. *Scirus* je přidáný produkt, který indexuje 315 milionů vědeckých webových stránek, včetně 24 milionů patentů. Jedná se především o domovské webové stránky vědců nebo institucionální repositáře [Elsevier, 2011a].

SciTopics slouží jako online fórum pro vědecké pracovníky, kteří zde mohou rychle a neformálně sdílet autorizované informace. Příspěvateli mohou být pouze vědečtí odborníci [Elsevier, 2011b].

²⁷ Databáze *Scopus* totiž obsahuje i záznamy dokumentů Wiley Online Library.

Obrázek 11 SciVerse ScienceDirect : Koncepce platformy SciVerse [Elsevier, 2011c].

2.4.2 SciVerse ScienceDirect

Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect (pro potřeby analýzy také zkráceno na ScienceDirect) byla založena roku 1997 a sama sebe označuje jako přední fulltextovou databázi časopiseckých článků a knižních kapitol z oblasti STM [Elsevier, 2011c]. Jejímu založení předcházela projekt, který probíhal v letech 1991-1995. V tomto projektu nakladatelství Elsevier spolu s osmi univerzitami zkoumalo, jakým způsobem vytvořit digitální knihovnu, která by odpovídala potřebám vědecké komunity [Elsevier, 2007, str. 5].

ScienceDirect využívá kolem 11 milionů uživatelů z tisíců institucí z více než 70 zemích světa. Určenou komunitu i zde představují především vědečtí pracovníci a výzkumné organizace z mnoha vědeckých oborů.

Digitální knihovna nabízí přístup k téměř 10 milionům článků a knižních kapitol. Roční přírůstek činí kolem půl milionů dokumentů. To zahrnuje 11 tisíc knižních titulů a přes 2 500 recenzovaných časopisů. Od doby jejího založení bylo zaznamenáno stáhnutí přes 700 milionů dokumentů a je uvedeno, že v průměrný pracovní den se stahuje až 36 článků za sekundu. Digitální knihovna ScienceDirect ve svých zdrojích dále uvádí, že produkuje čtvrtinu světové produkce literatury z oblasti přírodních věd, techniky a medicíny [Elsevier, 2007, str. 6].

2.4.3 Obsahové zaměření a fond knihovny

2.4.3.1 Obsahové zaměření

V mnoha materiálech od vydavatele digitální knihovny se o ScienceDirect píše především jako o významné kolekci STM publikací. Mimo tuto oblast nabízí i publikace z oblastí sociálních a humanitních věd a věd o životě a zdraví. Tematické oblasti jsou roztrženy do dvou úrovní. 24 tříd je rozděleno na čtyři hlavní tematické oblasti jimiž jsou:

- **Vědy o neživé přírodě a strojírenství** (9 tříd, např. chemie, matematika, fyzika)
- **Vědy o živé přírodě** (5 tříd, např. zemědělství, biochemie, environmentální vědy)
- **Vědy o zdraví** (4 třídy, např. medicína, farmakologie, veterinární lékařství)
- **Sociální a humanitní vědy** (6 tříd, např. psychologie, ekonomie, management)

Dokumenty pro oblast informační vědy a knihovnictví jsou zahrnuty v oblasti *Sociální a humanitní vědy*. Informační věda je navíc taktéž dostupná v první tematické oblasti *Vědy o neživé přírodě a strojírenství* společně s příbuznými disciplínami, jako jsou například databázové jazyky SQL nebo technické vlastnosti digitálních knihoven.

2.4.3.2 Informační fond

Elektronické časopisy

Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect nabízí přes 2,5 tisíce titulů elektronických recenzovaných časopisů s prvními elektronickými verzemi od roku 1994/1995. Časopisy jsou často opatřeny vysokým Impakt Faktorem od společnosti Thompson Reuters a zahrnují recenzované výzkumy z velkého množství vědeckých oblastí [Elsevier, 2011d].

Součástí informačního fondu digitální knihovny jsou také časopisy, jež nejsou ve vlastnictví vydavatelství Elsevier, ale vydává je tzv. třetí strana. Jsou to například tituly od American Psychological Association.

Některé tituly jsou rovněž, stejně jako u Wiley Online Library a SpringerLink, bezplatně přístupné. Jedná se buď o část, nebo dokonce o celý obsah vybraných titulů. Mnoho titulů také nabízí první čísla jako ukázkový volný výtisk či pro reklamní účely.

Služba *Article in Press* je obdobou služby *Online First*, díky níž jsou některé vědecké články zveřejněny v průměru 15 dní po schválení vydání, ještě než vyjde jejich tištěná verze [Elsevier, 2007, str. 6].

Také v digitální knihovně ScienceDirect jsou fulltexty časopisů rozděleny na jednotlivé články. Všechny články jsou k dispozici ve formátu PDF a některé jsou navíc doplněny o HTML verzi fulltextu. Některé články jsou doplněny abstrakty.

Fond elektronických časopisů obsahuje také několik speciálních kolekcí a edicí. Jsou to kolekce, které se povětšinou vztahují k licenčním zvýhodněním. Např. *Freedom Collection* je kolekce nepředplacených titulů za zvýhodněné ceny pro zákazníky, kteří již využívají licenčních přístupů. K dispozici jsou i edice titulů ve speciálních cenových nabídkách pro různé instituce (Business School Edition, College Edition). Licenční podmínky a zvýhodnění budou popsány v samostatné kapitole. Speciální edice elektronických časopisů se vztahují i k různým oborům a zahrnují velmi prestižní a citované tituly. Příkladem může být edice *Cell press* z oblasti vědy o živé přírodě [Elsevier, 2011e].

Online knihy

Kolekce elektronických knih se v digitální knihovně ScienceDirect nazývá jednoduše *Online Books*. Počet elektronických knih se podobně jako u Wiley Online Library pohybuje okolo 11 tisíc dokumentů s ročním přírůstkem okolo tří tisíc nových knih. Z tohoto pohledu se tedy jedná o mnohonásobně menší informační fond, než je fond elektronických knih v digitální knihovně SpringerLink. I zde se do fondu elektronických knih mimo „klasických“ monografií počítají referenční díla, knižní edice a příručky. Tyto publikace pokrývají celou tematickou řadu vědních oborů včetně dokumentů, které se staly jejich součástí díky sloučení s významnými nakladateli (např. Pergamon).

K elektronickým knihám se vztahuje mnoho zajímavých služeb a funkcí knihovny. Například je to forma platby za přístup, která je maximálně variabilní pro různé typy uživatelů. Stejně jako obě výše popsané digitální knihovny nabízí i ScienceDirect zdarma katalogizační záznam MARC 21. Pro knihovny je navíc k dispozici tzv. *Library Welcome Kit* (Uvítací balíček pro knihovny), který pomůže knihovnám zacházet s produkty digitální knihovny ScienceDirect a propagovat je [Elsevier, 2010a].

Kromě anglicky psaných knih je ve fondu digitální knihovny i poměrně nově zařazena kolekce knih ve španělštině. Kolekce se zaměřuje na dokumenty z oblasti medicíny a v současné době čítá více než 70 titulů. Jedná se taktéž o monografie, referenční díla, atlasy, manuály atd. [Elsevier, 2011g].

Fulltexty elektronických knih jsou ve formátu PDF a HTML a jsou rozděleny na jednotlivé kapitoly. Každá kapitola je opatřena identifikátorem DOI. U některých knih je u jejich záznamu dále k dispozici jedna stránka jako ukázka (tzv. one-page preview), kterou lze zdarma stahovat.

Online referenční díla

Referenční díla (Reference Works) jsou součástí kolekce elektronických knih a v současné době má digitální knihovna více než 100 titulů. Jsou představovány jako ideální výchozí bod pro výzkum. Stejně jako u SpringerLink, ani zde se k elektronickým knihám nevztahuje správa digitálních práv (Digital Right Management). I tento typ dokumentu má k dispozici zdarma katalogizační záznamy ve formátech MARC21 [Elsevier, 2010a].

Referenční díla zahrnují různé formy typů dokumentů (od encyklopedií, až po komplexní práce obsahující delší články).

Online příručky

V rámci online knih jsou nabízeny i online příručky (Handbooks). Jedná se o referenční materiály, které píše uznávaní odborníci a jejichž účelem je rychle poskytnout relevantní informace. Součástí tohoto typu dokumentů jsou např. manuály. Typickým rysem je jejich vysoká citovanost a pravidelná aktualizace [Elsevier, 2010b].

Příručky bývají seskupeny do tematických řad (edic). V současné době je v digitální knihovně ScienceDirect 40 edic.

Knižní edice

Knižní edice (Books series) představují tematické soubory elektronických knih. Často jsou řízeny týmem editorů. Edici může vytvářet jeden autor, nebo mohou být jednotlivé svazky vytvářeny autory různými. Svazky jsou vydávány v pravidelných intervalech, minimálně jednou ročně. Od elektronických časopisů se odlišují především hloubkou záběru jednotlivých témat [Elsevier, 2010b]. Uživatelé mají díky nim možnost komplexně zkoumat danou problematiku. V současné době je k dispozici téměř 80 knižních edic. Pro zajímavost lze uvést, že nynější nejcitovanější edice elektronických knih je *Methods in Enzymology*.

Retrospektivní kolekce

Retrospektivní kolekce (Backfiles Collections) jsou digitalizované kolekce archivních či původně tištěných časopisů a knižních edic. Digitalizační projekt byl zahájen v roce 2002. Vydavatelství Elsevier spolupracovalo s Nizozemskou Královskou knihovnou v Haagu (jedná se o národní knihovnou Nizozemí), a tak vznikl největší projekt na digitalizaci STM publikací na světě. Spolupráce probíhala tak, že Nizozemská Královská knihovna se sice nepodílela na digitalizaci jako takové, ale za to, že jí Elsevier poskytl digitální kopie dokumentů, nechala vytvořit pod svým jménem nezávislý digitální archiv s těmito historickými dokumenty [Elsevier, 2005]. Na digitalizaci se podílelo přes 2 000 zaměstnanců a náklady činily více než 40 milionů dolarů [Elsevier, 2007].

Journal Backfiles jsou digitalizovaná archivní čísla časopisů od prvních čísel do roku 1994. V současné době je do digitální podoby převedeno více než 29 tematických balíčků s více než dvěma tisíci časopisy a čtyřmi miliony článků. Tyto digitální kopie jsou ve formátech PDF s možností plného prohledávání. Nechybí ani citace, reference a abstrakty. Bylo zdigitalizováno až pět tun tištěných publikací a díky tomu jsou vědcům k dispozici i vzácné články, které by bylo obtížné v originální tištěné verzi sehnat. Uživatelé mohou zaplatit buď za celou kolekci, nebo za určité části [Elsevier, 2010c].

Book Series Backfiles Collection je digitalizovaná kolekce knižních edic. Zahrnuje 63 titulů a nabízí stejné technické vlastnosti jako *Journal Backfiles Collection* (PDF, prohledatelnost, atd.).

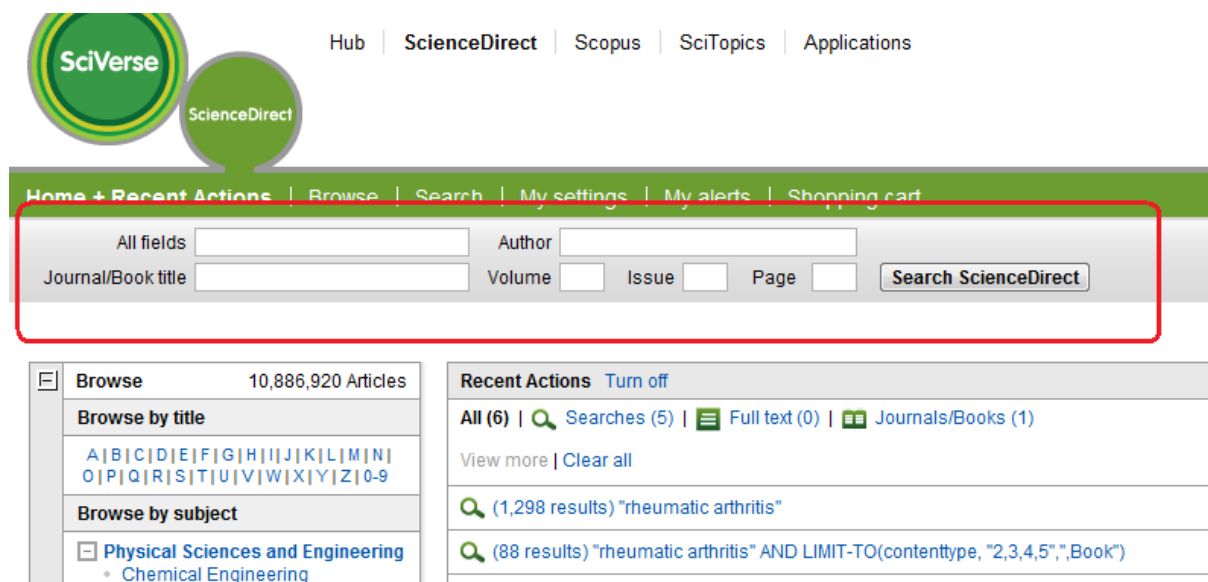
2.4.4 Vyhledávání a práce s výsledky vyhledávání

2.4.4.1 Jednoduché vyhledávání

Formulář pro jednoduché vyhledávání, tzv. *Rychlé vyhledávání* (Quick search), je umístěn v samostatné liště v horní části webové stránky a nachází se pod hlavním menu. Tato část webu je statická a je tak, stejně jako u digitální knihovny SpringerLink, pro uživatele k dispozici po celou dobu práce s webovým rozhraním digitální knihovny ScienceDirect.

S rešeršním formulářem SpringerLink má společný i počet vyhledávacích polí (viz Obrázek 12). Všechny vyhledávací pole jsou zde textového charakteru. To znamená, že uživatel do polí vpisuje vyhledávané výrazy a žádné z polí není tzv. rozbalovací či tzv. zaškrťovací. Formulář obsahuje šest textových polí. První vyhledávací pole slouží pro vyhledávání ve *Všech polích* (All fields), a to v článku, kapitole i abstraktu. Pole *Autor* (Author) omezuje

výsledky vyhledávání na konkrétního autora. Název publikace lze vyhledávat v poli *Název časopisu / knihy* (Journal / Book Title). Zajímavé je, že již v základním vyhledávání lze omezit výsledky na *Ročník* (Volume), *Číslo* (Issue) a *Stranu* (Page).

Obrázek 12 SciVerse ScienceDirect : Rešeršní formulář jednoduchého vyhledávání [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

V téže liště je k dispozici odkaz *Tipy pro vyhledávání* (Search tips) obsahující důležité informace, které se vztahují k rešeršnímu systému. V textových polích lze výrazy spojovat pomocí booleovských operátorů (AND, OR, NOT) a využívat zástupné znaky (* a ?) pro rozšíření vyhledávaného výrazu. Systém nezohledňuje malá a velká písmena a ani automaticky neopravuje překlepy. Je zde ale funkce *Měli jste na mysli* (Did you mean), která uživateli nabídne jiný, podobný výraz a může tak sloužit jako oprava. Tato funkce je užitečná především v případě, pokud uživatel nezná přesnou podobu slova. Pokud chce uživatel vyhledávat frázi, lze složený výraz uzavřít do uvozovek [Elsevier, 2011h].

Výsledky vyhledávání je opět možné dodatečně upravovat pomocí přidávaných filtrů v levé části webu. Pole *Vyhledávat ve výsledcích* (Search within result) je textové pole, které umožňuje vyhledávat požadovaný výraz ve výsledcích primárního vyhledávání. Následují čtyři filtrační kritéria ve formě zaškrtačkových seznamů. Jedná se o kritérium pro *Typ dokumentu* (Content Type), *Tituly časopisu nebo knihy* (Journal / Book Title), *Téma* (Topic), *Rok* (Year). Po výběru požadovaných kritérií lze zadat, zda je mají výsledné dokumenty *obsahovat* (Limit to) nebo *vylučovat* (Exclude). Výsledky je možné seřadit buď podle data, nebo podle relevance.

Seznam výsledků obsahuje vždy název dokumentu (článek nebo kapitola), název zdrojového dokumentu (časopis nebo kniha), autora a údaje o umístění článku (ročník, číslo, strany). Jsou zde k dispozici i funkce *Zobraz ukázkou* (Show preview), *Podobné články* (Related articles) a *Podobné články z referenčních děl* (Related reference works articles).

V seznamu výsledků je každá položka opatřena speciální ikonou (viz Obrázek 13). Jedná-li se o volný dokument je ikona zelená, v opačném případě je černobílá a položka má rovnou k dispozici odkaz pro zaplacení. Každá položka má i zaškrťovací pole a jejich zaškrtnutím je možné je tzv. označit. Poté s nimi lze pracovat pomocí specifických funkcí, a to jsou: hromadná platba, export citací nebo zobrazení ukázky.

Registrovaný uživatel si může rešerši uložit, založit si na rešeršní kritéria alertní (upozorňovací) službu či odebírat RSS kanál.

Zajímavé je, že rešeršní formulář se změní, přistupuje-li uživatel přes předplacený přístup (např. přes knihovnu). Ve formuláři je poté přidána zaškrťovací nabídka pro vyhledání článků a obrázků. Výsledky obrázků jsou k dispozici většinou i s náhledem a lze je dále filtrovat např. podle typu obrázku (video, tabulka, grafy).

	Show preview Related articles Related reference work articles	
4	☐ ☐ "RHEUMATOID ARTHRITIS AND RHEUMATIC ARTHRITIS." <i>The Lancet, Volume 140, Issue 3593, 9 July 1892, Page 115</i> Hugh Lane Show preview Related articles Related reference work articles	Purchase \$ 31.50
5	☐ ☐ Radiological atlas of chronic rheumatic arthritis (the hand): By S. Gilbert Scott, M.R.C.E., L.R.C.E., D.M.R. and E. Camb. Honorary Radiologist to the British Red Cross Clinic for Rheumatic Diseases, Regents Park; Honorary Radiologist to the Charterhouse Rheumatism Clinic; Consulting Radiologist to the London Hospital. Oxford University Press. London. Humphrey Milford, 1935. Seventy-seven pages. Price \$10.00 <i>The American Journal of Surgery, Volume 33, Issue 2, August 1936, Page 337</i> Show preview Related articles Related reference work articles	Purchase \$ 31.50
6	☐ ☐ PMS37 A MICROSIMULATION-BASED COST-UTILITY ANALYSIS OF RITUXIMAB (MABTHERA®) IN PATIENTS WITH RHEUMATIC ARTHRITIS IN SPAIN <i>Value in Health, Volume 11, Issue 6, November 2008, Page A548</i> I Fernández, C Varela, X Badia, Á Carreño, C Polanco Show preview PDF (77 K) Related articles Related reference work articles	
7	☐ ☐ CHRONIC RHEUMATIC ARTHRITIS. <i>The Lancet, Volume 73, Issue 1847, 22 January 1859, Pages 82-83</i> Show preview Related articles Related reference work articles	Purchase \$ 31.50

Obrázek 13 SciVerse ScienceDirect : Seznam výsledků vyhledávání se zaměřením na ikony o přístupu k dokumentu [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.4.2 Rozšířené vyhledávání

Formulář *Rozšířeného vyhledávání* (Advanced Search) je k dispozici pod odkazem v levé části lišty, ve které je umístěn formulář pro Rychlé vyhledávání. I tento formulář lze tedy

vyvolat z jakékoli podstránky celého webu. Formulář se otevře na samostatné podstránce a je k dispozici ve třech různých verzích. Jedná se o verzi pro vyhledávání ve *Všech zdrojích* (All Sources), v *Časopisech* (Journals), nebo *Knihách* (Books). Jednotlivé verze lze zvolit pomocí záložek (viz Obrázek 14).

Všechny verze obsahují dvě textová pole, u kterých lze z rozbalovacích seznamů určit, v jakých selekčních polích má být výraz vyhledán. Tato pole lze propojit booleovskými logickými operátory. Dále lze specifikovat rok vydání dokumentu, zda se má vyhledávat v časopisech či knihách a z jaké předmětové kategorie má dokument pocházet. Varianty rešeršních formulářů pro vyhledávání v časopisech a knihách se liší v možnosti zadat kritérium ročníku, čísla a strany, případně omezit vyhledávání na určitý druh článku (editorial, recenze, diskuze).

Na podstránce rozšířeného vyhledávání je k dispozici i odkaz na tzv. *Expertní vyhledávání* (Expert Search). Jedná se o funkci, která změní dvě základní vyhledávací textová pole na jedno pole pro zadání příkazu. Jistou nevýhodu v rešeršním systému lze spatřit v tom, že v rychlém, ani v rozšířeném, vyhledávání nelze zadat jako kritérium typ dokumentu Příručky.

I formulář pro rozšířené vyhledávání se změní pokud uživatel přistupuje přes předplacený přístup. Zobrazí se verze pro vyhledávání *Obrázků* (Images) či *Referenčních děl* (Reference Works). Práce s těmito verzemi je velice podobná výše popsaným.

The screenshot displays the advanced search interface of SciVerse ScienceDirect. At the top, there are tabs for 'All Sources', 'Journals', and 'Books'. To the right, there are links for 'Advanced search' and 'Expert search', along with a 'Search tips' link. The main search area contains two search input fields, each followed by an 'in' label and a dropdown menu set to 'All Fields'. Between these two fields is a dropdown menu for logical operators, currently set to 'AND'. Below the search fields is an 'Include' section with checkboxes for 'Journals' and 'All Books', both of which are checked. The 'Subject' section features a dropdown menu with the text '(select one or more)'. The dropdown is open, showing a list of subject categories: '- All Sciences -', 'Agricultural and Biological Sciences', 'Arts and Humanities', and 'Biochemistry, Genetics and Molecular Biology'. To the right of this dropdown is a note: 'Hold down the Ctrl key (or Apple Key) to select multiple entries.' Below the subject dropdown is a 'Date Range' section with radio buttons for 'All Years' (selected) and '2001' to 'Present'. At the bottom left, there is a 'Search' button and a 'Recall search' link.

Obrázek 14 SciVerse ScienceDirect : Rešeršní formulář pro rozšířené vyhledávání [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.4.3 Vyhledávání pomocí procházení

Procházení podle oboru

Vyhledávání procházením podle oboru je k dispozici na domovské stránce digitální knihovny ScienceDirect nebo pod odkazem *Browse* v hlavním menu. Na domovské stránce lze zvolit pouze jednu požadovanou oblast, ovšem pod odkazem *Browse* se otevře seznam tematických oblastí se zaškrťovacími poli a lze zde tak zvolit požadovanou kombinaci. Po výběru oboru, je možné opět pomocí filtrů upravit výsledky vyhledávání, a to buď podle přístupnosti nebo typu dokumentu. Informace v seznamu výsledků jsou zde omezeny pouze na: název dokumentu, druh dokumentu, informaci o tom, zda podléhá výše popsané službě *Article in Press*, *Favorites*, *RSS* či *Alerts* a ikonu o přístupnosti (viz Obrázek 15).

9812 titles found

Browse	Journal/Book title	Subscription details	Content type	Articles in press	Article feed	Favorites	Vol/Issue alerts
Journals/Books Alphabetically Journals/Books by Subject Favorite Journals/Books	A B C D E F G H I J K L M N O P Q R S T U V W X Y Z 0-9 All						
Include ☒ Full-text available ☒ Abstract only Include ☒ Journals and Book Series ☒ All Books ☐ Reference Works only ☐ Display Series Volume Titles	S						☐
<input type="button" value="Apply"/>	SAE and the Evolved Packet Core		Book			☐	
	Safety Critical Systems Handbook		Book			☐	
	Safety Design for Space Systems		Book			☐	
	Safety and Health Essentials		Book			☐	
	The Safety Relief Valve Handbook		Book			☐	
	Safety Science		Journal	☒		☐	☐
	Safety and Security Review for the Process Industries (Second Edition)		Book			☐	
	Sales Management		Book			☐	
	Salinity and Tides in Alluvial Estuaries		Book			☐	

Obrázek 15 SciVerse ScienceDirect : Vyhledávání pomocí procházení [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

Procházení podle abecedy

Procházení podle abecedy funguje stejně jako výše popsany typ vyhledávání – procházení podle oboru. Také k této funkci je možný dvojitý přístup (z domovské stránky a pod položkou menu Browse). Seznam výsledků i filtry jsou oproti výše popsaným neměnné.

Procházení oblíbených dokumentů

Specifickou službou je procházení oblíbených dokumentů. Tato služba je dostupná pouze pod položkou menu Browse a je určena pro registrované uživatele. Jedná se totiž o procházení dokumentů, které si uživatel uložil jako své tzv. *Oblíbené* (Favorite). Výsledky vyhledávání lze upravovat stejným způsobem jako u výše popsaných typů procházení.

Procházení nejstahovanějších dokumentů

Digitální knihovna ScienceDirect nabízí i možnost procházet z každé tematické oblasti TOP 25 nejstahovanějších článků. Služba je dostupná v hlavní obsahové části domovské stránky. Uživatel si může určit z jaké tematické oblasti a za jaké období chce zobrazit nejstahovanější články (viz Obrázek 16). Se seznamem článků může uživatel dále pracovat. Může ho vytisknout, sdílet na blogu či se přihlásit jako odběratel RSS kanálu o novinkách v seznamu nejstahovanějších článků pro danou oblast. U záznamů článků je i informace o tom, kolikrát byl citován (z databáze Scopus).

The screenshot shows the SciVerse ScienceDirect interface. On the left, there's a sidebar with a search filter set to 'Social Sciences' and 'Current: January to March 2011'. Below that, there's a 'sign up now!' section for email alerts. The main content area is titled 'Top 25 Hottest Articles' for 'Social Sciences' from 'January to March 2011'. It lists seven articles, each with a title, journal name, volume/issue/page information, and a citation count from SciVerse Scopus. For example, the first article is 'College students' social networking experiences on Facebook' with 25 citations.

Obrázek 16 SciVerse ScienceDirect : Služba TOP 25 [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.5 Zobrazování záznamů vyhledaných dokumentů

2.4.5.1 Články

Záznamy se skládají z několika záložek. Záložka *Článek* (Article) obsahuje HTML verzi, je-li k dispozici, fulltextu článku i s abstraktem. *Citace* (References) obsahuje seznam citací z dokumentu. *Abstrakt* (Abstract) je záložka, která obsahuje pouze abstrakt a záložka *Čísla/Tabulky* (Figures/Tables) je záložka určená pro grafy, vzorce, tabulky a jiné přílohy z dokumentu.

Ve všech záložkách zůstávají neměnné základní informace. Mezi ty patří informace o *zdrojovém časopise* (proklikatelné), *název článku*, *autor*, *DOI* a informace o *citovanosti* z databáze Scopus. Informace o citovanosti jsou ve formě prolinku přímo do databáze Scopus. Zajímavé je, že informace o autorovi jsou často doplněné o poštovní i e-mailovou adresu, a to usnadní uživatelům autora kontaktovat.

Také digitální knihovna ScienceDirect nabízí službu pro export citací (Citation Export). Tato služba exportuje buď pouze samotné citace (záznamy), nebo citace i s abstrakty. Uživatel si může vybrat formát exportovaných citací ze čtyř možností, přičemž tři jsou kompatibilní s různými citačními nástroji, jako je např. *ProCite* nebo *EndNote* (viz Obrázek 17). Vedle odkazu na tuto službu se nachází odkaz na fulltext dokumentu.

Seznam Citací je u většiny záznamů bohatě prolínkový. Jedná se o odkazy do databáze Scopus a na abstrakty a fulltexty citovaných dokumentů (např. přes CrossRef). Zároveň jsou v citačních záznamech opatřeny prolinkem i jména autorů. Tyto prolinky uživatele odkáží do HTML verze fulltextu, na místo, kde je autor citoval. Seznam citací je vidět na Obrázku 18. Lze si tam všimnout odkazu *Souhlas a dotisk* (Permissions & Reprints), který odkáže na službu pro objednání tištěné verze dokumentu.

Export citation

To export the selected citation + link, select your preferred formats and click Export.

The screenshot shows a dialog box for exporting citations. It has two main sections: 'Content format' and 'Export format'. Under 'Content format', there are two radio buttons: 'Citations Only' and 'Citations and Abstracts', with the latter selected. Under 'Export format', there are four radio buttons: 'RIS format (for Reference Manager, ProCite, EndNote)', 'RefWorks Direct Export', 'ASCII format', and 'BibTeX format'. The 'ASCII format' option is selected. There is a purple question mark icon and a link 'About Refworks' next to the 'RefWorks Direct Export' option. At the bottom, there are two buttons: 'Export' and 'Cancel'.

Obrázek 17 SciVerse ScienceDirect : Rozhraní pro export záznamů SciVerse ScienceDirect [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

The screenshot shows the article page for 'The pattern of acute rheumatic fever in children: Experience at the children's hospital, Riyadh, Saudi Arabia' by Mansour Al Qurashi. The page includes a PDF icon (336 K) and an 'Export citation' link. The article is from the 'Journal of the Saudi Heart Association', Volume 21, Issue 4, October 2009, Pages 215-220. The DOI is 10.1016/j.jsha.2009.10.004. The article is cited by 0 in Scopus. The 'References' section lists several articles related to rheumatic fever, including those by Abbag et al. (1998), Abu-Sabaah and Ghazi (2006), Albert et al. (1995), Al-Eissa (1993), Al-Eissa et al. (1993), Al-Sekait et al. (1990), Al-Sekait et al. (1991), Atatoa-Carr et al. (2008), and Brandt et al. (1998).

Obrázek 18 SciVerse ScienceDirect : Seznam citací u dokumentu [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.5.2 Časopisy

Záznam časopisu je rozdělen na několik sekcí. V horní části webové stránky je sekce s informacemi o časopise a důležitými odkazy. Základními informacemi jsou: *název*, *copyright* a *obrázek obálky*. Detailní informace o časopisu jsou na stránkách nakladatelství Elsevier a vede k nim odkaz *O tomto časopise* (About this journal). Odkazy *Přihlásit článek* (Submit your article) vede opět na stránku nakladatelství s informacemi pro autory. Služba *Ukázkové číslo online* (Sample Issue Online) odkáže na volně dostupné číslo časopisu a *Zkrácený odkaz na tento titul* (Shortcut link to this Title) změní webovou adresu v příkazovém řádku internetového prohlížeče na jednoduchou variantu, která je vhodná na přeposlání. Registrovaní uživatelé mohou využít služby *Přidat k oblíbeným* (Add to favorites), RSS kanál pro informace o nových článcích (New Article Feed) a odebírat *Upozorňovací službu na nová čísla* (Alert me about new Volumes/Issues). Další sekce záznamu obsahují seznamy jednotlivých čísel a článků. U tohoto seznamu je také k dispozici specifická služba pro registrované uživatele, která umožňuje přidat si číslo časopisu do tzv. *Rychlých odkazů* (Quick links).

2.4.5.3 Knihy

Záznam knihy obsahuje také sekci se základními informacemi o dokumentu. V tomto případě se jedná o *název*, *copyright*, *autoritní entita*, *ISBN* a *obrázek obálky*. Dále se zde nacházejí výše popsané odkazy *O této knize* (About this book), *Zkrácený odkaz na tento titul* (Shortcut link to this Title) a *Přidat k oblíbeným* (Add to favorites). Pod touto sekcí je umístěn seznam kapitol a obsah. Knihu si nelze stáhnout v celém svém rozsahu, ale lze ji zakoupit po jednotlivých kapitolách. Seznam kapitol je v podobném formátu jako je seznam výsledků rešeršního dotazu. U každé položky (kapitoly) lze zobrazit *Ukázku* (Show preview), *Podobné dokumenty* (Related articles) a *Podobné články z referenčních prací* (Related reference work article). Záznam knihy neposkytuje celkový seznam citací. Citace jsou vypsané pouze individuálně u jednotlivých kapitol.

2.4.5.4 Kapitoly knihy

Záznam kapitoly knihy je co do struktury velice podobný záznamu článku. Také se skládá z několika záložek jako je *Abstrakt* (Abstract), *Kapitola* (Chapter), *Citace* (References). Záložky zde mají stejné funkce jako záložky u záznamu článku. Záložka *Kapitola* se odkazuje na HTML verzi fulltextu kapitoly. U záznamu kapitoly i u záznamu článku jsou v pravé části odkazy na podobné články.

2.4.5.5 Referenční díla

Záznamy článků z referenčních děl jsou stejné jako výše popsané záznamy. Obecné záznamy titulů referenčních děl se liší ve výpisu seznamu článků. Zde je, z důvodu jejich velkého rozsahu, možné využít funkce procházení. Procházet je možné buď podle názvu, nebo podle jména autora (viz Obrázek 19).

The screenshot displays the ScienceDirect interface for the 'Encyclopedia of Human Nutrition (Second Edition)'. The top section includes the book cover, title, copyright information (© 2005 Elsevier Ltd.), and editor details (Editor-in-Chief: Benjamin Caballero, Editors: Lindsay Allen, Andrew Prentice). Below this is a 'Browse' sidebar with options for 'General Information', 'Authors', and 'Article Titles'. The main area, titled 'Article Titles', shows a list of articles under the letter 'A':

- ADIPOSE TISSUE, Pages 1-14, G. Frühbeck, J. Gómez-Ambrosi
- ADOLESCENTS | Nutritional Problems, Pages 26-39, C. Lo
- ADOLESCENTS | Nutritional Requirements, Pages 15-26, C. H. S. Ruxton, J. Fiore

Each article entry includes a 'Show preview' button and links for 'Related articles' and 'Related reference work articles'. On the right side, there are three 'Purchase' buttons, each with a PDF icon and a price of \$31.50.

Obrázek 19 SciVerse ScienceDirect : Procházení článků v titulu referenčního díla [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.6 Služby

2.4.6.1 Služby pro registrované uživatele

Digitální knihovna ScienceDirect nabízí pro registrované uživatele personalizované služby, které jsou velmi podobné službám digitálních knihoven Wiley Online Library a SpringerLink.

Zaregistrovat se může bezplatně kdokoli.²⁸ V registračním formuláři musí uživatel vyplnit devět povinných údajů. Mezi základní údaje patří *jméno, příjmení, e-mailová adresa, heslo* a *potvrzení hesla*. Dále je uživatel povinen vyplnit údaje o *organizaci*, ve které pracuje, o *jaký typ organizace* se jedná a *jakou roli* v organizaci zastává. Zajímavé je, že registrace nemůže být kompletní bez toho, aby uživatel z nabízeného seznamu tematických oblastí uvedl alespoň jednu, jako svoji *oblast zájmu*. Mezi nepovinné údaje potom patří *pracovní zařazení, poštovní adresa* uživatele, *telefonní číslo* a technické nastavení *upozornění / alertů* (formát e-mailu,

²⁸ Prověřeno vlastní zkušeností.

pravidelnost zaslání). Přihlašovací login se automaticky vygeneruje a skládá se ze jména a příjmení, které jsou spojené dohromady (př. janakvasova).

Registrovaný uživatel může využívat řadu služeb systému SciVerse i nakladatelství Elsevier. Pro tuto analýzu jsou důležité především ty, které se vztahují k ScienceDirect. Po přihlášení se uživateli změní domovská stránka digitální knihovny. Místo Top25 článků se zobrazí sekce *Nedávné akce* (Recent Actions), kde je zobrazena historie vyhledávání (viz Obrázek 20). Pod touto sekcí následují tzv. *Rychlé linky* (Quick Links). Zde se dají spravovat oblíbené položky a přihlášené odběry alertů. Registrace je taktéž podmínkou k nakupování dokumentů. Registrovaný uživatel si navíc může ukládat rešeršní dotazy a při dalším vyhledávání je může pomocí funkce *Vyvolat vyhledávání* (Recall search), která je umístěna u rešeršního formuláře pro rozšířené vyhledávání, znovu použít. Zajímavá je také služba *Poslat článek* (E-mail Article), díky které může uživatel a rychle poslat informace o článku komukoli e-mailem.

Obrázek 20 SciVerse ScienceDirect : Personalizovaná domovská stránka po přihlášení uživatele [výřez z printscreenu cit. 2011-07-15].

2.4.6.2 Specifické služby

Mezi specifické služby digitální knihovny patří již výše popsaná služba Show preview, která umožňuje uživateli nahlédnout do dokumentu a posoudit jeho relevanci, vzhledem

k informační potřebě. Služba *Article in Press*, která uživatelům nabízí možnost přečíst si článek ještě před vytištěním a seznam *TOP 25* by se do specifických služeb také daly zařadit.

Díky dobré indexaci dokumentů a jejich vzájemnému sémantickému propojení je uživateli u každého dokumentu nabídnuta služba zobrazení seznamu tematicky podobných dokumentů. Pro knihovny nabízí již výše popsanou službu COUNTER.

Interní politika nakladatelství neumožňuje poskytovat autorům data o stahovanosti jejich článků [Elsevier, 2011i].

Ani digitální knihovna ScienceDirect nevyužívá efektivně známé sociální sítě (Facebook a Twitter). Na obou sociálních sítích má knihovna účet, ovšem nelze nijak ověřit, zda se jedná o autorizované účty. Má sice relativně velký počet „fanoušku“ (Twitter - cca 1,5 tisíce; Facebook - cca čtyři tisíce), ovšem není s nimi vedena dostatečná komunikace. Na Twitter ²⁹ byl poslední příspěvek vložen v říjnu 2010 a na Facebook ³⁰ není přispíváno vůbec (slouží spíše pro vzájemnou komunikaci fanoušků). Jiné sociální sítě digitální knihovna ScienceDirect nepodporuje. Služba *Blog this*, v seznamu TOP 25 slouží pouze jako nástroj pro generaci odkazu, který uživatel může využít pro vložení na svůj blog. Naopak jako jediný zástupce z analyzovaných digitálních knihoven nabízí aplikaci, která nese název digitální knihovny, pro populární mobilní zařízení iPhone a iPad (firma Apple), Blackberry a Android. Tyto aplikace umožní uživatelům prohlížet a stahovat obsah digitální knihovny kdekoli prostřednictvím svého mobilního zařízení [Elsevier, 2011j].

Pro zajímavost je možné zmínit i speciální funkci, která umožňuje zvětšit automaticky písmo na webové stránce digitální knihovny. To jistě zlepšuje přístupnost digitální knihovny pro zrakově postižené uživatele.

2.4.7 Přístup k systému SciVerse ScienceDirect

Přístup k licencovaným dokumentům je velice flexibilní a uživatelé si mohou vybrat platební model, který jim nejvíce vyhovuje.

Je zde několik možností, jak si zakoupit pouze jednotlivé články nebo kapitoly. Články jsou za pevnou cenu a přístup k nim trvá 24 hodin, ovšem uživatel si může dokument stáhnout ve formátu PDF i pro budoucí využití. Jednotlivci mohou využít přístupu *Pay-Per-View*

²⁹ <http://twitter.com/#!/sciencedirect>

³⁰ <http://www.facebook.com/pages/ScienceDirect/7334500949>

(Platba za zobrazení), kdy se služba zaplatí kreditní kartou. Instituce mohou využít přístupu přes služby *Article Choice* či *Pre-paid articles*. *Article Choice* (Výběr článků) je varianta přístupu pro malé a střední podniky a instituce, kdy je možné vybrat si jednotlivé dokumenty. V případě zakoupení určitého počtu dokumentů je možné dostat výhodné slevy. *Pre-paid articles* (Předplacené články) využijí institucionální zákazníci, kteří již jsou předplatiteli služeb ScienceDirect, pro přístup k těm dokumentům, které předplacené nemají. Cena je vypočítána individuálně pro každou instituci [Elsevier, 2011l].

Digitální knihovna ScienceDirect dále nabízí mnoho licencí pro přístup k elektronickým časopisům. Dělí se na licence založené na *předplatném* či *přístupu*.

Licence *ScienceDirect e-Select* je speciálně upravena pro předplacení malého množství elektronických dokumentů z oblasti STM. *ScienceDirect Standards* umožňuje zvýhodněné předplatné elektronických dokumentů, pokud je klient odběratelem tištěných časopisů z nakladatelství. Obě tyto licence jsou doplňkem pro ty klienty, jež mají předplacenou licenci *ScienceDirect Complete*, která zpřístupňuje elektronické verze odebírané tištěné produkce [Elsevier, 2011m].

ScienceDirect College Edition je licence určena pro malé akademické instituce a zpřístupňuje specializované balíčky z oblasti fyzikálních a sociálních věd a věd o zdraví. Podmínkou je, aby instituce byla vzdělávacího charakteru a poskytovala maximálně magisterský stupeň vzdělání. *ScienceDirect Government Edition* je licence určená pro vládní instituce (např. výzkumné organizace) a Elsevier zajišťuje jejím prostřednictvím na míru vystavěné ceny podle typu instituce. *ScienceDirect Corporate Edition* nabízí řadu časopisů, pro potřeby firemních zákazníků (min. 50 výzkumných pracovníků). *ScienceDirect Business School Edition* je určena pro vzdělávací neamerické instituce zaměřující se na obchod a management [Elsevier, 2011n].

Elektronické knihy (monografie, edice, referenční díla i příručky) je možné zakoupit v tematických řadách. Monografie a referenční díla jsou navíc dostupná i samostatně. Pro instituce je také k dispozici, stejně jako u nakladatelství Wiley, přístup podle tzv. FTE (full-time equivalents) [Elsevier, 2011o].

Jak již bylo v předchozích kapitolách zmíněno, digitální knihovna ScienceDirect nabízí také open access dokumenty. Jedná se jak o ukázková čísla, tak o regulérní vědecké publikace, které jsou k dispozici zdarma. Autor si může zvolit, zda chce svoji publikaci dát k dispozici

zdarma. Uživatel pozná tzv. volný dokument podle barvy ikony, která je k němu připojena (viz výše).

2.4.8 Technické informace

Oproti digitálním knihovnám SpringerLink a Wiley Online Library ScienceDirect nepovoluje vyhledávači Google indexovat jeho dokumenty.

Podporuje ovšem protokol OpenURL 1.0 a spolupracuje s propojovacími službami CrossRef, SFX, LinkFinderPlus nebo Article Locator. Metadatové záznamy jsou strukturovány také v XML schéma [Elsevier, 2007, str. 7].

Stejně tak je optimalizována pro nejvyžívanější webové prohlížeče (Firefox, Internet Explorer, Safari nebo Netscape Navigator). Pro stahování PDF souborů je nutné mít nainstalovaný příslušný software (např. Adobe Acrobat Reader). Ověřování a vzdálený přístup k systému probíhá přes protokoly Athens a Shibboleth [Elsevier, 2011k].

Stejně jako SpringerLink umožňuje digitální knihovna ScienceDirect federativní vyhledávání (vyhledávání ve více zdrojích) a dokumenty z jejího fondu mohou být propojeny na interní (Scopus) i externí databáze, jako je GenBank, Reaxys, ThermoML [Elsevier, 2011p].

2.4.9 Závěr

Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect poskytuje velké množství vědeckých dokumentů z různých oborů vědy. Od roku 2010 je součástí nové, moderní platformy SciVerse, díky které mají uživatelé přes jedno uživatelské rozhraní přístup k různým produktům nakladatelství Elsevier. K fondu knihovny se vztahují zajímavé a mnohdy i specifické služby, které mohou být pro uživatele velice užitečné.

Orientace na webových stránkách, vyhledávání i práce s dokumenty jsou intuitivní a celá digitální knihovna se dá označit jako uživatelské přátelské prostředí.

Také SciVerse ScienceDirect spolupracuje na digitalizačních aktivitách (CLOCKSS a Portico) a participuje na programech snižujících informační propast (Research4Life).

3. Propojovací služby

V následujících kapitolách bude popsána propojovací služba CrossRef, kterou používají všichni tři vydavatelé. Systém bude popsán z pohledu procesu propojování dokumentů, přidělování DOI a ukládání XML záznamů.

3.1 Propojovací služba CrossRef

CrossRef je členská asociace, která vznikla v roce 1999 a je řízena z iniciativy komerčních vydavatelů. Poskytuje centrální službu pro vzájemné propojování citačních záznamů z různých informačních zdrojů. Propojování je umožněno na základě identifikátoru DOI (Digital Object Identifier). CrossRef zároveň slouží i jako jedna z registračních agentur identifikátoru DOI se zaměřením na vědecká nakladatelství a databáze. Cílem propojování citačních záznamů je především usnadnění a urychlení vědeckého výzkumu.

Zjednodušeně řečeno služba funguje tak, že uživatel může přes směrovací odkaz u citací v elektronickém dokumentu z jednoho zdroje přejít k fulltextu, či alespoň záznamu, citovaného elektronického dokumentu (druhého zdroje). Podmínkou je, aby oba dokumenty měly přidělen identifikátor DOI a vlastnické instituce či firmy byly členy asociace CrossRef [CrossRef, 2011a].

3.1.1 Identifikátor digitálního objektu

Jak již bylo zmíněno propojovací služba CrossRef je založena především na systému identifikátoru DOI. Zkratka DOI znamená v překladu Identifikátor digitálního objektu (Digital Object Identifier). Tento identifikátor byl navržen jako řešení pro digitální objekty, které začaly vznikat ve velkém množství s rozvojem internetu. Byl vytvořen na základě technologie *The Handle System*, kterou vyvíjí Korporace pro národní výzkumné iniciativy (Corporation for National Research Initiatives). The Handle System je technologická specifikace pro přidělování, správu a řešení trvalých identifikátorů digitálních objektů [Corporation For National Research Initiatives, 2010].

V současné době systém spravuje *Mezinárodní nadace DOI* (International DOI Foundation), která byla založena v roce 1998 jako nezisková organizace. Činnost nadace je řízena členskými organizacemi, kterými se může stát jakákoli organizace se zájmem o elektronické publikování (komerční i nekomerční). Dr. Norman Paskin, který stál u zrodu nadace

a v současné době ji řídí o systému DOI uvádí: „*Od počátku naší práce jsme vytvořili systém, který integruje trvalý identifikátor objektů duševního vlastnictví (kreativity), spolehlivý systém řešení a související metadata, která umožňují stavbu služeb v digitálním prostředí.*“ [The DOI System, 2009].

Přiřazení identifikátoru pro jednotlivé digitální objekty je unikátní a neměnné. Kromě trvalé identifikace umožňuje systém elektronické obchodování, propojování dokumentů nebo automatizovanou správu médií. Identifikátor lze využít pro jakoukoli formu dat v komerční i nekomerční oblasti. Systém DOI byl standardizován i prostřednictvím mezinárodní normy *ISO TC46/SC9*, která se zabývá *Identifikací a popisem dokumentů* a je platná také v České republice. Zároveň je standardizován americkým standardem ANSI/NISO Z39.84 z roku 2005. DOI je registrován jako URI pod specifikací infoURI [2011a, The DOI System].

Přidělování identifikátoru a podpůrné služby zajišťují *Registrační agentury* (Registration Agencies). V současné době jich existuje osm na třech kontinentech (Evropa, USA a Austrálie). Tyto agentury rozhodují o přiřazování tzv. jmenné předpony DOI (DOI name prefixes) a registrují všechny vytvořené DOI identifikátory. CrossRef je největší ze zmíněných agentur. Byla založena jako první a zaměřuje se na vědecký a odborný výzkumný obsah, časopisecké články, knihy, sborníky z konferencí, apod. [2011b, The DOI System].

DOI se skládá ze dvou částí: předpony (resp. prefix) a přípony (resp. sufix). Prefix označuje žadatele o registraci a sufix tvoří žadatel a identifikuje jím konkrétní digitální objekt. Obě části mohou mít alfanumerickou podobu a jsou od sebe odděleny lomítkem.

Příkladem může být modelové DOI: *10.1001/abcd.1234.0234*. Prefix je v tomto případě *10.1006*. Číslicí „10“ začínají všechny identifikátory DOI z toho důvodu, že právě tato číslice jasně definuje o jaký identifikátor se jedná, a tím ho odlišuje od ostatních implementací Handle System. Za tečkou následují číslice, které definují žadatele o registraci. Každý člen CrossRef má zpravidla přidělen jeden prefix. Je ale možné, aby žadateli bylo podle potřeby přiřazeno více prefixů. Získání unikátní DOI prefixu se pojí s poplatkem pro registrační agentury. V příloze č. 1 je k dispozici tabulka s výpisem prefixů, které byly přiděleny nakladatelstvím Elsevier, Wiley a Springer.

Sufix, jak již bylo řečeno, si určuje žadatel (např. vydavatel) sám a jedinou podmínkou je, aby byl unikátní v rámci prefixu. To znamená, že více identifikátorů z různých zdrojů může mít teoreticky stejný sufix, ovšem v rámci jednoho vydavatele či jiného žadatele o přiřazení identifikátoru musí být celkově identifikátor jedinečný.

Bylo již také zmíněno, že identifikátor DOI zůstává digitálnímu objektu přiřazen pouze jednou bez možnosti změny. Označen je obsah digitálního dokumentu, a to i v případě, že dojde ke sloučení digitálního fondu v rámci různých institucí (např. fúze či akvizice). I když každá z těchto institucí doposud používala jiný prefix, zůstává identifikátor neměnný bez ohledu na vlastnické změny. Metadata nebo URL, které jsou s DOI spojeny, se změnit mohou. Vlastnická práva by z toho důvodu neměla být jednoznačně odvozována pouze z prefixu [CrossRef, 2009a, str. 1].

Každý DOI je vázán alespoň s jedním URL, které odkazuje na jeho umístění. Je také možné pro tvorbu DOI využít další identifikátory a zakomponovat je do jeho kódu (ISSN, ISBN, URN atd.).

3.1.2 Historie a politika CrossRef

Vznik CrossRef se datuje do roku 1999 jako výsledek dvou iniciativ. První se snažila vytvořit propojovací službu u citací pomocí identifikátoru DOI. Cílem druhé iniciativy bylo vytvořit tento systém mezi vydavateli a zajistit jeho udržitelnost. Správu nad ním drží Mezinárodní propojovací asociace vydavatelů (Publishers International Linking Association, Inc. – PILA).

Před vznikem CrossRef byly zaznamenány pokusy pro vzájemné propojování digitálního obsahu nakladatelů. Mezi projekty můžeme jmenovat *Red Sage Project* nebo *SuperJournal Project*. Na těchto projektech se podílelo mnoho známých vědeckých nakladatelství, organizací a univerzit a nechyběli mezi nimi i zástupci z John Wiley and Sons, Springer a Elsevier.

V roce 1998 se zástupci Wiley a Academic Press shodli na vytvoření prototypu propojovacího zařízení, ve kterém použili identifikátor DOI. V květnu 1999 byl tento prototyp v rámci projektu *Monzu* úspěšně dokončen. V té samé době vznikl i projekt *DOI-X*, který byl ovšem veřejně vyhlášen. Cílem projektu bylo také vytvořit propojování citačních záznamů a podílela se na něm především Asociace amerických nakladatelů (Association of American Publishers - AAP) a nakladatelství Springer-Verlag a Nature Publishing Group. Dále se na projektu také podílely nakladatelské společnosti Elsevier, Kluwer Academic, ISI, Academic Press

nebo Wiley (poslední dva zástupci pracovali na obou projektech zároveň). DOI-X byl s úspěchem představen na mezinárodním knižním veletrhu v Frankfurtu v roce 1999.

Tyto dva projekty předcházely tomu, že v lednu roku 2000 byla založena služba, která v prosinci téhož roku dostala jméno CrossRef. Na jejím vzniku a prvotním rozvoji se podílelo 12 původních členů (American Association for the Advancement of Science, Academic Press, American Institute of Physics, Association for Computing Machinery, Blackwell, Elsevier, IEEE, Kluwer Academic, Nature Publishing Group, Oxford University Press, Springer-Verlag a Wiley) [CrossRef, 2009b].

Prohlášení o poslání společnosti je dostupné na webových stránkách CrossRef a ve volném překladu zní: „*CrossRef si klade za cíl být důvěryhodnou organizací pro spolupráci rozsáhlé komunity propojování; autoritativní a inovativní podpora trvalé a udržitelné infrastruktury pro vědeckou komunikaci.*“ [CrossRef, 2011a].

Hlavní sídlo CrossRef je v Velké Británii v Oxfordu. Předsedkyní členské správní rady je za období 2008-2011 Linda Beebe z American Psychological Association. Z původních zakládajících členů se některé společnosti v průběhu let proměňovaly (např. fúze Elsevier a Academic Press) a členy správní rady jsou zástupci těchto organizací: *American Institute of Physics, Association for Computing Machinery, CSIRO Publishing, Elsevier, Hindawi, INFORMS, The Institute of Electrical and Electronics Engineers, Inc. (IEEE), IOP Publishing, John Wiley & Sons, Inc., Nature Publishing Group, The Royal Society, Sage Publications, Springer Science + Business Media, University of California Press* [CrossRef, 2011b].

V současné době je v systému CrossRef zapojeno přes 3,5 tisíce společností a nakladatelů a pro zajímavost můžeme uvést, že mezi nejnovější členy patří také české nakladatelství *Masaryk University Press*.³¹

Pro to, aby se společnost nebo instituce staly členem CrossRef, je potřeba vyplnit členskou smlouvu a formulář se základními informacemi o společnosti (např. roční obrát) a odeslat je ve dvou podepsaných kopiích do pobočky CrossRef v americkém městě Lynnfield v státě Massachusetts. Při vstupu nový člen obdrží CrossRef účet, přihlašovací údaje, prefix DOI a fakturu na první roční poplatek. CrossRef mohou používat i organizace, které nemají pro své záznamy implementovanou XML verzi. Pro velké organizace s velkým počtem

³¹ Stav ze dne 26 července 2011.

vkładů je však vhodné tuto verzi implementovat. V systému CrossRef je možné vyhledávat přes speciální rešeršní formulář registrované DOI.

CrossRef účtuje pro své členy dva druhy poplatků. Roční poplatek je účtován na základě hrubých ročních příjmů společnosti. Také je možné (především pro malé členské organizace) poskytnout pouze malý vklad a poté platit individuálně za každý registrovaný DOI [CrossRef, 2011c].

3.1.3 Proces přihlášení dokumentů do CrossRef

V předchozích kapitolách bylo popsáno, co CrossRef nabízí a jakým způsobem se organizace mohou stát jeho členy. V následující kapitole bude uvedeno, jak probíhá tzv. přihlášení dokumentu do systému CrossRef.

Poté co je vydavateli přiřazen prefix DOI, může do systému CrossRef ukládat XML soubory se záznamy dokumentů. V procesu tvorby a uložení XML verze záznamů je na straně deponenta nejprve nutná specifikace typu dokumentu. K dokumentu vydavatel vytvoří sufix DOI a následně vygeneruje XML soubor, ve kterém specifikuje metadata. Tato metadata mohou obsahovat základní bibliografické údaje (autory, název, ročník, čísla stran, atd.), citace uvedené v dokumentu nebo seznam příloh (obrázky, tabulky, atd.). Poté vydavatel soubor vloží do systému CrossRef.

Ukládání záznamů probíhá buď manuálně přes webové rozhraní na stránkách CrossRef, nebo programově pomocí speciálních programů (Java nebo Perl).

Pokud organizace nemá možnost (kapacity či software) vytvořit XML verzi, je možné využít speciální webový formulář pro registraci DOI, kam se vyplňují všechny potřebné údaje o dokumentu (viz Obrázek 21) a následně v několika krocích je záznam přihlášen do systému.

Po uložení dokumentu systém CrossRef registruje DOI a URL v centrálním DOI adresáři (adresář spravuje prolinky a URL adresy) a také uloží metadata. Zde je opět vhodné zdůraznit, že CrossRef zajišťuje propojení DOI s trvalou URL adresou, ovšem pokud vydavatel změní umístění, je nezbytné, aby u CrossRef URL aktualizoval.

CrossRef přiřazuje DOI pro různé druhy dokumentů. U časopisu může být DOI přiřazeno buď titulu jako takovému, ročníku, číslu, článku a dokonce i přílohám (tabulky obrázky, atd.). DOI pro celý časopisecký titul je často tvořený v kombinaci s jeho identifikátorem ISSN, které se uvede v příponě. Podobně je to i u knih, kdy je možno DOI přiřadit titulu i kapitole a podobně

je nakládáno i s identifikátorem ISBN, který je možné zakomponovat do sufixu k DOI knižního titulu. Mezi další typy dokumentů, jimž CrossRef přiřazuje DOI, patří sborníky z konference, disertační a diplomové práce, šedá literatura či normy [CrossRef, 2011d].

Step 1: Select Data Type

Data Type Selection

Select Data Type: Journal Book Conference Proceedings Report NLM File **BETA**

Step 2: Identify the Journal

Journal information

Title*+

Abbr.*+

Journal DOI+

URL+

Print ISSN*+ Elect ISSN*+ one ISSN required (either one)

Volume Issue

Issue DOI

URL

Publication date (numerical values, yyyy mm dd) Media-Type: ▼

Year*+ Month: Day:

Obrázek 21 CrossRef : Formulář pro vkládání metadat [výřez z printscreenu cit. 2011-07-20].

XML soubor je založen na tzv. CrossRef schématu (DTD XML) pro ukládání. Jedná se o pravidla podle nichž se musí řídit tvorba XML a jsou zde definované povinné a volitelné údaje. V příloze č. 3 můžeme vidět příklad XML záznamu časopisu a v příloze č. 2 jsou uvedeny povinné a doporučené údaje pro vybrané typy dokumentů [CrossRef, 2011e].

Zajímavé jsou nástroje, které umožní před uložením záznamu ověřit správnost XML. Nástroj pro analýzu XML (Parse XML against CrossRef Schema) zkontroluje strukturu záznamu. Druhý nástroj (Schematron-based Metadata Quality Check) hledá potenciální chyby v metadatech [CrossRef, 2011f].

4. Porovnání analyzovaných systémů digitálních knihoven

Následující kapitola bude zaměřena na porovnání digitálních knihoven Wiley Online Library, SpringerLink a SciVerse ScienceDirect. V jejím závěru budou nastíněny perspektivy dalšího možného rozvoje těchto systémů.

Vybrané digitální knihovny jsou produkty nakladatelství, jejichž vydavatelská tradice sahá až do 19. století. Jedná se o velké společnosti, jež se od svého založení rozšířily o mnoho poboček v jiných zemích. Všechna tři nakladatelství se v průběhu doby sloučily s jinými významnými společnostmi. Významné je například spojení John Wiley & Sons s Blackwell Publishing, Springer Science + Business Media s Kluwer Academic Press nebo Elsevier s Academic Press.

Počátky systémů digitálních knihoven jsou u všech nakladatelů podobné. Jako první byla v roce 1996 založena digitální knihovna SpringerLink a prodělala pouze malé změny vztahující se především k funkcím a službám. Naproti tomu další dvě digitální knihovny byly od svého založení relativně hodně změněny. V roce 1999 byla nakladatelstvím John Wiley and Sons založena digitální knihovna Wiley Interscience. O 11 let později ji nahradila nová verze Wiley Online Library. Nakladatelství Elsevier v roce 2010 vytvořilo jednotnou platformu SciVerse, pod kterou integrovalo i digitální knihovnu ScienceDirect založenou v roce 1997.

Všechny tři digitální knihovny jsou známé především svými kolekcemi dokumentů z tzv. oblasti STM, ovšem obsahují i digitální dokumenty z humanitních a sociálních věd či z oblasti managementu a obchodu. Dokumenty se dělí do tematických oblastí. Ani jedna digitální knihovna však nemá oficiální specifickou klasifikaci. Jedná se spíše o obory a podobory (třídy, témata), které lze využít při vyhledávání pomocí procházení.

SpringerLink nabízí 40 tisíc elektronických knih, což je téměř čtyřnásobek oproti kolekcím elektronických knih Wiley Online Library a SciVerse ScienceDirect. Počet elektronických časopisů je podobný u digitálních knihoven SpringerLink a SciVerse ScienceDirect a jedná se přibližně o 2 500 titulů. Z toho vyplývá, že digitální knihovna SpringerLink nabízí nejvíce digitálních dokumentů.

Určenou komunitu všech vybraných digitálních knihoven představují vědečtí pracovníci z těch oborů, kterým tematicky odpovídají dokumenty v digitálním fondu.

Typy dokumentů se v jednotlivých informačních fondech liší pouze v několika případech. První je typ elektronického dokumentu *Interdisciplinární recenze*, který nabízí digitální knihovna Wiley Online Library. Jedná se o dokumenty, které představují unikátní publikace s vlastnostmi online referenčních děl a recenzních časopisů. Popis vlastností typu dokumentu příručky u SciVerse ScienceDirect odpovídá protokolům u dalších dvou vybraných knihoven. Wiley Online Library ve svých zdrojích dále uvádí, že poskytuje v rámci informačního fondu i databáze. Jedná se o články z databází od stejného nakladatelství, které jsou vyhledatelné i přes rešeršní systém Wiley Online Library.

Všechny tři vybrané digitální knihovny nabízejí elektronické časopisy (často opatřené Impakt Faktory), knihy, referenční díla a archivní kolekce. Archivní kolekce jsou placené a vydavatelé se postupně snaží digitalizovat veškerou tištěnou produkci, která byla vydána před zahájením elektronického publikování, ačkoli zatím jsou v digitálních kopiích k dispozici pouze vybrané tituly. SciVerse ScienceDirect poskytuje informace o digitalizačním programu, který byl zahájen v roce 2002 a ve spolupráci s Nizozemskou Královskou knihovnou vznikl nezávislý digitální archiv STM publikací nakladatelství Elsevier. SpringerLink má v současné době zdigitalizovanou veškerou produkci seriálových publikací (časopisy a edice) a v blízké budoucnosti je v plánováno převést do digitální podoby i všechny knižní tituly. Od zástupců Wiley Online Library se nepodařilo získat informace, o konkrétních digitalizačních programech.

Všechny fulltexty jsou k dispozici ve formátu PDF a některé i v HTML verzi. Všichni nakladatelé pracují také se strojem čitelným, vyměnitelným formátem záznamů v XML. U digitální knihovny SpringerLink se podařilo z e-mailové korespondence a ze zdrojů dostupných na webových stránkách knihovny zjistit, že pro metadatový popis dokumentů využívají vlastní DTD XML schéma, které jsou ovšem schopni variabilně převést do všeobecně používaných standardů pro popis dokumentů, jako je např. ONIX. Při vytváření vlastního standardu pro zápis metadat ve formě XML bylo úzce spolupracováno s OCLC, aby bylo zajištěno, že metadatový zápis bude odpovídat všem katalogizačním potřebám.³² Podle informací z webových stránek EDItEUR (organizace, která standardy spravuje) se

³² Zjištěno z e-mailové korespondence s Beatou Leier z digitální knihovny SpringerLink.

standardem ONIX spolupracují i nakladatelé John Wiley and Sons a Elsevier [EDItEUR, 2009]³³.

Všechny tři digitální knihovny poskytují svým uživatelům zdarma vytvořené katalogizační záznamy v formátech MARC. SpringerLink a Wiley Online Library tyto katalogizační záznamy získávají spoluprací s OCLC WorldCat.³⁴

Vybrané digitální knihovny disponují dvěma verzemi (jednoduché a rozšířené) rešeršních formulářů, které jsou si velice podobné. U všech systémů jsou navíc rešeršní formuláře pro jednoduché vyhledávání přístupné ze všech podstránek, protože jsou pevnou součástí hlavičky webu (SpringerLink a SciVerse ScienceDirect) nebo pravé postraní lišty (Wiley Online Library).

Nejjednodušší rešeršní formuláře má Wiley Online Library, kdy například pro jednoduché vyhledávání nabízí pouze jedno textové pole. Bylo vyzkoušeno, že systém neopravuje překlepy. U seznamu výsledků vyhledávání také nabízí možnost dodatečně tyto výsledky filtrovat pouze podle typu publikace.

Vyhledávací systém SpringerLink je velice podobný systému SciVerse ScienceDirect. Oba systémy automaticky opravují překlepy tím, že nabízejí termíny, které se chybně zadanému výrazu nejvíce podobají. Systém SpringerLink však neumožňuje, narozdíl od dalších dvou digitálních knihoven, používat zástupné znaky. Je to z toho důvodu, že díky lematizaci pro anglická a německá slova není zástupných znaků potřeba.

Nejpropracovanější vyhledávací systém i systém filtrování výsledků má však zřejmě digitální knihovna SciVerse ScienceDirect. Nejenže nabízí možnost příkazového vyhledávání pro pokročilé rešeršéry, ale umožňuje i vyhledávání v obrázcích dokumentů a používání různých zástupných znaků. Počet kritérií, podle kterých lze dodatečně filtrovat seznam výsledků, je sice podobný jako v systému digitální knihovny SpringerLink, ovšem liší se ve dvou poměrně zásadních funkcích. Jedná se o filtry ve formě zaškrtačkových položek, díky kterým lze kombinovat více kritérií a zároveň vybraná kritéria z výsledků vyhledávání vyloučit. Rešeršní formulář pokročilého vyhledávání lze také u digitální knihovny SciVerse ScienceDirect, narozdíl od dalších dvou knihoven, automaticky vyplnit pomocí kritérií z dříve provedených a uložených rešeršních dotazů.

³³ Detaily spolupráce, ani jakým způsobem zpracovávají metadata Wiley Online Library a SciVerse ScienceDirect se nepodařilo zjistit.

³⁴ SciVerse ScienceDirect informace o spolupráci nepotvrdilo.

Všechny vybrané digitální knihovny nabízejí podobné funkce, jako je zobrazení tematicky podobných dokumentů (díky sémantickému propojení), export citací, nebo ikony zobrazující přístupnost elektronického dokumentu.

Zobrazení záznamů jednotlivých dokumentů má zřejmě nejzajímavěji zpracované digitální knihovna SpringerLink, která nabízí netradiční formu náhledu ukázky dokumentů (služba Look Inside). Jedná se o miniatury náhledů stránek digitálního dokumentu, které jsou poskládané v řadě za sebou (nápodoba snímků na filmovém pásu). Uživatel může klikat na jednotlivé miniatury, které se následně zobrazují ve větším náhledu. Stránky z dokumentu, na které se uživatel může podívat, mají zvýrazněné miniatury náhledů. Naopak ty stránky, které nemá právo prohlížet, jsou záměrně zobrazeny v nečitelném náhledu. Jiné údaje a funkce se v záznamech dokumentů jednotlivých digitálních knihoven výrazně neliší.

Vybrané digitální knihovny také nabízejí zdarma některé personalizované služby pro registrované uživatele. Služby, které jsou registrovaným uživatelům v jednotlivých systémech k dispozici jsou si navzájem velice podobné. Jedná se o ukládání rešeršních dotazů a oblíbených dokumentů, přihlášení alertních služeb, nebo využívání jednorázových plateb za dokumenty. Zajímavostí může být, že SpringerLink přiděluje registrovaným uživatelům unikátní identifikační číslo (tzv. MetaPress ID).

Při registraci u SciVerse ScienceDirect má naproti tomu uživatel povinnost definovat oblast zájmu a k jaké patří organizaci. Správci digitální knihovny tak mohou jednoduše vyhodnotit o jaké vědní obory je nejčastější zájem a z jakých institucí uživatelé pocházejí a následně tyto údaje využít například pro uživatelsky cílenou reklamu. Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect po přihlášení registrovaného uživatele sleduje všechny akce (rešeršní dotazy i prohlížené záznamy dokumenty), které uživatel v systému provádí. Historii vyhledávání a prohlížení následně automaticky ukládá a informace jsou zobrazeny na personalizované domovské stránce uživatele. Službu je možné deaktivovat. Má však své opodstatnění, pokud například uživatel zapomene uložit záznam oblíbeného dokumentu, může ho jednoduše nalézt v historii provedených akcí a nemusí ho složitě znovu vyhledávat. Registrovaný uživatel může po přihlášení personalizovat domovskou stránku systému podle vlastní potřeby a může zde ukládat i tzv. rychlé linky na nejoblíbenější dokumenty. I proto je opět možné vyhodnotit, že z pohledu na služby pro registrované uživatele má digitální knihovna SciVerse ScienceDirect mírný náskok před svými konkurenty.

Každá z vybraných digitálních knihoven poskytuje nějaké specifické služby. U Wiley Online Library je to například možnost doporučit požadovaný dokument ke koupi konkrétnímu knihovníkovi pomocí speciálního formuláře. Zároveň nabízí, stejně jako digitální knihovna SpringerLink, možnost, aby si autor zvolil, zda svá díla dá k dispozici zdarma. Přímou záznamu dokumentu je u Wiley Online Library možné využít funkce pro sdílení internetového odkazu na konkrétní záznam na jedné ze sociálních sítí, které jsou ke vkládání odkazů přímo určené (např. Delicious).

Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect nabízí zajímavou službu *TOP 25*, která zpřístupňuje každý měsíc informace o nejstahovanějších dokumentech. Dále vyvinula aplikace pro oblíbené a široce využívaná mobilní zařízení (iPhone či Blackberry), které umožňují prohlížet a stahovat dokumenty přímo z mobilního zařízení. Pro nové knihovní zákazníky nabízí speciální balíček propagačních materiálů vztahujících se k produktům nakladatelství Elsevier. Digitální knihovna Wiley Online Library nabízí také speciální „mobilní“ aplikace, i když jen pro mobilní zařízení od firmy Apple.

V dnešní době představují sociální sítě, důležitý nástroj v marketingových strategiích všech komerčních i nekomerčních institucí. Z vybraných digitálních knihoven tento nástroj nejlépe využívá Wiley Online Library, která má oficiální profily na třech nejznámějších sociálních sítích (Facebook, Twitter a LinkedIn). Tyto sociální sítě také využívá ve svých aplikacích pro mobilní zařízení Apple.³⁵ Jsou zde zveřejňovány informace o novinkách digitální knihovny (digitální fond i služby) a probíhá tu komunikace s uživateli. SpringerLink a SciVerse ScienceDirect mají profily pouze sociálních sítích Facebook a Twitter, u kterých však není zřejmé, zda se jedná o autorizované účty. Na tyto účty digitální knihovny nekládají žádné příspěvky a ani zde nekomunikují s uživateli.

Licenční podmínky přístupu k dokumentům jsou u jednotlivých digitálních knihoven velice obdobné. Každá nabízí několik variant pro předplatné (vhodné pro instituce), nebo pro jednorázové platby za přístup k dokumentům (vhodné pro individuální uživatele). Ve všech digitálních knihovnách jsou také k dispozici tzv. open acces dokumenty, neboli dokumenty, které jsou přístupné všem uživatelům zdarma.

Vybrané digitální knihovny mají společné všechny významné technické parametry. Jsou například optimalizované pro nejrozšířenější softwary internetových prohlížečů a podporují

³⁵ Zjištěno z e-mailové korespondence s paní Martou Dyson, Account Manager z John Wiley and Sons.

známé propojovací služby (např. Crossref). Pro zajímavost lze uvést, že pouze digitální knihovna SpringerLink využívá externího dodavatele (Metapress) pro hosting a správu digitálního obsahu. Digitální knihovna SpringerLink, stejně jako Wiley Online Library, umožňuje nejvyužívanějšímu světovému internetovému vyhledávači Google indexovat jeho dokumenty a zobrazovat je ve vyhledávání typu search engine. SciVerse ScienceDirect indexaci od Google nepovoluje, o jejích dokumentech by se proto dalo říci, že jsou na hranici internetového obsahu typu „deep web“.

Všechny tři digitální knihovny jsou členy stejných projektů a programů, které podporují digitalizaci kulturního dědictví i snahy o zmírnění informační propasti v rozvojových zemích. Spolupracují také s významnými knihovními institucemi (např. s Nizozemskou Královskou knihovnou).

4.1 Perspektivy dalšího možného rozvoje systémů

V předešlé části kapitoly byly vyzdvíženy zajímavé funkce a služby, kterými vybrané digitální knihovny již disponují. Všechny patří ke světové špičce systémů pro komerční publikování a obecně se o nich dá prohlásit, že poskytují kvalitní a uživatelsky přívětivé služby. U každé z nich však lze definovat, kde je prostor pro její další možný rozvoj. V následujícím textu budou některé z nich zmíněny.

Bylo zjištěno, že mezi nejzásadnější rozdíly patří bezesporu funkcionalita rešeršních systémů jednotlivých digitálních knihoven. Kvalitní rešeršní systém je jedním z klíčových faktorů pro efektivní práci s obsahem ve všech digitálních knihovnách či repositářích. Jen pomocí kvalitního rešeršního systému je umožněno každému uživateli najít požadovaný dokument. Tyto systémy je proto důležité přizpůsobit v maximální možné míře uživateli. Vzhledem k tomu, že uživatelské spektrum je u vybraných digitálních knihoven široké a někteří uživatelé nemusejí mít zkušenosti profesionálního rešeršera, mělo by být k dispozici více verzí rešeršních formulářů. Práce s nimi by měla být co nejvíce intuitivní a zároveň by měl být pro uživatele připraven kvalitní systém nápověd či příruček (tzv. help či search tips).

Digitální knihovna *Wiley Online Library* by měla rozšířit možnosti svých rešeršních formulářů a používání filtrů v následné modifikaci výsledků vyhledávání. Zároveň by její vyhledávací systém mohl být více uživatelsky přívětivý použitím automatického opravování vyhledávaných výrazů.

Digitální knihovna SciVerse ScienceDirect má velice propracovaný rešeršní systém, který umožňuje flexibilní vyhledávání. A ačkoli nabízí zajímavé a unikátní služby, měla by vylepšit jejich propagaci pomocí sociálních sítí, kde je možné získávat poměrně jednoduše uživatelskou zpětnou vazbu. Také by bylo dobré povolit vyhledávači Google indexovat dokumenty této digitální knihovny, což by mohlo vést ke zvýšení počtu klientů.

Systém digitální knihovny SpringerLink stojí se svými funkcemi a službami mezi dvěma zmíněnými knihovnami, ačkoli zpřístupňuje bezesporu nejvíce digitálních dokumentů. Stejně jako SciVerse ScienceDirect by měla oživit vlastní propagaci na sociálních sítích.

Obecně se dá určit několik pravidel, podle kterých by se měly systémy digitálních knihoven řídit. Měly by být monitorovány nejnovější technické možnosti a trendy v oblasti formátů ukládání dokumentů a jejich následné propojování. To usnadňuje práci uživatelům, kteří již nejsou limitováni na vyhledávání v jednom zdroji. Důležité je také poskytnout uživatelům nástroje pro vyjádření jejich námětů a připomínek. Pokud bude zpětná vazba od uživatelů respektována a zohledňována, může být zajímavým impulsem pro další rozvoj systémů. Digitální knihovny by tak měly následovat své uživatele i do jejich přirozeného prostředí, například na již zmiňované sociální sítě, kde se formuje zajímavá internetová komunita aktivních uživatelů a zároveň je zde, kromě možnosti jednoduše propagovat nové dokumenty a služby, prostor pro podněcování diskuze a pokládání otázek. Je však potřeba s uživateli komunikovat. To znamená poskytovat ochotně na jejich četné dotazy zpětnou vazbu ze strany digitálních knihoven a ani jediný dotaz nenechat bez odpovědi.

V průběhu studování propagačních a informačních materiálů, které nakladatelé o svých digitálních knihovnách poskytují bylo zjištěno, že informace v nich se u každého nakladatele liší. Wiley poskytuje o své digitální knihovně spíše obecnější informace, zatímco Springer často popisuje velice specifické technické detaily a k mnoha službám má k dispozici speciální brožuru. SciVerse ScienceDirect ve svých materiálech poskytuje také spíše obecné informace, zároveň ale uživatele informuje o zajímavostech vztahujících se k digitálnímu fondu a službách. To souvisí se sdílením informací, které jsou sice pro uživatele často bez významné informační hodnoty (např. kolik zaměstnanců se podílelo na digitalizaci dokumentů), ale mohou uživatele zaujmou a slouží tak jako marketingový prostředek.

Tvůrci digitálních knihoven by měli monitorovat platební možnosti a zájmy svých uživatelů a reagovat dynamicky na případné změny přizpůsobením nabídky alternativ v licenčních přístupech.

Neměla by být opomenuta ani kvalitní uživatelská podpora zákaznických knihoven při propagaci a využívání digitálních dokumentů konkrétního vydavatele a přizpůsobování digitálních produktů nově vznikajícím, či hojně používaným, typům elektronických zařízení (elektronické čtečky či iPad).

Na závěr kapitoly je dobré připomenout, že v neposlední řadě by vydavatelé měli systémy digitálních knihoven modernizovat i z pohledu trendů informační architektury a webového designu. I v tomto případě se totiž jedná o výrazný faktor, který působí na uživatele a může ovlivnit jeho chování a postupy v prostředí daného systému.

5. Závěr

Cílem diplomové práce bylo analyzovat, porovnat a zhodnotit současný stav vybraných digitálních knihoven komerčních nakladatelů, kteří se zaměřují na vydávání vědecké literatury. Analyzovány byly tyto digitální knihovny: Wiley Online Library, SpringerLink a SciVerse ScienceDirect.

Digitální knihovny začaly ve velké míře vznikat v 90. letech 20. století. Jejich rozvoj souvisí s nárůstem využívání informačních a komunikačních technologií a především se vznikem digitálních dokumentů. Digitální knihovny přinesly pro uživatele zajímavé možnosti ve využívání informačních pramenů. Otevřela se možnost nepřetržitého přístupu k digitálním dokumentům prostřednictvím vzdáleného přístupu. V neposlední řadě byl vznik digitálních knihoven významný z hlediska ochrany elektronických dokumentů, na což bylo zaměřeno mnoho digitalizačních programů. Do 90. let 20. století se také datuje rozvoj významných digitálních knihoven komerčních vydavatelů, kteří v té době začali ve velké míře vydávat elektronické dokumenty. Specifické rysy těchto systémů představuje zejména jejich komerční přístupnost, moderní a uživatelsky přívětivé rešeršní systémy a fond knihovny složený z digitálních dokumentů od konkrétního vydavatele.

Analýza digitálních knihoven je zaměřena na charakteristiku nakladatele a jeho produkci, online provoz vlastních digitálních knihoven, digitální fond, popis a identifikaci dokumentů, rešeršní systémy, specifické informační služby nebo licenční podmínky přístupu k dokumentům.

Propojovací služba CrossRef, vznikla z iniciativy komerčních vydavatelů. Základem pro fungování této služby je identifikátor DOI. CrossRef slouží jako registrační agentura DOI a zároveň nabízí propojovací služby, které dnes využívá 3,5 tisíce společností a nakladatelů, včetně všech tří vybraných digitálních knihoven. Pro vkládání digitálních objektů do systému CrossRef existuje zvláštní postup.

Rozdíly mezi jednotlivými knihovnami jsou především ve kvalitě rešeršních systémů, formách komunikace s uživateli a v nabízených specifických a personalizovaných službách. Naopak velice podobně digitální knihovny pracují s údaji o elektronických dokumentech. Digitální knihovny komerčních vydavatelů by do budoucna měly například pružně reagovat na vznik a vývoj nových technologií v oblasti metadatových popisů dokumentů a propojovacích služeb a vylepšovat služby pro podporu uživatelů.

Seznam zkratek

DOI	Digital Object Identifier
DTD XML	Document Type Definition XML
EBM	Evidence Based Medicine
FTE	Full Time Equivalents
HCI	Human-Computer Interaction
HTML	HyperText Markup Language
ID	Identification
INFOZ	Informační zdroje pro výzkum
ISBN	International Standard Book Number
ISSN	International Standard Serial Number
JSTORE	Journal Storage
MARC	Machine Readable Cataloging
OCLC	Online Computer Library Center
ONIX	ONline Information eXchange
PDF	Portable Document Format
RSS	RDF Site Summary
SFX	Special Effects
SQL	Structured Query Language
SRU	Search/Retrieval via URL
SRW	Search/Retrieve Web Service
STM	Science, Technology and Medicine
TDKIV	Česká terminologická databáze z oblasti knihovnictví a informační vědy
TEL	The European Library
URL	Uniform Ressource Locator
XML	Extensible Markup Language

Zdroje

- BARTOŠEK, Miroslav. 2004. Digitální knihovny. *Národní knihovna* [online]. 2004, roč. 15, č. 4 [2011-07-15]. Dostupný z WWW: <<http://knihovna.nkp.cz/NKKR0404/0404233.html>>. ISSN 0862-7487.
- BRYNKO, Barbara.. Elsevier: Accelerating Search and Discovery for Science. In *Information Today* [online]. 2010, October [cit. 2011-06-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.allbusiness.com/technology/software-services-applications-search-engines/15180245-1.html>>.
- CELBOVÁ, Ludmila. 2009a. Digitální knihovna. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna v Praze, c2009 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz>>.
- CELBOVÁ, Ludmila. 2009b. Elektronický zdroj. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna v Praze, c2009 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz>>.
- CELBOVÁ, Ludmila. 2009c. Elektronický dokument. In *Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV)* [online databáze]. Praha : Národní knihovna v Praze, c2009 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://sigma.nkp.cz>>.
- Corporation For National Research Initiatives. 2010. *Handle System* [online]. Corporation Reston : For National Research Initiatives, 2010 . About the Handle System. Dostupný z WWW: <<http://www.handle.net/factsheet.html>>.
- CrossRef. 2009a. *DOI Name Information and Guidelines* [PDF soubor]. Oxford : CrossRef, 2009 [cit. 2011-07-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/02publishers/doi-guidelines.pdf>>.
- CrossRef. 2009b. *The Formation of CrossRef: A Short History* [PDF soubor]. Oxford : CrossRef, 2009 [cit. 2011-07-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/08downloads/CrossRef10Years.pdf>>.
- CrossRef. 2011a. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, Updated March 24, 2011 [cit. 2011-07-20]. History/Mission. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/01company/02history.html>>.
- CrossRef. 2011b. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, Updated May 16, 2011 [cit. 2011-07-21]. Board of Directors. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/01company/05board.html>>.
- CrossRef. 2011c. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, Updated March 24, 2011 [cit. 2011-07-21]. Join CrossRef. Dostupný z WWW: <http://www.crossref.org/01company/join_crossref.html>.
- CrossRef. 2011d. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. How depositing works. Dostupný z WWW: <http://www.crossref.org/help/Content/02_Getting_started/How_depositing_works.htm>.

- CrossRef. 2011e. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. Required, Recommended, and Optional Elements. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/help/Content/CrossRef%20Schema/Elements.htm>>.
- CrossRef. 2011f. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. Metadata Quality Check. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/02publishers/parser.html>>.
- CrossRef. 2011g. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. Fast Facts. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/02publishers/parser.html>>.
- CrossRef. 2011h. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. Publishers and Prefixes list. Dostupný z WWW: <<http://www.crossref.org/06members/50go-live.html>>.
- CrossRef. 2011i. *CrossRef* [online]. Oxford : CrossRef, 2011 [cit. 2011-07-21]. Samples : Journal. Dostupný z WWW: <http://www.crossref.org/schema/info/samples/4.3.0_samples/journal430.xml>.
- DE KEMP, Arnoud ; GRIEPKE, Gertraud. Publishing in the digital age: challenges and requirements for authors and users of SpringerLink. *Information Services & Use*. 2008, vol. 28, issue 2, s. 159-161. ISSN 0167-5265.
- EBSCO Publishing. 2003. *Ebsco information services* [online]. Birmingham : Ebsco Publishing, c2007 [cit. 2011-06-22]. MetaPress to Provide Exposure for BertelsmannSpringer Titles. Dostupný z WWW: <<http://www.ebsco.com/home/whatsnew/metaprovide.asp>>.
- EDItEUR. 2009. *EDItEUR* [online]. London : EDItEUR, 2009 [cit. 2011-07-30]. Members List. Dostupný z WWW: <<http://www.editeur.org/5/Members-List/All/>>
- Elsevier. 2005. *A Short History Of Elsevier* [PDF soubor]. Amsterdam : Elsevier B.V., 2005 [cit. 2011-06-29]. Dostupný z WWW: <http://www.elsevier.com/framework_aboutus/pdfs/historyofelsevier.pdf>.
- Elsevier. 2007. *At this moment in time...* [PDF soubor]. Amsterdam : Elsevier B.V., 2007 [cit. 2011-06-30]. Dostupný z WWW: <http://www.info.sciverse.com/documents/files/content/pdf/SDPlatformBrochure_06.pdf>.
- Elsevier. 2010a. *SciVerse ScienceDirect Online Books* [PDF soubor]. Amsterdam : Elsevier B.V., 2010 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <http://www.info.sciverse.com/UserFiles/2508.SciVerse.Online_Books_Factsheet.pdf>.
- Elsevier. 2010b. *The Role of Online Books in Supporting Academic Research Productivity* [pdf soubor]. Amsterdam : Elsevier B.V., 2010 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <[http://www.info.sciverse.com/UserFiles/2508.SciVerse.The%20Role%20Of%20Online%20Books\(LR\).pdf](http://www.info.sciverse.com/UserFiles/2508.SciVerse.The%20Role%20Of%20Online%20Books(LR).pdf)>.
- Elsevier. 2010c. *SciVerse ScienceDirect : Journal Backfiles* [PDF soubor]. Amsterdam : Elsevier B.V., 2010 [cit. 2011-07-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/UserFiles/2058.SciVerse.ScienceDirect.Journal%20Backfiles%28LR%29.pdf>>.

- Elsevier. 2011a. *SciVerse Scopus* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-06-29]. SciVerse Scopus. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/scopus>>.
- Elsevier. 2011b. *SciVerse SciTopics* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-06-29]. SciVerse SciTopics. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/scitopics>>.
- Elsevier. 2011c. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-06-30]. About ScienceDirect. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/about>>.
- Elsevier. 2011d. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Journals. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/about>>.
- Elsevier. 2011e. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Up-to-date Journal Title Information. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/content/journals/titles>>.
- Elsevier. 2011f. *SciVerse Sciencedirect ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2010 [cit. 2011-30-07]. Komerčně dostupný z WWW:<<http://www.sciencedirect.com/>>.
- Elsevier. 2011g. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Spanish language eBooks on ScienceDirect. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/content/journals/titles>>.
- Elsevier. 2011h. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Search tips. Dostupný z WWW: <http://help.sciencedirect.com/flare/sdhelp_Left.htm#CSHID=qs_tips.htm|StartTopic=Content%2Fqs_tips.htm|SkinName=sdhelp_rebrand>.
- Elsevier. 2011i. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. TOP 25 Hottest Articles. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/using/Make-ScienceDirect-yours/top25>>
- Elsevier. 2011j. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. SciVerse ScienceDirect Mobile. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciverse-mobile-applications/sciverse-sciencedirect-mobile>>.
- Elsevier. 2011k. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Frequently Asked Questions. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/frequently-asked-questions%20>>.
- Elsevier. 2011l. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-01-07]. Single Articles. Dostupný z WWW: <http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/buying/individual_article_purchase_options>
- Elsevier. 2011m. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-03-07]. ScienceDirect Complete. Dostupný z WWW: <http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/buying/primary_license_options/complete>

- Elsevier. 2011n. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-03-07]. Licence options : Journals. Dostupný z WWW: <http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/buying/primary_license_options>.
- Elsevier. 2011o. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-03-07]. Licence options : Books. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/buying/books>>.
- Elsevier. 2011p. *SciVerse ScienceDirect* [online]. Amsterdam : Elsevier B.V., c2011 [cit. 2011-03-07]. Searching & Linking. Dostupný z WWW: <<http://www.info.sciverse.com/sciencedirect/using/searching-linking>>.
- HUDÁKOVÁ, Miriam. Wiley Interscience [elektronický text]. Praha, 2007. 13 s. PDF. Analýza DK.
- John Wiley & Sons. 2010a. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-01]. Wiley Online Library launches. Dostupný z WWW: <http://info.onlinelibrary.wiley.com/details/news/807999/Wiley_Online_Library_launches.html>.
- John Wiley & Sons. 2010b. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-01]. Information for Librarians. Dostupný z WWW: <<http://info.onlinelibrary.wiley.com/view/0/LibrarianInfo.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010c. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-01]. Frequently Asked Questions. General. Dostupný z WWW: <<http://info.onlinelibrary.wiley.com/view/0/faqs.html#General>>.
- John Wiley & Sons. 2010d. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Journals. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406089.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010e. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. New Journals. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406093.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010f. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Journal Backfiles. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406091.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010g. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Open Access Backfiles. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406242.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010h. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-04]. Online Books. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406090.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010i. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-04]. MARC Records for Online Books. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406094.html>>.

- John Wiley & Sons. 2010j. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Online Reference Works. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406092.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010k. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Chemistry Databases. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406117.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010l. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-02]. Medical Databases. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406144.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010m. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-07]. Current Protocols. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406119.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010n. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-07]. WIREs. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406137.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010o. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-18]. About Online Access. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406100.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010p. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-18]. Technical information. Dostupný z WWW: <<http://info.onlinelibrary.wiley.com/view/0/Technical.html>>.
- John Wiley & Sons. 2010q. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2010-12-18]. Policies- Publishing, Environmental and Ethical. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-404510.html>>.
- John Wiley & Sons. 2011a. *Online Reference Works* [PDF soubor]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2011-06-04]. Dostupný z WWW: <http://media.wiley.com/assets/2253/03/WileyOnlineLibrary_brochure.pdf>.
- John Wiley & Sons. 2011b. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2010 [cit. 2011-06-04]. Online Open. Dostupný z WWW: <<http://olabout.wiley.com/WileyCDA/Section/id-406241.html>>.
- John Wiley & Sons. 2011c. *Wiley Online Library* [online]. New York : John Wiley & Sons, c2011 [cit. 2011-30-07]. Komerčně dostupný z WWW:<<http://onlinelibrary.wiley.com/>>.
- KVAŠOVÁ, Jana. *Téma digitalizace v programech EU [The topic of digitization in EU Programmes]*. Praha, 2009-08-11. 54 s., 3 s. příl. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví. Vedoucí bakalářské práce Jitka Hradilová.
- KVAŠOVÁ, Jana. *Wiley Online Library [elektronický text]*. Praha, 2010. 14 s. PDF. Analýza DK.

- LENZINI, Rebecca. 2006. Wiley to Acquire Blackwell Publishing. In *Information Today* [online]. 2006, November [cit. 2011-06-05]. Dostupný z WWW: <<http://newsbreaks.infotoday.com/nbreader.asp?ArticleID=18698>>.
- MACHÁČKOVÁ, Tereza. *ScienceDirect* [elektronický text]. Praha, 2007. 12 s. PDF. Analýza DK.
- Masarykova univerzita. Kabinet informačních studií a knihovnictví. 2008. KISK : Kabinet informačních studií a knihovnictví [online]. Brno : Kabinet informačních studií a knihovnictví, 2008 [cit. 2011-06-23]. SRU/SRW – Kisk. Dostupný z WWW: <http://kisk.phil.muni.cz/wiki/SRU/SRW#Dal.C5.A1.C3.AD_v.C3.BDznamn.C3.A9_SRU_2FSRW_servery>.
- Portico. 2011. *Portico* [online]. New York : Portico, 2005-2011 [cit. 2011-06-23]. About us. Dostupný z WWW: <<http://www.portico.org/digital-preservation/about-us/>>.
- POYNDRER, Richard. 2003. BertelsmannSpringer Is Sold to Private Equity Firms. In *Information Today* [online]. 2003, May [cit. 2011-06-15]. Dostupný z WWW: <<http://newsbreaks.infotoday.com/nbReader.asp?ArticleId=16696>>.
- SKOLKOVÁ, Linda. *Systém SpringerLink* [elektronický text]. Praha, 2007. 13 s. PDF. Analýza DK
- Springer Science + Business Media. 2008a. *SpringerProtocols* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2008 [cit. 2011-06-15]. About Us. Dostupný z WWW: <<http://www.springerprotocols.com/cdp/view/aboutus>>.
- Springer Science + Business Media. 2008b. *Springer Protocols : introducing the world's most comprehensive collection of peer-reviewed life sciences protocols* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2018 [cit. 2011-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/Springer%2BProtocols%2BBrochure_english.pdf?SGWID=0-0-45-845544-0>.
- Springer Science + Business Media. 2010a. *SpringerLink : access outstanding STM content with sophisticated search tools* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/SpringerLink+brochure_English.pdf?SGWID=0-0-45-844430-0>.
- Springer Science + Business Media. 2010b. *MARC Records Options for the Springer eBook Collection* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2010 [cit. 2011-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/SpringerLink+brochure_English.pdf?SGWID=0-0-45-844430-0>.
- Springer Science + Business Media. 2010c. *Springer eBooks : the largest collection off the STM* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2010 [cit. 2011-06-16]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/eBooks.Brochure.6-10.pdf?SGWID=0-0-45-877951-0>.

- Springer Science + Business Media. 2010d. *Springer Online Archives Collection* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2010 [cit. 2011-06-19]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/eBooks.Brochure.6-10.pdf?SGWID=0-0-45-877951-0>.
- Springer Science + Business Media. 2010e. *SpringerLink Technical Overview* [PDF soubor]. Berline : Springer Science + Business Media, c2010 [cit. 2011-06-24]. Dostupný z WWW: <http://www.springer.com/cda/content/document/cda_downloaddocument/SpringerLink+Technical+Overview.pdf?SGWID=0-0-45-992037-0>.
- Springer Science + Business Media. 2011a. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-15]. Key Facts. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/about+springer/company+information/key+facts?SGWID=0-175806-0-0-0>>
- Springer Science + Business Media. 2011b. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-15]. History. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/about+springer/company+information/history?SGWID=0-175807-0-0-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011c. *SpringerImages* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-15]. SpringerImages - About. Dostupný z WWW: <<http://www.springerimages.com/about.aspx>>.
- Springer Science + Business Media. 2011d. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-15]. SpringerMaterials. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/springermaterials?SGWID=0-171102-0-0-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011e. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-15]. AuthorMapper. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content?SGWID=0-113-12-558799-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011f. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-16]. SpringerLink. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content?SGWID=0-113-12-760404-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011g. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-17]. Springer Journals. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/journals?SGWID=0-170902-12-460499-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011h. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit.

2011-06-17]. Springer eBooks. Dostupný z WWW:

<<http://www.springer.com/librarians/e-content/ebooks?SGWID=0-40791-0-0-0>>.

- Springer Science + Business Media. 2011i. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-17]. Springer (OCLC) MARC Records. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/springer+marc+records?SGWID=0-148802-0-0-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011j. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-17]. Springer MARC Records. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/springer+marc+records?SGWID=0-148802-12-724304-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011k. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-17]. Springer's MyCopy. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/mycopy?SGWID=0-165802-0-0-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011l. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-18]. SpringerProtocols. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians/e-content/protocols?SGWID=0-157702-0-0-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011m. *SpringerLink* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-18]. Search Tips. Dostupný z WWW: <<http://www.springerlink.com.ezproxy.techlib.cz/help/search-tips.mpx>>.
- Springer Science + Business Media. 2011n. *SpringerLink* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-18]. Access and registration. Dostupný z WWW: <<http://www.springerlink.com/help/faq/access-and-registration.mpx#1>>.
- Springer Science + Business Media. 2011o. *Springer- International Publisher, Science, Technology, Medicine* [online]. Berline : Springer Science + Business Media, c2011 [cit. 2011-06-19]. SpringerLink Licensing Options Frequently Asked Questions. Dostupný z WWW: <<http://www.springer.com/librarians?SGWID=0-117-6-794063-0>>.
- Springer Science + Business Media. 2011p. *SpringerLink* [online]. Berlin : Springer Science + Business Media, 2011 [cit. 2011-30-07]. Komerčně dostupný z WWW: <<http://www.springerlink.com/>>.
- *The DOI System* [online]. Oxford : International DOI Foundation, Updated 17 September 2009 [cit. 2011-07-20]. Welcome Message. Dostupný z WWW: <<http://www.doi.org/welcome.html>>.
- 2011a. *The DOI System* [online]. Oxford : International DOI Foundation, Updated 20 July 2011 [cit. 2011-07-20]. Overviews & Standards. Dostupný z WWW: <http://www.doi.org/about_the_doi.html#uri>.

- 2011b. *The DOI System* [online]. Oxford : International DOI Foundation, Updated 13 July 2011 [cit. 2011-07-20]. Registration Agencies. Dostupný z WWW: <http://www.doi.org/registration_agencies.html>.
- ŽIŽKOVÁ, Štěpánka. *Jak se dělá a provozuje konsorcium na zpřístupnění EIZ pro VaV v ČR ?* [prezentace]. Národní technická knihovna, 2010 [cit. 2011-07-18]. Dostupný z WWW: <<http://www.techlib.cz/default/files/download/id/2170/prezentace-blok-expertu-2010.ppt>>.

Seznam obrázků

Obrázek 1 Wiley Online Library : Rozhraní pro export záznamů.....	22
Obrázek 2 Wiley Online Library : Ikony v záznamu časopisu rozlišující volný a placený přístup k fulltextu článků	24
Obrázek 3 SpringerLink : Odkaz pro zakoupení tištěné kopie elektronického dokumentu	35
Obrázek 4 SpringerLink : Formulář pro jednoduché vyhledávání umístěn v hlavičce webové stránky.....	38
Obrázek 5 SpringerLink : Ikony zobrazující přístupnost dokumentu.....	39
Obrázek 6 SpringerLink : Formulář pro rozšířené vyhledávání umístěn v hlavičce webové stránky.....	40
Obrázek 7 SpringerLink : Rozhraní pro export záznamů SpringerLink.....	42
Obrázek 8 SpringerLink : Prolinky na citované dokumenty z článku	42
Obrázek 9 SpringerLink : Služba Look Inside	44
Obrázek 10 SpringerLink : Registrace uživatele SpringerLink.....	45
Obrázek 11 SciVerse ScienceDirect : Koncepce platformy SciVerse	50
Obrázek 12 SciVerse ScienceDirect : Rešeršní formulář jednoduchého vyhledávání	55
Obrázek 13 SciVerse ScienceDirect : Seznam výsledků vyhledávání se zaměřením na ikony o přístupnosti dokumentu.....	56
Obrázek 14 SciVerse ScienceDirect : Rešeršní formulář pro rozšířené vyhledávání.....	58
Obrázek 15 SciVerse ScienceDirect : Vyhledávání pomocí procházení	59
Obrázek 16 SciVerse ScienceDirect : Služba TOP 25	60
Obrázek 17 SciVerse ScienceDirect : Rozhraní pro export záznamů SciVerse ScienceDirect.....	61
Obrázek 18 SciVerse ScienceDirect : Seznam citací u dokumentu.....	61
Obrázek 19 SciVerse ScienceDirect : Procházení článků v titulu referenčního díla.....	63
Obrázek 20 SciVerse ScienceDirect : Personalizovaná domovská stránka po přihlášení uživatele.....	64
Obrázek 21 CrossRef : Formulář pro vkládání metadat	73

Seznam příloh

Příloha 1 Seznam Prefixu prefixů DOI u vybraných nakladatelů	I
Příloha 2 Povinné a doporučené údaje pro přihlašování vybraných typů dokumentů.....	III
Příloha 3 Ukázka XML záznamu časopisu.....	IV

Přílohy

Příloha 1 Seznam Prefixu prefixů DOI u vybraných nakladatelů [CrossRef, 2011h]

Jméno	Prefix	Datum registrace
Elsevier	10,1016	Jul 01, 2000
Elsevier - Academic Press	10,1006	Jul 01, 2000
Elsevier - Ambulatory Pediatric Associates	10,1367	Jul 01, 2000
Elsevier - American Society for Experimental Neurotherapeutics	10,1602	Jul 01, 2000
Elsevier - American Society for Investigative Pathology	10,2353	Jul 01, 2000
Elsevier - Biophysical Society	10.1529	Jul 01, 2000
Elsevier - CIG Media Group LP	10.3816	Jul 01, 2000
Elsevier - Colegio Nacional de Opticos-Optometristas de Espana	10.3921	Neuvedeno
Elsevier - Ediciones Doyma	10.1157	Jul 01, 2000
Elsevier - Institution of Chemical Engineers	10.1205	Jul 01, 2000
Elsevier - International Federation of Automatic Control (IFAC)	10.3182	Jul 01, 2000
Elsevier - Medicine Publishing Company, The	10.1383	Jul 01, 2000
Elsevier - Mosby	10.1067	Jul 01, 2000
Elsevier - Urban & Fischer Verlag	10.1078	Jul 01, 2000
Elsevier - WB Saunders	10.1053	Jul 01, 2000
Elsevier - Wilderness Medical Society	10.1580	Jul 01, 2000
Elsevier- Churchill Livingstone	10.1054	Jul 01, 2000
Elsevier- Hanley and Belfus Inc.	10.1197	Jul 01, 2000
Elsevier- Spektrum Akademischer Verlag	10.1240	Jul 01, 2000
Springer (Biological Procedures Online)	10.1251	Jul 01, 2000
Springer (Biomed Central Ltd.)	10.1186	Jul 01, 2000
Springer (Cases Network, Ltd.)	10.4076	Jul 01, 2000
Springer (Kluwer Academic Publishers - Biomedical Engineering Society (BMES))	10.1114	Jul 01, 2000
Springer (Kluwer Academic Publishers)	10.1023	Jul 01, 2000
Springer - (backfiles)	10.5819	Jul 01, 2000
Springer - ASM International	10.1361	Neuvedeno
Springer - Cell Stress Society International	10.1379	Jul 01, 2000
Springer - Ecomed Publishers	10.1065	Jul 01, 2000
Springer - FD Communications	10.1381	Jul 01, 2000
Springer - Humana Press	10.1385	Jul 01, 2000
Springer - Mammal Research Institute	10.4098	Jul 01, 2000
Springer - Real Academia de Ciencias Exactas, Fisicas y Naturales	10.5052	Jul 01, 2000
Springer - RILEM Publishing	10.1617	Jul 01, 2000
Springer - Society of Surgical Oncology	10.1245	Jul 01, 2000
Springer Publishing Company	10.1891	Jul 01, 2000
Springer-Verlag	10.1007	Jul 01, 2000
Springer-Verlag	10.1140	Jul 01, 2000
Springer-Verlag	10.1007	Jul 01, 2000
Springer-Verlag	10.1140	Jul 01, 2000
Wiley (American Cancer Society)	10.3322	May 30, 2007
Wiley Blackwell (AHRC Research Centre)	10.2966	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (American College of Veterinary Internal Medicine)	10.1892	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (American Society Bone & Mineral Research)	10.1359	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing - Foundation for Cellular and Molecular Medicine)	10.2755	Jul 21, 2006
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing - Munksgaard)	10.1034	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing -The Physiological Society)	10.1113	Jul 01, 2000

Wiley Blackwell (Blackwell Publishing)	10.1111	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing)	10.1046	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing)	10.1111	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Blackwell Publishing)	10.1046	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Canadian Academic Accounting Association)	10.1506	Neuvedeno
Wiley Blackwell (Comparative Legislative Research Center)	10.3162	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Equine Veterinary Journal)	10.2746	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (International Journal of Psychoanalysis)	10.1516	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (International Life Sciences Institute)	10.1301	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (John Wiley & Sons)	10.1002	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (New York Academy of Sciences E-Briefings)	10.3405	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (New York Academy of Sciences)	10.1196	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Opulus Press)	10.3170	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Production and Operations Management)	10.3401	Neuvedeno
Wiley Blackwell (Robotic Publications)	10.1581	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Royal College of Obstetricians & Gynecologist)	10.1576	Feb 04, 2004
Wiley Blackwell (Royal Meteorological Society)	10.1256	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Rural Sociological Society)	10.1526	Jul 01, 2000
Wiley Blackwell (Society of Environmental Toxicology and Chemistry)	10.1897	Neuvedeno

Příloha 2 Povinné a doporučené údaje pro přihlašování vybraných typů dokumentů [CrossRef, 2011e]

Typ dokumentu	Povinné údaje	Doporučené údaje
časopis	plný název	zkrácený název
	ISSN	DOI
		Coden
číslo časopisu	Číslo	měsíc a den vydání
	rok vydání	ročník
		příspěvatelé
		DOI
článek	název	příspěvatelé
	rok vydání	měsíc a den vydání
	DOI	strany
		seznam citací
knižní edice	názvy	DOI
	ISSN	vydání
	ročník	příspěvatelé
	rok vydání	Coden
	vydavatel	pořadové číslo
	ISBN	seznam citací
knižní set	názvy	příspěvatelé
	ISBN	DOI
	ročník	vydání
		seznam citací
kniha	titul	příspěvatelé
	rok vydání	vydání
	ISBN	DOI
	vydavatel	seznam citací
kapitola	DOI	příspěvatelé
		název
		strany
		datum publikace
		seznam citací

Příloha 3 Ukázka XML záznamu časopisu [CrossRef.,2011i]

```
<?xml version="1.0" encoding="UTF-8" ?>
- <doi_batch version="4.3.0" xmlns="http://www.crossref.org/schema/4.3.0"
xmlns:xsi="http://www.w3.org/2001/XMLSchema-instance"
xsi:schemaLocation="http://www.crossref.org/schema/4.3.0
http://www.crossref.org/schema/deposit/crossref4.3.0.xsd">
- <head>
- <doi_batch_id>123456</doi_batch_id>
- <timestamp>19990628123304</timestamp>
- <depositor>
- <name>xyz</name>
- <email_address>xyz@authorized_depositor.com</email_address>
- </depositor>
- <registrant>AIP</registrant>
- </head>
- <body>
- <journal>
- <journal_metadata language="en">
- <full_title>Applied Physics Letters</full_title>
- <abbrev_title>Appl. Phys. Lett.</abbrev_title>
- <issn media_type="print">0003-6951</issn>
- <coden>applab</coden>
- </journal_metadata>
- <journal_issue>
- <publication_date media_type="print">
- <year>1999</year>
- </publication_date>
- <journal_volume>
- <volume>74</volume>
- </journal_volume>
- <issue>16</issue>
- </journal_issue>
- <journal_article publication_type="full_text">
- <titles>
- <title>Sub-5-fs visible pulse generation by pulse-front-matched noncollinear
optical parametric amplification</title>
- </titles>
- <contributors>
- <person_name sequence="first" contributor_role="author">
- <given_name>Ann P.</given_name>
- <surname>Shirakawa</surname>
- </person_name>
- <organization sequence="additional" contributor_role="author">Sample
Organization</organization>
- </contributors>
- <publication_date media_type="print">
- <year>1999</year>
- </publication_date>
- <pages>
- <first_page>2268</first_page>
- </pages>
- <publisher_item>
- <identifier id_type="pii">S000369519903216</identifier>
```

```

    </publisher_item>
  - <doi_data>
    <doi>10.9876/S000369519903216</doi>
    <timestamp>19990628123304</timestamp>
    <resource>http://ojps.aip.org/link/?apl/74/2268/ab</resource>
    </doi_data>
    </journal_article>
  - <journal_article publication_type="full_text">
  - <titles>
    <title>Ultrafast (GaIn)(NAs)/GaAs vertical-cavity surface-emitting
laser</title>
    </titles>
  - <contributors>
  - <person_name sequence="first" contributor_role="author">
    <given_name>M</given_name>
    <surname>van Exter</surname>
    <suffix>III</suffix>
    </person_name>
    </contributors>
  - <publication_date media_type="print">
    <year>1999</year>
    </publication_date>
  - <pages>
  - <first_page>2274</first_page>
    </pages>
  - <publisher_item>
    <identifier id_type="pii">S0003695199038164</identifier>
    </publisher_item>
  - <doi_data>
    <doi>10.9876/S0003695199034166</doi>
    <resource>http://ojps.aip.org/link/?apl/74/2271/ab</resource>
    </doi_data>
  - <citation_list>
  - <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-1">
    <issn>0027-8424</issn>
    <journal_title>Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.</journal_title>
    <author>West</author>
    <volume>98</volume>
    <issue>20</issue>
    <first_page>11024</first_page>
    <cYear>2001</cYear>
    </citation>
  - <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-2">
    <journal_title>Space Sci. Rev.</journal_title>
    <author>Heber</author>
    <volume>97</volume>
    <first_page>309</first_page>
    <cYear>2001</cYear>
    </citation>
  - <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-3">
    <doi>10.1029/2002GL014944</doi>
    </citation>
  - <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-4">
    <journal_title>Dev. Dyn.</journal_title>

```

<author>Tufan</author>
 <cYear>2002</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-5">
 <journal_title>J. Plankton Res.</journal_title>
 <author>Bocher</author>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-6">
 <issn>0169-6009</issn>
 <journal_title>Bone. Miner.</journal_title>
 <author>Proyecto Multicéntrico de Investigación de Osteoporosis</author>
 <volume>17</volume>
 <first_page>133</first_page>
 <cYear>1992</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-7">
 <volume_title>Neuropharmacological Basis of Reward</volume_title>
 <author>Carr</author>
 <first_page>265</first_page>
 <cYear>1989</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-8">
 <volume_title>The Metabolic and Molecular Bases of Inherited
 Disease</volume_title>
 <author>Mahley</author>
 <edition_number>7</edition_number>
 <first_page>1953</first_page>
 <cYear>1995</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-9">
 <series_title>Genome Analysis</series_title>
 <volume_title>Genetic and Physical Mapping</volume_title>
 <author>Rinchik</author>
 <volume>1</volume>
 <first_page>121</first_page>
 <cYear>1990</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-10">
 <volume_title>Molecular Cloning: A Laboratory Manual</volume_title>
 <author>Sambrook</author>
 <cYear>1989</cYear>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-11">
 <volume_title>Immunocytochemistry: Theory and Practice</volume_title>
 <author>Larsson</author>
 <first_page>41</first_page>
 <cYear>1988</cYear>
 <component_number>2</component_number>
 </citation>
 = <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-12">
 <volume_title>Proceedings of the XXVth International Conference on Animal
 Genetics</volume_title>
 <author>Roenen</author>
 <first_page>105</first_page>

```

    <cYear>1996</cYear>
  </citation>
- <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-13">
  <volume_title>Proceedings of the Corn and Sorghum Industry Research
Conference</volume_title>
  <author>Beavis</author>
  <first_page>250</first_page>
  <cYear>1994</cYear>
  </citation>
- <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-14">
  <unstructured_citation>L. Reynolds, Three dimensional reflection and
transmission equations for optical diffusion in blood, MS Thesis. Seattle,
Washington: University of Washington (1970).</unstructured_citation>
  </citation>
- <citation key="key-10.9876/S0003695199034166-15">
- <unstructured_citation>
T. J. Dresse, U.S. Patent 308, 389 [
  <i>CA 82</i>
, 73022 (1975)].
  </unstructured_citation>
  </citation>
</citation_list>
</journal_article>
</journal>
- <journal>
- <journal_metadata language="en">
  <full_title>Applied Physics Letters</full_title>
  <abbrev_title>Appl. Phys. Lett.</abbrev_title>
  <issn media_type="print">0003-6951</issn>
  <coden>applab</coden>
  </journal_metadata>
- <journal_issue>
- <publication_date media_type="print">
  <year>1999</year>
  </publication_date>
- <journal_volume>
  <volume>74</volume>
  </journal_volume>
  <issue>1</issue>
  </journal_issue>
- <journal_article publication_type="full_text">
- <titles>
  <title />
  </titles>
- <contributors>
- <person_name sequence="first" contributor_role="author">
  <given_name>D L</given_name>
  <surname>Peng</surname>
  </person_name>
- <person_name sequence="additional" contributor_role="author">
  <given_name>K</given_name>
  <surname>Sumiyama</surname>
  </person_name>
- <person_name sequence="additional" contributor_role="author">

```

```

    <given_name>S</given_name>
    <surname>Sumiyama</surname>
  </person_name>
- <person_name sequence="additional" contributor_role="author">
  <given_name>T</given_name>
  <surname>Hihara</surname>
  </person_name>
- <person_name sequence="additional" contributor_role="author">
  <given_name>T J</given_name>
  <surname>Konno</surname>
  </person_name>
</contributors>
- <publication_date media_type="print">
  <year>1999</year>
  </publication_date>
- <pages>
  <first_page>76</first_page>
  </pages>
- <publisher_item>
  <identifier id_type="pii">S0003695199019014</identifier>
  </publisher_item>
- <doi_data>
- <doi>10.9876/S0003695199019014</doi>
  <resource>http://ojps.aip.org:18000/link/?apl/74/1/76/ab</resource>
  </doi_data>
- <component_list>
- <component parent_relation="isPartOf">
- <description>
  <b>Figure 1:</b>
  This is the caption of the first figure...
  </description>
  <format mime_type="image/jpeg">Web resolution image</format>
- <doi_data>
- <doi>10.9876/S0003695199019014/f1</doi>
  <resource>http://ojps.aip.org:18000/link/?apl/74/1/76/f1</resource>
  </doi_data>
  </component>
- <component parent_relation="isReferencedBy">
- <description>
  <b>Video 1:</b>
  This is a description of the video...
  </description>
  <format mime_type="video/mpeg" />
- <doi_data>
- <doi>10.9876/S0003695199019014/video1</doi>
  <resource>http://ojps.aip.org:18000/link/?apl/74/1/76/video1</resource>
  </doi_data>
  </component>
</component_list>
</journal_article>
</journal>
</body>
</doi_batch>

```